

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

12e jaargang - nrs. 1 en 2 1989

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

12e jaargang • nrs. 1 en 2 1989

HET VRIJHOF TE AALTER

Bij de geplande restauratie van het oude boerderijtje, gelegen in de Bellemstraat 18, dat door de gemeente Aalter in 1986 aangekocht werd, is het een passende gelegenheid om even naar meer historische gegevens dan tot heden bekend, te gaan pluizen over het perceel waarop dit huisje staat. Meteen vinden wij hierbij de verantwoording van een paar straatnamen uit de onmiddellijke omgeving.

De weg, vanaf de Markt tot aan 't *Kapelleke*, dat tot 1956 op de zuidkant van het kruispunt van de Bellemstraat en de Processieweg stond, heette in de 17de eeuw *Valckestraatje*. Het verdere deel heette *Oostergemstraete*.

Op het perceel, gelegen tussen de huidige Bellemstraat, de Valkestraat, de Lostraat (vroeger *Kerckhemstraet*) en met de noordwesthoek palende aan de Markt (vroeger *de Plaats*), stond toen een hofstede die tevens herberg was. Ze droeg de naam *de Valk*. Het was een blok grond die, volgens het landboek van 1632 (1) 150 roeden groot was, bekend onder de naam de Valk, met het nr. 1694. De huidige Valkestraat kreeg haar naam naar dit perceel.

Iets meer oostwaarts lag een wegeltje dat de Bellemstraat met de Kestelstraat verbond. Het eerste deel van de Kestelstraat heette in de 16de eeuw *Autstraete* of *Oude straet* en verder *Kestere* of *Kestergem*. Voornoemd wegeltje werd gemeenteweg en kreeg omstreeks 1956 de naam *Vrijhofstraat*. Het werd slechts in 1988 een echte straat met een passende wegverharding. Het kreeg die naam naar het vroegere *Vrijhof*,

Dit Vrijhof was een vrij grote blok grond die onder die naam vermeld wordt in voornoemd landboek, onder het nummer 1695, met een oppervlakte van 464 roeden (2). Dit perceel paalde met zijn noordkant aan de Bellemstraat en had ook een uitweg naar de huidige Lostraat, op de zuidkant van de Valk. Dit werd de Valkestraat. Daarop staan momenteel een viertal woningen. De twee oudste zijn : de woning Van Nieuwenburg (Valkestraat 4) en het hoefetje dat de gemeente aankocht en dat laatst door de gezusters Van Watermeulen bewoond werd.

De Bellemstraat omstreeks 1910. Links de haag van het erf waarop het hoevetje staat. Het huisje rechts stond tot in 1937 op de westhoek van de Bellemstraat en de Boomgaardstraat.

Vóór de woning met berookte gevel eindigt de Valkestraat. Dit huis staat op de meest westelijke punt van het perceel "De Valk".

In de 17de eeuw was het *Vrijhof* eigendom van de kerk of beter gezegd van de *kapelanie van de H.-Landrada*. Deze heilige stamde uit een adellijke Haspengouwse familie ; zij werd omstreeks 620 geboren te Bilzen en was de stichteres en eerste abdis van een kloostergemeenschap die zij aldaar oprichtte. Zij overleed er rond het jaar 700. Omstreeks 980 liet de Sint-Baafsabdij, die de bezitster was van Wintershoven, alwaar een deel van haar relieken bewaard werden, deze naar Gent overbrengen (3). De Potter en Broeckert vermelden in de *Geschiedenis van Aalter* (1866) : *In 't jaer 1277 son-dachs nae den feestdach van de apostelen Petrus en Paulus, heeft den eerweerdighen Philippus, bisschop van Doornyk, geviert de vervoeringhe van het lichaem van de heylighe Landrada, binnen Haeltere...* De reden van het overbrengen van de relieken van haar naar Aalter, bijna zes eeuwen na haar overlijden, is een open vraag. Nu wij weten dat een deel van haar relieken vanuit het verre Haspengouw naar Gent waren overgebracht, kunnen wij vermoeden dat er eventueel contacten waren tussen de toenmalige parochiale geestelijkheid en de Sint-Baafsabdij. In de kerk van Aalter was er een Sint-Landrada-altaar, want in 1513 kwam de hulpbisschop van Doornik nieuwe

altaren wijden, waaronder voornoemd altaar (4).

In het kort onderzoek nopens de staat der parochiale kerk van Aalter, onder het dekanaat of aartsbischopdom Tielt, in het bisdom Gent, gedaan ten jare 1625, op bevel van Zijne Hoogweerdigheid Antonius Triest, bisschop van Gent, werd door de toenmalige pastoor Francenius op de vragenlijst onder meer het volgende ingevuld :

Er zijn relikwieën van de Heilige Maagd Landrada ; of ze echt zijn weet men niet. Ze werden erkend door deken Jan de Mol en schijnen een deeltje van het kaaksbeen van die Heilige Maagd te zijn ... Er bestond eene kapel toegewijd aan deze heilige Landrada, niet ver van de kerk, in het toevluchtsoord (asylum), gelijk het genoemd werd door het volk, waarvan nu enkel de fundamenten overblijven.

Dit asylum stond ongetwijfeld op het Vrijhof en werd wellicht ten dienste van de bedevaarders opgericht. Oorzaak van de verwoesting was het gevolg van de godsdienstoorlogen op het einde van de 16de eeuw, waarbij onder meer ook de kerk verwoest werd. Haar relikwieën waren echter niet verdwenen, want in 1615 had pastoor Francenius nog een nieuw schrijn laten maken en in 1616 ging hij *het helichdom* te Brugge halen, alwaar het *te makene* was (5). Een bevestiging hiervan vinden wij eveneens in voornoemd verslag. Wij lezen er dat de pastoor op Sint-Marcusdag en op de Kruisdagen de relikwie van de H.-Landrada ronddraagt. Nadien zijn er geen sporen meer van de relikwie en geen melding meer van haar verering.

De naam *Vrijhof* kende heel wat variaties in de loop der tijden. In de 16de eeuw wordt dit goed vermeld als : *ant Vrijthof* (1513), *upt Vrijthof* (1516), *vanden Vrijthove* (1513), *op de noortzijde vander Autstraete beneden den Vrijthove* (1577), *beneden den Fruithove* (1513), *tenden Fruuthove* (1545), *t Fruythof* (1569) (6).

De meest gebruikte naam is *Vrijhof* ; de betekenis ervan is onbekend. Merkwaardig is wel dat te Munsterbilzen, geboorteplaats van de H.-Landrada, ook een plaats bestaat die *Vrijthof* genoemd werd (7).

Bij het opmaken van een inventaris van de bezittingen van de kerk, gedaan in 1629, door de pastoor en landmeter Willem De Zutter (8), wordt ook het *Vrijthof* vernoemd *toebehoorende Ste Landrada* en wel als *saeylandt* (= zaailand). Er is geen melding van een hofstede of andere behuizing. Volgens het landboek van 1632 is de weduwe van Guillaume Temmerman in dat jaar pachteres. Volgens A. Verhoustraete stonden er, vóór de verkoop in 1754, vijftien notelaars op het

Vrijhof, en een klein huisje langs de Bellemstraat. De bomen waren eigendom van de kerk, maar de pachter had het genot van de noten.

In haar edikt van 15 september 1753 beval keizerin Maria-Theresia de amortisatie van goederen die op een onrechtmatige wijze in de *dode hand* (goederen in bezit van kerken, kloostergemeenschappen), terecht gekomen waren. Hierdoor werd heel wat kerk- en armengoed verkocht. Het Vrijhof, eigendom van de kerk, werd toen eigendom van Pieter Roelandts, zoon van Jan Joost en Isabella de Jonckheere.

Hij werd te Landegem geboren in 1709 en woonde vanaf 1740 te Aalter. Op 28 juni 1737 huwde hij te Aalter met Isabella de Roo, nicht van de toenmalige pastoor. Roelandts was baljuw van Aalter van 1742 tot 1768, gezworen landmeter en in 1756 reeds ontvanger van de heer van het Land van de Woestijne, Maximiliaan-Leopold-Antoine-Joseph, prins van Rubempré en Everberg en nadien van Maximiliaan van Merode. Zijn echtgenote overleed te Aalter op 9 februari 1767 en hij op 1 juli 1781. De familie Roelandts liet in 1774 het herenhuis, rechtover het gemeentehuis (nu Stationsstraat 31), bouwen. Deze welgestelde familie bezat zeer veel eigendom te Aalter.

In de *Declaratie, situatie ende consistentie van alle goederen, soo hofsteden, huysen, landen, bosschen, meersch, vijvers ende velden, renten ende obligatiën compiteerende Sieur Pieter Roelandts tot Aeltre ...* (9), vinden wij meer gedetailleerde gegevens over het Vrijhof. Dit register werd na het overlijden van zijn echtgenote in 1767 opgemaakt *omme tuschen den gemelde Sieur Pieter Roelandts ende syn acht kinderen gepartageert ende geleydt te worden in twee egaele caevels ten naeste ende ten beste dat het doendelyck is ...* Tijdens zijn huwelijk had hij vijftien kinderen waarvan er, bij het opstellen van deze verdelingsakte nog acht in leven waren, waaronder vijf minderjarigen.

In de beschrijving van al zijn eigendommen lezen wij er onder meer : *Item een hofstedeke gelegen binnen de voorn. prochie van Aeltre, oost van de kercke, genaemt het Vrijhof, ten landboek nr. 1695 groot 464 roeden, prijs een gemet 140 pond, op welcken voorschreven grondt nogh staet een huys gebruyckt in twee wonsten het teene ten tietel van cheynse (10) bij Bonifacius Verschuere ten prijse van 0-12-0 sjaers (11) ingaende Kersavondt 1754 voor 29 jaeren ... Het voormelde hofstedeke is verpacht aan Joannes van Damme...*

Dit is tot heden de oudst bekende informatiebron die ons, zowel voor wat de pachteres en de pachtprizen betreft, ook over de behuizing meer inlichtingen verschaft. Van de hofstede het Vrijhof, uitgebaat door Joannes van Damme, werd dus een reep grond afgesneden, waarop rond 1754 een tweewoonst, op cijnsgrond, door Bonfacius Verschuere werd gebouwd. Dit is ongetwijfeld het hoevetje langs de Bellemstraat.

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, die op initiatief van graaf de Ferraris van 1771 tot 1778 werd opgemaakt, wordt op het centraal gedeelte en langs de straatkant een *bebouwing* vermeld.

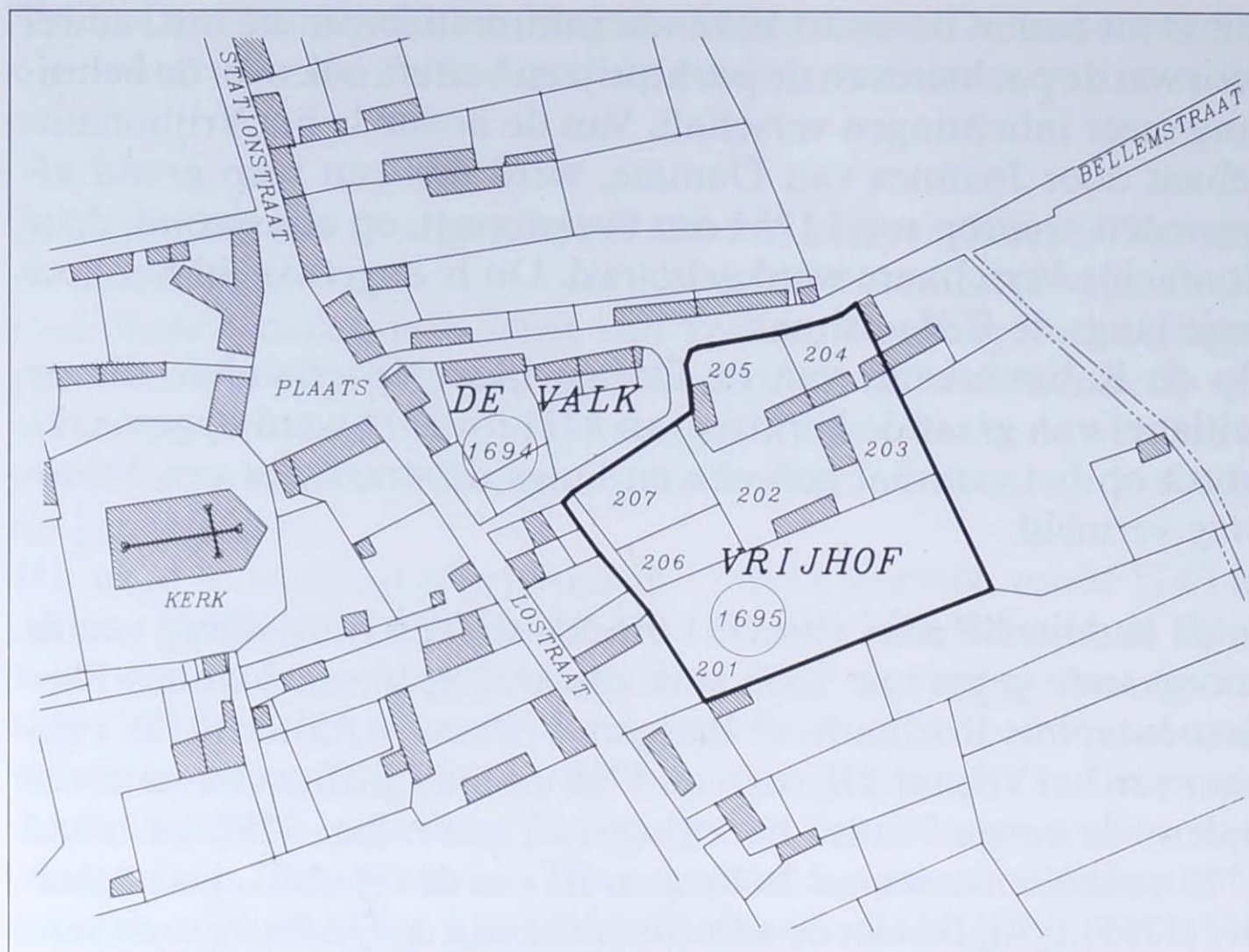
In de kadastrale atlas van 1811 vinden wij een bevestiging van de voorgaande gegevens. Toen was zijn oudste zoon, Joannes-Baptista-Josephus Roelandts (° Petegem 1739 en + Aalter 1813), eigenaar van het Vrijhof. Hij was van 1768 tot 1789 griffier van Aalter en tijdens de eerste Franse bezetting, van november 1792 tot maart 1793 *secrétaire communal*. In het jaar III van de republikeinse kalender (1795), is hij lid van de administratie van de Oudburg van Gent. In 1811 staat hij in de kadastrale legger vermeld als ex-griffier.

In voornoemde kadastrale atlas was het Vrijhof gelegen in de sectie H, *Teirlynckmolen* genaamd, onder de nrs. 201 tot en met 207, met een grootte van 69a 50ca.

Voor de beschrijving van de tweewoonst: zie de bijdrage in dit nummer van Kathleen Lanclus.

Vanaf het nieuwe kadaster (1835) ligt het Vrijhof in de Sectie C, onder de nrs. 71 tot 74 en 94 tot 97, met een totale oppervlakte van 67a 40 ca. Volgens de kadastrale legger van omstreeks 1860 is de familie Roelandts er geen eigenaar meer van. Het is het begin van de verkaveling van het perceel. Toen was het reeds in drie stukken verdeeld en uiteindelijk zal het in zes stukken gesplitst worden.

Het noorderlijke deel, palend aan de Bellemstraat, 11a 50ca groot, bestaande uit een tweewoonst met elk een boomgaard, is dan eigendom van Carolus Libbrecht, advocaat te Gent. Hij was verwant met de Roelandts en zijn broer was van 1831 tot 1836 burgemeester van Aalter. Deze welgestelde familie had toen ca. 56ha eigendom te Aalter. Dit stuk bleef in de familie Libbrecht tot in 1964; toen werd het verkocht aan leden van de familie Van Watermeulen. Zij hebben het interieur tot een ééngezinswoning omgebouwd. In 1986

Situatieplan omstreeks 1811. De omcirkelde nummers zijn deze van het landboek (1632). De andere nummers zijn deze van het oud kadaster, Sectie H (1811).

werd de gemeente Aalter de nieuwe eigenaar ; door grondinname bij de verbreding van de Bellemstraat is het nu nog 974 m² groot.

Het zuidelijk deel, 49a 10ca groot (de nrs. 94 tot 98 : zie plan), was omstreeks 1860 eigendom van Carolus Dezutter, *doctor* te Zomergem.

Mogelijks bestaat er een verwantschap met dokter Joannes De Zutter die in 1805 adjunkt-meier geweest is van de toenmalige meier F.E. Van Doorslaer, schoonbroer van J.B. Roelandts.

Dit stuk bestond uit : hof, boomgaard, land en huis.

Rond de eeuwwisseling is een handelaar uit Geraardsbergen, Evarist Greispeirt, de nieuwe eigenaar. In 1909 verkoopt hij het aan René De Vlieger, een handelaar uit Aalter, die de oom was van Albert De Vlieger(+ 1988)-Haers.

In 1919 verdeelt De Vlieger zijn eigendom in tweeën ; hij behoudt het zuidelijk deel (nrs. 94, 98), dat momenteel nog steeds eigendom van zijn nazaten is.

Situatieplan omstreeks 1860 van het Vrijhof, (plan Popp).

De noordkant van zijn perceel, of het centrale gedeelte van het vroegere Vrijhof (nrs. 96 en 97), verkoopt hij in 1919 aan Maria, Seraphina, Augusta Steyaert, zonder beroep, wonende te Aalter. Op haar beurt verkoopt zij haar eigendom aan haar pachters Leon Van Nieuwenburg(+ 1982)-Goeminne Anna(+ 1980), die er reeds sedert 1927 woonden. Mevrouw Anna Goeminne is een verre aanverwante van de Roelandts. Na het overlijden van haar ouders heeft Marie-Louise Van Nieuwenburg, hun enig overgebleven kind, de nodige herstellingswerken aan haar oude woning laten uitvoeren. Tijdens die werken stuitte werklieden op gemetselde gewelven van een kelder, waarvan de eigenaars niets afwisten. Mogelijks zijn het restanten van het gastenhuis dat in de 16de eeuw verwoest werd. Terecht heeft zij haar woning *Vrijhof* genoemd ; wellicht kende dit perceel de eerste bebouwing. Niet zichtbaar van op de straat, is het als het ware een landelijk verblijf en toch is het in het drukke centrum gelegen !

Bij het bouwen van stallingen en schuren was er vroeger steeds een

De woning Van Nieuwenburg in 1933 (nu Valkestraat 4).

Van links naar rechts : Marcel Van Nieuwenburg, zijn moeder Anna Goeminne en zijn zus Marie-Louise.

opening tussen de muurplaat en de onderste pannen. 's Winters werden die dikwijls met wat stro gedicht. In zo'n bundeltje stro heeft men, na ruim 45 jaar, de revolver van haar broer Marcel (° 1924) teruggevonden. Tijdens de laatste wereldoorlog was hij luitenant van het Geheim Leger, agent van de Inlichtingsdienst BB-ZIG en stichter, opsteller, drukker en verspreider van de *Klaroen*, het blad van de sluikpers. Hij werd op 1 april 1943 aangehouden en is na zware mishandelingen, op 5 maart 1945 (toen de oorlog voor ons reeds gedaan was) in de Krijgsgevangenis van Siegburg (West-Duitsland) overleden. Op 1 mei 1947 werd zijn stoffelijk overschot naar Aalter overgebracht en op het Heldenpark bijgezet (12).

Het noordwestelijk deel, palend aan de Valkestraat (toen Sectie C, nr. 95) was in 1860 volledig tuin en 6a 80ca groot. Bakker Bruno Schelpe was de eigenaar. Hij bezat ook het perceel ernaast, palend aan de Lostraat, op de hoek met de Valkestraat (nu Lostraat 11), waar hij zijn bakkerij uitbaatte. Deze tuin is nu in drie kavels verdeeld ; er staan drie woningen en een garage op.

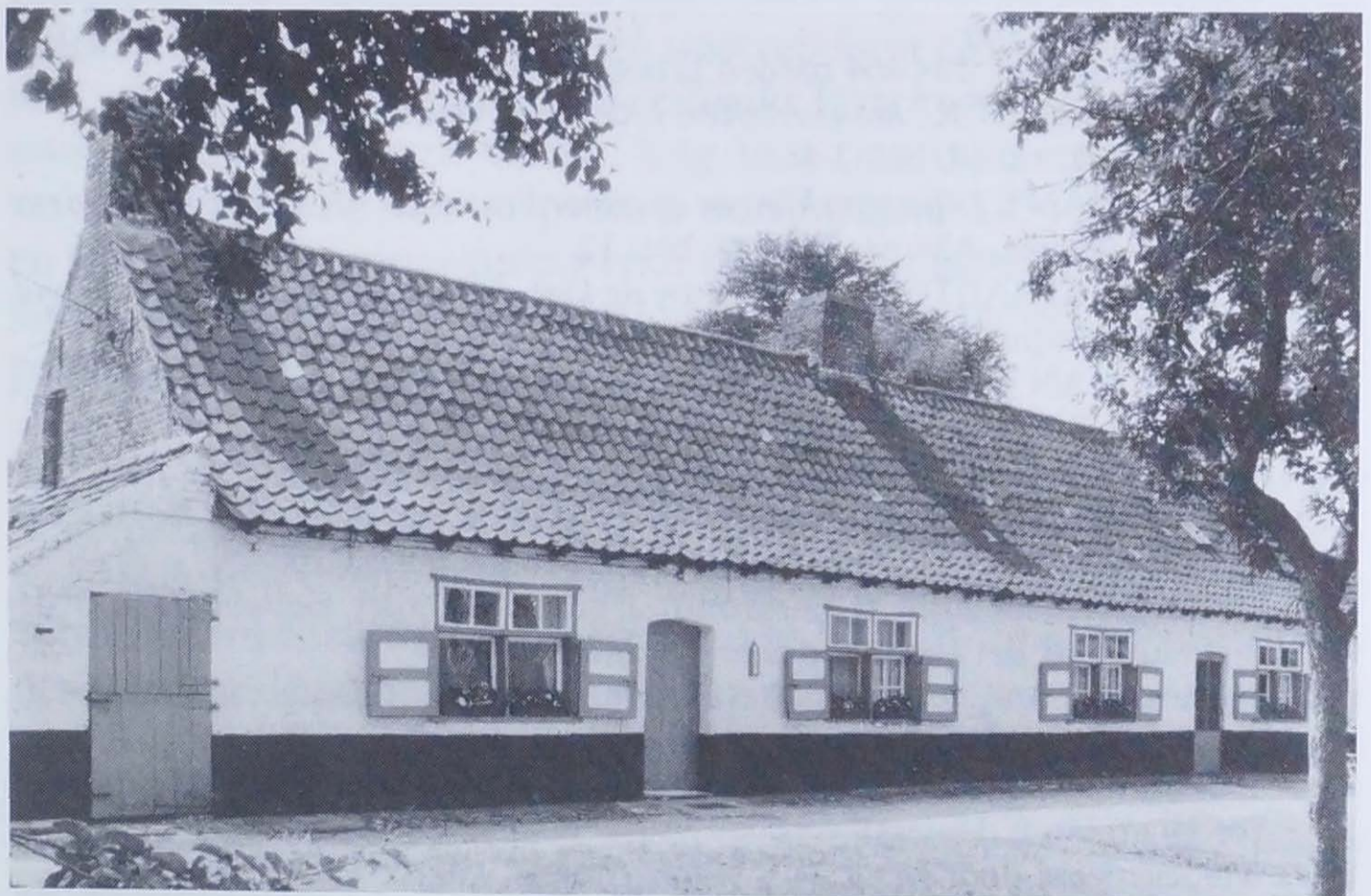
Het gemeentebestuur keurde op 12 februari 1985 de aankoop van het hoefvetje in de Bellemstraat goed. De aankoop gebeurde in 1986.

Hiermee heeft de gemeente het oudste gebouw uit het eerste deel van de Bellemstraat en dat nog in zijn originele toestand bewaard gebleven is, tot haar patrimonium verworven. Op 29 december 1986 werd tot de restauratie besloten.

Via de media vernamen wij dat het als heemmuseum zou ingericht worden ... later dan als Gemeentelijk Archief- en Documentatiecentrum... Zowel van buiten als van binnen is het hoevetje erg vervallen. Door de beperkte oppervlakte (22,03m bij 5,58m) zijn de mogelijkheden zeer klein. Daar het gebouw met de achterkant op de grens van het perceel staat, is een eventuele uitbreiding, die van op de straat niet zou gezien zijn, uitgesloten.

Wat ook de uiteindelijke bestemming na de restauratie zal zijn, ware het wel best dat geen samengestelde naam met *-centrum* zou gekozen worden. De reeks centra moet niet meer uitgebreid worden, vooral als er andere mogelijkheden bestaan.

Daar de achterliggende woning *Vrijhof* heet, zou een keuze uit de reeks 16de eeuwse varianten op die naam aan te raden zijn. Opdat er geen verwarring zou zijn met de reeds bestaande naam, kan er een keuze gemaakt worden uit de andere gekende toponie-

*Het hoevetje in juli 1983, nog goed onderhouden en bebloemd.
(Foto : Bestuur Monumenten en Landschappen, prov. O.-VI.)*

men die wellicht verwijzen naar de uitbating op het einde van de 16de eeuw, namelijk als *boomgaard*. Zouden in aanmerking hiervoor kunnen komen : *Fruithove, Fruuthove of 't Fruythof*.

Eertijds was het voorerf een boomgaard en nu nog gedeeltelijk. Een aanplanting van enkele hoogstammige fruitbomen, die het gezicht op het gebouw niet hinderen, een haag in het meidoorn of hulst en een passend hek, zou het beeld uit het verleden, midden het dorpscentrum terug in leven roepen.

Roger DEFRUYT

- (1) R.A.G., Land van de Woestijne nr. 265.
- (2) Bij wijze van toelichting bij de eertijds gehanteerde oppervlaktematen in de kasselrij van de Oudburg :
een roede was 14,8548 m² (als lengtemaat 3,8542 m).
een gemet was 300 roeden.
een bunder was 900 roeden.
673 roeden is 1ha.
Het Vrijhof was dus 464 roeden groot of 68a 92ca.
- (3) VANHEUSDEN R., *Munsterbilzen 1300 jaar*, Vlaamse Toeristische Bibliotheek, nr. 14, blz. 3-4.
- (4) STOCKMAN L., *Altaarstichtingen en altaardiensten in het Meetjesland tijdens het Oud Regime*, AM nr. 39/1988, blz. 12.
- (5) VERHOUSTRAETE A., *De kerk en de kerkelijke instellingen te Aalter rond 1600*. Handschrift van 2 november 1944, gepubliceerd rond 1945.
- (6) STOCKMAN L., *Toponimisch Woordenboek van Aalter*, onuitgegeven.
- (7) VANHEUSDEN R., a.w. blz. 1
- (8) R.A.G., K.A.A. nr. 24.
- (9) Dit register is nog steeds bewaard door nazaten van de familie Roelandts. De gegevens over het *Vrijhof* : blz. 82 en volgende, nr. 160
- (10) *Cheins* betekent cijns. Cijnsgrond is grond die niet toebehoort aan de eigenaar van het gebouw dat er op staat.
- (11) Het meest gebruikte muntstelsel in Vlaanderen was als volgt : 1 pond was 20 schellingen groten of 240 deniers parisis.
De aanduiding "5 - 18 - 10 - 6" was dus 5 pond, 18 schellingen en 10 ½ groten (of 10 groten 6 deniers).
- (12) Medegedeeld door M.-L. Van Nieuwenburg, waarvoor hartelijk dank.

Dank aan de families Verhoustraete en Goubau-Van Hoonacker voor hun informatie in verband met de familie Roelandts.

EEN BESCHRIJVING VAN EEN OUDE DORPSWONING TE AALTER

Bellemstraat nr. 18

In 1986 kocht de gemeente Aalter een vroegere tweegezinswoning in het dorpscentrum. De woning is gelegen aan het begin van de Bellemstraat (nr. 18) en op de hoek met de Valkestraat, een steegje genaamd naar de nabijgelegen verdwenen herberg "De Valk" op de Markt. De oude landarbeidershuisjes charmeren de voorbijganger door hun vrij goed bewaarde authentieke karakter.

Het hoevetype en de algemene bouwkenmerken van het woonhuis vertonen het traditionele karakter van de Oostvlaamse plattelandsarchitectuur uit de 18de eeuw, nauw aansluitend bij de Meetjeslandse hoevebouw.

Uit het historische onderzoek verricht door de heer R. Defruyt (zie elders in dit nummer) blijkt dat de woningen deel uit maakten van het zogenaamde "Vrijhof", één der talrijke goederen van Pieter Roelandts, baljuw van Aalter van 1742 tot 1768. Een register van zijn eigendommen opgemaakt na het overlijden van zijn echtgenote in 1767 vermeldt: "*een hofstedeke ... genaemt het Vrijhof ... op welcken voorschreven grondt nogh staet een huys gebruyckt in twee wonsten ... ten tietel van cheynse bij Bonifacius Verschuere ... ingaende Kerstavondt 1754 ...*". Deze vermelding laat ons met enige zekerheid vermoeden dat de hier besproken woning circa 1754 gebouwd werd en wel als tweegezinswoning voor boeren of boerenarbeiders. In de jaren 1960 is er door de laatste privé-eigenaars één woning van gemaakt.

De huisjes, los van de bedrijfsgebouwtjes, zijn ingeplant op een klein perceel ten noorden van het oudere "Vrijhof". De achtergevel van de huisjes valt zelfs samen met de perceelsbegrenzing. Het voorerf werd eertijds van de straat afgesloten door een haag, die in de loop van de 20ste eeuw vervangen werd door een betonnen hekwerk met zonnemotief. Enkele fruitbomen vormen een kleine boomgaard op het voorerf.

Doorgaans is de voorgevel van een oude boerenwoning naar het erf en de zonnkant gericht. De hier besproken woning is echter met de voorgevel naar het noorden, namelijk naar de straat, georiënteerd.

Een algemeen gezicht op het verlaten boerenerfje met betonnen afsluiting en de boerenwoning op de achtergrond.

Zoals het doorsnee-boerenhuis of dorpswoning uit die tijd, vormen ook deze gekoppelde woningen een rechthoekig bakstenen breedhuis (dit wil zeggen met de nokrichting parallel aan de straat) van samen acht traveeën en één bouwlaag, afgedekt met een doorlopend zadeldak met pannen. De erfgevel werd opgespleurd door een beschermende witte kalklaag op een zwart gepikte plint, gecombineerd met het groen-witgeverfde hout- en ijzerwerk van ramen en deuren en de rode dakpannen. De symmetrische gevelopstanden, bestaande uit tweemaal een centraal deurtje geflankeerd door vensters, verraden nog duidelijk de vroegere functie van een eenvoudige tweegezinswoning.

Een opvallende bouwkenmerk, aansluitend bij de landelijke architectuur van het Meetjesland uit de 18de eeuw, is het venstertype. De houten, haast vierkante kruiskozijnen met kleine ijzeren roedenverdeling waren vroeger voorzien van houten stijltjes en zijn in de onder helft afgesloten met houten luiken.

In tegenstelling tot de geaccentueerde deuren van voornamelijk boerenhuizen, die vaak gevat zijn in een uitspringende bakstenen omlijsting, werden de steekboogvormige deurtjes hier heel eenvoudig gehouden. Het licht overkragende dakschild wordt over de gehele gevelbreedte ondersteund door een rij uitgesneden modil-

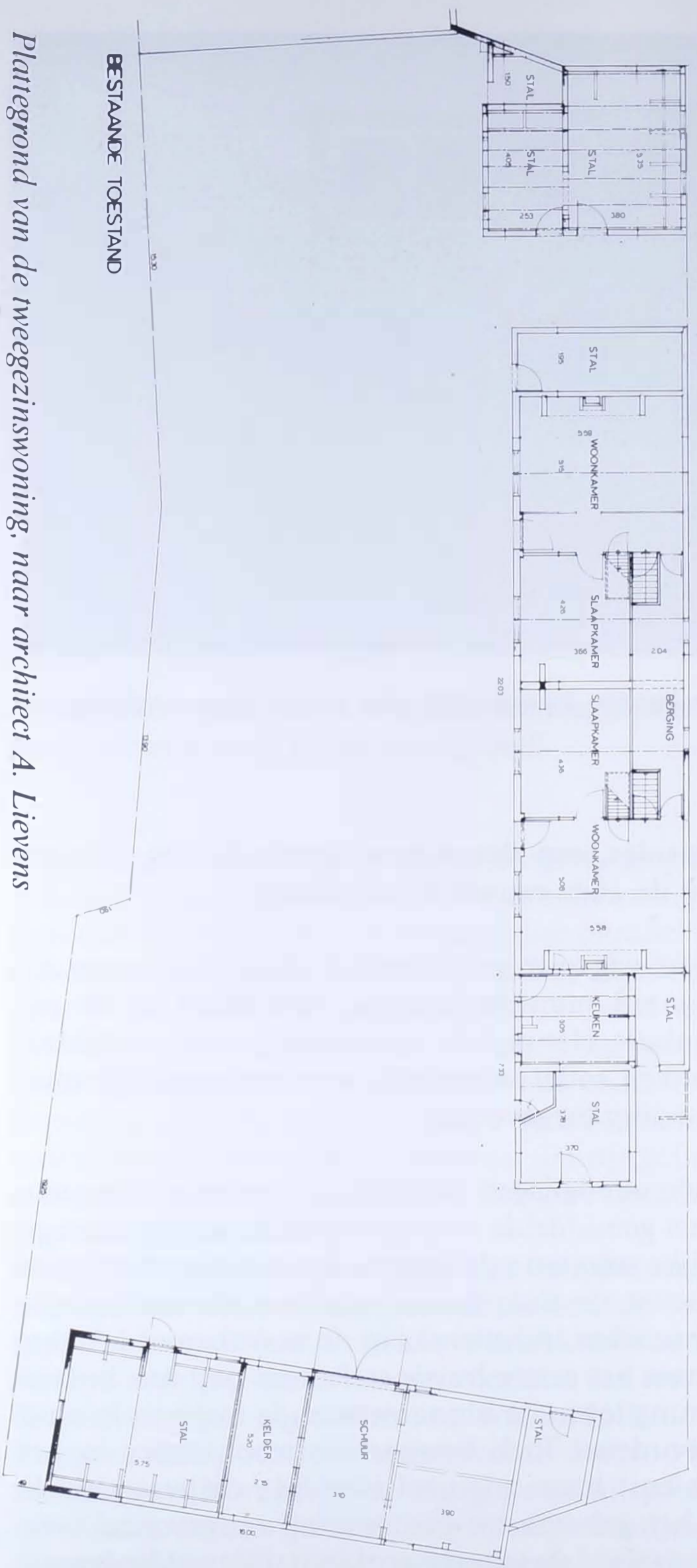
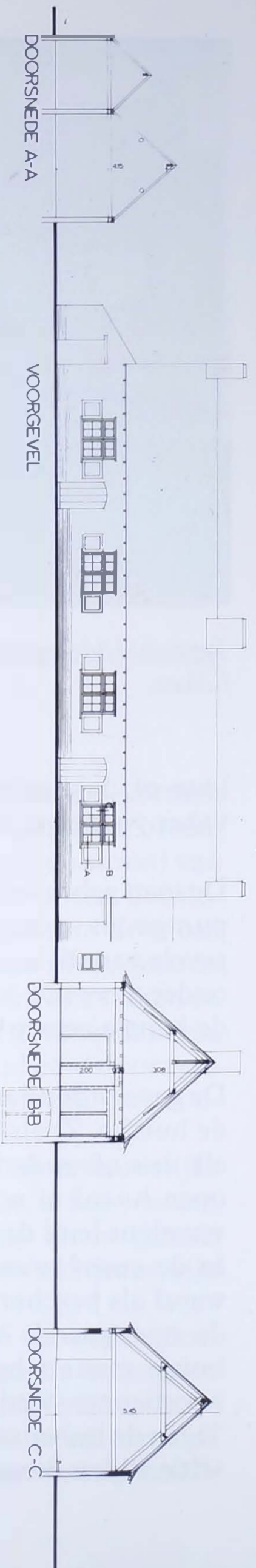

Typisch 18de-eeuws houten kruiskozijn met kleine roedeverdeling en luiken.

lons of daklijstconsoles, een decoratieve gevelaflijning, die wel vaker voorkomt bij de 18de eeuwse boerenhuizen.

De toen gebruikelijke wigvormige afwerking van de bakstenen zijpuntgevels, zogenaamd muurvlechtingen, ontbreken in de zijgevels van dit woonhuis. Het rechter aanbouwsel onder zadeldak, onder meer met keuken, toilet en stalletje, werd vermoedelijk rond de laatste eeuwwisseling toegevoegd.

De gevelordonnantie weerspiegelt duidelijk de binnenindeling van de huisjes. Zoals het gemiddelde dorps huis van toen omvatten zij elk drie afzonderlijke ruimten : de keuken-woonkamer met brede open haard of schouw, de slaapkamer en een achterkeuken. De voordeur leidt de bezoeker rechtstreeks in de woonkamer-keuken. In de *woonkamer* van het eerste huisje treft men nog een houten wand als bescherming tegen de binnenwaaiende tocht en kou uit de opengaande voordeur. Toch bewaart de woonkamer in het huisje ernaast het best haar origineel uitzicht ; dit was ook de woonkamer toen het gebouw tot één woning omgevormd was. Tegen de buitenmuur werd de schouw geplaatst. Eenvoudig gemetselde stijlen dragen de schouwmantel met houten schouw balk en

BESTAANDE TOESTAND

Plattegrond van de tweegezinswoning, naar architect A. Lievens

Traditioneel boereninterieur: grote schouw met eiken haardbalk en flankerende kastjes, overwervende balklaag.

typische bordenlijst. De flankerende "brood- en vleeskastjes" vormden een onmisbaar element in de oude Vlaamse boerenkeuken.

In de trek- of moerbalk, slechts voorzien van een fijn afgekant profiel als decoratieve afwerking, zijn de kinderbalken opgelegd.

In het eerste huisje is de balklaag met uitzondering van de moerbalk verstopt onder plafond platen. In het tweede huisje is de balklaag witgeschilderd. De vloeren in beide voormalige woonkamers zijn op dezelfde wijze vernieuwd.

De middelste kamers, ingericht als *slaapkamers*, werden vroeger verwarmd door een centrale stookplaats met twee schouwmantels rug aan rug geplaatst, de stookplaats in de kamer van het tweede huisje werd later weggewerkt in kasten. Beide slaapkamers hebben wel nog de oude rode tegelvloer. Dezelfde balklaag als in de woonkamers overwelft deze kamertjes.

Het tweede deurtje in de woonkamer, naast de slaapkamerdeur, leidt langs een steile houten trap naar de *zolder*. Hier ziet men hoe het dak van elk huis gedragen wordt door drie schaargebinten met hanebalken, bevestigd met houten pennen. De schoorsteen fungeert eveneens als gebinte. Via de kelderdeuren en een stenen trapje bereikt men een vrij kleine *kelder*, overwelfd met een gedrukt tongewelf.

Een beluikt houten kloosterkozijn met diefijzers verlicht de achterkeuken.

Aan de zuidzijde tenslotte bezat ieder huisje een *achterkeuken*, slechts verlicht door een klein venster met houten raam en tralies. Later, als van de huisjes één woning werd gemaakt, werden de keukens verbonden tot één doorlopende gang.

Kleine bedrijfsgebouwen vermoedelijk uit de 19de eeuw zijn ingeplant ten oosten op het voorerf. Op de hoek met de Valkestraat, haaks op het woonhuis bevindt zich een bakstenen schuurtje van vijf traveeën onder een pannenzadeldak. Dit schuurtje met stallen bewaart eveneens zijn eiken gebinte met telmerken. Rechts naast de dorsvloer, toegankelijk via de rechthoekige schuurpoort, is een gedeeltelijk in de bodem uitgegraven aardappelkelder ondergebracht met daarboven de tas.

Het oude boerenhuis raakte door het verlies van zijn woonfunctie de laatste jaren in verval. Inmiddels werd architect A. Lievens uit Aalter belast met het opmaken van een restauratie-ontwerp, aangepast aan de nieuwe functie die het gebouw in de toekomst zal vervullen. We hopen met deze architectuur-historische beschrijving van de huisjes tegemoet te komen aan de toenemende belangstelling van het grote publiek voor de kleine monumenten van ons bouwkundig erfgoed.

Kathleen LANCLUS

A.R.O.L.

Bestuur voor Monumenten en Landschappen
Inventaristeam Oost-Vlaanderen

CURSIEFJES

BRAND BIESEMVELD.

Eenen brand heeft alhier plaats gehad den 15 dezer (maart 1868) om omtrent 8 ure 's avonds in de wooning behoorende aan Petrus Van Wasenhove, werkman, wijk Biesemveld, door hem bewoond en dienende voor herberg.

De zoldering en het dak zijn zeer beschadigd : vele meubelen, beddegoed, en kleedingstukken zijn verbrand. De schade rekent men op fr. 50 aan het gebouw en fr. 450 voor kleedingstukken, meubels, enz...

Dit alles was verzekerd door de maatschappij la Belgique te Brussel voor eene totale som van fr. 3.500.

De oorzaak dezer ramp wordt toegeschreven aan het branden van eene opene lamp die op eene bovenkamer aan den muur hing, boven welke strooi lag en welk strooi door eenige openingen der onlangs nieuw gelegde zoldering doorstekende, heeft vuur genomen.

G.A.A. reg. briefwisseling 1861-1876, nr. 2201.

OPKOMST DER AARDAPPELEN IN AALTER.

In 1777 was er een proces aan de gang tussen de St.-Pietersabdij van Gent en de "prochie" Destelbergen, in verband met het feit of op aardappelen en groene bonen tienden moesten betaald worden. In verband hiermee zond het hoofdcollege van de Oudburg van Gent aan de parochies van zijn gebied een schrijven waarin gevraagd werd :

1. Of sedert meer dan 40 jaar op Ul. prochie syn aerdappelen,
2. Of aldaer geplant ende gesaeyt worden erwten ende boonen voor legumen,
3. Of daer tienden op betaeld worden.

Aalter antwoordde hierop :

Franciscus, out 63, Jan 55 ende Carel de Baets, out 47 jaer, verclaeren geheel den tijt huns levens de aerdappelen alhier geweten te hebben, dat alhier geplant worden boonen ende erwten voor legumen omme groen geëten te worden ende datter voor de aerdappelen ende groene legumen geen thiende betaelt en worde, nemaer wel voor de droge erwten gesaeyt wordende in partijen op het lant.

Roger DEFROYT

In gesprek met :

OULD MIJNWERKER GILBERT DE BRUYNE UIT AALTER

Op het plein rechtover de kerk van Maria-Aalter staan twee monumenten ; twee symbolen die herinneren aan een niet zo ver verleden. Het eerste monument brengt hulde, en terecht, aan de seizoenarbeiders, de "Fransmans" die vanuit onze gemeente naar Frankrijk trokken om daar te werken. Het tweede brengt hulde aan de vele meisjes en vrouwen die als kantwerksters thuis wat trachtten bij te verdienen om hun gezin overeind te houden.

We zouden nog andere monumenten kunnen bijplaatsen. Ik denk dan aan de Aalterse emigranten die vóór de eerste wereldoorlog het arme Vlaanderen van toen verlieten om een nieuwe toekomst op te bouwen in de Verenigde Staten en Canada. Ik denk aan onze arbeiders die, bij gebrek aan werk in eigen streek, werk vonden in de Waalse staalnijverheid en de Waalse koolmijnen. Willem Vermandere bezingt ze in zijn lied als "*taaie Vlaamse kompels*".

Nog in de vijftig en zestiger jaren (tussen 1950 en 1970) trokken elke dag tussen de tien en de twintig Aalterse arbeiders naar de Waalse koolmijnen. Eén van hen was Gilbert De Bruyne, Bellemstraat te Aalter.

— *Hoe kwam je destijds in de koolmijn terecht, Gilbert ?*

Ik woonde vlakbij café "De Mandé" (nu "De Spiegel") te Aalter. Elke dag, tegen de avond, kwamen daar enkele mijnwerkers samen en vertrokken naar het Walenland. Eén van hen was Gustaaf Mattheeuws. Ik was jong en overmoedig en op een dag sloot ik een weddenschap af ; ik "durfde" meegaan, ik "durfde" mijnwerker worden. Ik was toen achttien en trok op.

Er was een elementaire opleiding van drie dagen voorzien. Het ging vooral over de veiligheid. Ik moest drie dagen blijven overnachten in een oud en erg bouwvallig huis zonder enig comfort. De eerste avond vroeg ik me af : "Waarmee ben ik begonnen ?" Maar ik beet door.

Na drie dagen mocht ik mee naar de ondergrond. Toen ik me klaarmaakte om de eerste keer af te dalen had ik schrik. Ik wist niet wat

me overkwam. Terwijl ik, samen met andere mijnwerkers, mijn beurt afwachtte, woedde in mijn binnenste een harde strijd. Ofwel meteen terug naar huis, ofwel afdalen. Gelukkig stond Gustaaf Mattheeuws naast me. Zes maand lang was hij mijn begeleider en heeft hij me veel geholpen.

— *Hoeveel Aalterse mijnwerkers waren er toen?*

Begin 1950 was er een groot tekort aan ondergrondse mijnwerkers. Het "zwarte goud" zoals de steenkool toen heette, was van levensbelang voor onze economie. Er werden mijnwerkers geronseld, niet alleen in Vlaanderen, maar ook in Italië. Het grootste aantal mijnwerkers uit Aalter, Bellem en Lotenhulle was twintig. Sommigen hielden het niet lang vol, omdat ze fysisch niet sterk genoeg waren of om familiale redenen.

— *In welke mijn werkte je?*

Negen jaar lang werkte ik in de mijn van La Louvière. Ik werkte altijd 's nachts. We vertrokken per bus aan het Rondpunt te Aalter omstreeks 6 uur. In Kortrijk zat de bus reeds vol. De volgende morgen omstreeks 9u30 waren we terug thuis.

La Louvière was een oude mijn. Sinds jaren was er niets meer gemoderniseerd. In die mijn werden nog paarden gebruikt om de wagentjes te trekken. Het waren een speciaal soort poneys die zeer sterk waren.

Eens beneden kwamen die dieren zelden of nooit meer boven, ze bleven in de ondergrond. Het gevolg was dat de paarden na een drietal jaren nagenoeg blind waren. Wat me wel verbaasde was het volgende. Een paard mocht volgens het reglement niet meer dan tien wagentjes trekken. De wagentjes werden één na één aan mekaar geklist, dat maakte een speciaal geluid. Het was net of die paarden het aantal klikken konden meetellen want meer dan eens heb ik geprobeerd om ze elf wagentjes te doen trekken, nooit lukte dat. Het paard startte niet. Ik haakte een wagentje af en toen trok het de overige tien zonder problemen.

— *Verdienden de mijnwerkers wel zoveel als algemeen verteld werd?*

Als ondergrondse mijnwerker werden we goed betaald, vooral in de vijftiger jaren. Er was een tekort aan mijnwerkers, dus ... Naast het loon genoten we een aantal voordelen die niet te versmaden waren. We kregen gratis kolen. In de zomer hadden we per maand recht op

400 kg, in de winter op 500 kg. Wel moesten we zorgen voor vervoer.

— *Maar de mijn van La Louvière ging dicht?*

Gemakkelijk vonden we werk in Marcinelle. In La Louvière werkten we op 650 meter diepte, in Marcinelle op 1.160 meter en dat betekende veel meer gevaar. Hoe dieper men werkt, hoe warmer het was, hoe slechter de omstandigheden om te werken. De luchtverversing liet heel wat te wensen over. Meestal was er zoveel stof dat ik een makker, die twee meter verder werkte, niet eens zag.

— *Marcinelle betekende: nog verder van huis weg?*

Inderdaad. Er kwam geen bus meer om ons op te halen. We reisden per trein. We vertrokken te Aalter om 6u45, in Gent om 7u20 stapten we op de trein naar Brussel, in Brussel om 8u10 de trein naar Charleroi, vervolgens de tram tot aan de mijn.

Had de trein vertraging, dat gebeurde nogal eens, dan misten we de tram en moesten 40 minuten te voet stappen. Dat betekende te laat op het werk en vermits we dagelijks een aantal meters moesten kappen, haalden we die niet.

Eens beneden in de ondergrond moesten we meestal nog kilometers te voet gaan, soms tot acht kilometers ver.

— *Was het een gevaarlijk werk?*

Ja, zeer gevaarlijk. Elk uur, elke minuut kon je het slachtoffer worden van een instorting of van mijngas. Natuurlijk was de ene mijnwerker al voorzichtiger dan de andere. Ik was altijd bijzonder voorzichtig. Zo heb ik op een bepaalde avond zelfs geweigerd om af te dalen. Tegen het einde van de voorgaande werkdag raakte ik niet meer verder in mijn gang. De stenen staken terug en dat wees op een concentratie van mijngas. Ik signaleerde dat bij het verlaten van de mijn. Er moest dringend een grondige controle gebeuren. Was er inderdaad een opeenhoping van mijngas, waaraan ik niet twijfelde, dan moest meteen een gat geboord worden om het mijngas te laten ontsnappen. 's Avonds informeerde ik. Er was niets gebeurd. Ik weigerde af te dalen. Om twee uur 's nachts gebeurde de ontploffing. Twee werkmakers werden gedood.

Ik ben tweemaal ernstig gekwetst geweest door instortingen.

Een eerste keer was mijn linkerarm er erg aan toe. Het litteken is trouwens nog goed zichtbaar. De tweede keer werd mijn rechter-

hand lelijk toegetakeld en lag ik weken in de kliniek. Gelukkig genazen beide kwetsuren volledig.

— *Werd er niets speciaals gedaan voor de veiligheid na de mijnramp van Marcinelle?*

In Marcinelle werkte ik vlakbij de mijn waarin de ramp gebeurd was. Er werden een paar bijkomende veiligheidsmaatregelen genomen. Zo mochten er geen houten schutsels meer gebruikt worden. We kregen ook een nieuwe mijnlamp, gemonteerd op onze helm. Dat was een grote verbetering. De oude mijnlamp doofde uit als er mijngas in de lucht was. Je zat in het donker en moest tastend wegkomen. Het vervangen van houten door ijzeren schutsels was eigenlijk niet zo goed. Als hout gaat begeven kraakt het eerst en heb je de tijd om uit de gevaarlijke zone weg te komen. Een ijzeren schutsel daarentegen slaat meteen omver en dikwijls over een grote afstand.

— *Hoe erg was het kolenstof?*

Heel, heel erg. Het was ongelooflijk in welk stof en vuil we moesten werken. Elke mijnwerker nam wel enige voorzorg. Zo knoopte ik een doek voor mijn mond besprenkeld met koffie. Toen ik die 's avonds aflegde was de doek stijf en hard van het stof. Ook de wasplaats was altijd vol stof zodat we dat nooit volledig van ons lichaam konden afspoelen na het werk. Er was maar één kleedkamer waar we ons werkplunje omwisselden voor ons burgerpak of omgekeerd. Ook daar lag het vol stof. In die oude Waalse mijnen werd al jarenlang vóór de sluiting niets meer gedaan om de hygiëne te verbeteren, dus...

Probleem was ook ons eten. We aten in de ondergrond, maar het enige wat na enkele uren eetbaar bleef was droog brood! Beleg moest je met je brood niet meenemen in de ondergrond, het was niet meer eetbaar na zeer korte tijd. Volgens de mijndokter was droog brood ook het beste afweermiddel tegen het stof.

— *Maar ook Marcinelle ging dicht?*

Ja, we voelden dat zo op ons afkomen. Op minder dan tien jaar was er veel veranderd. Er was voldoende steenkool, ook al uit het buitenland. Er werden geen mijnwerkers meer geronseld, integendeel, er was een afbouw van onze voordelen. In 1970 ging de mijn dicht. We kregen een afscheidspremie, in die zin dat we bovenop de werk-

loosheidsvergoeding nog twee jaar lang een premie ontvingen. Nu is het de beurt aan de Limburgse mijnen. Ik kan me heel goed de gemoedsgesteldheid voorstellen van de mijnwerkers. De Limburgse mijnen zijn dan nog moderne mijnen in tegenstelling met de Waalse.

Een vergelijking ! De Limburgse mijnen zijn driesterrenhotels in vergelijking met de Waalse destijds.

— *Je had ook een patroonheilige ?*

Inderdaad, de heilige Barbara. Dat feest werd telkenjare gevierd. Er was een feestmaaltijd met toespraken en een dodenherdenking. Als er minder dan vijf dodelijke slachtoffers geweest waren in het voorbije jaar, was dat een "veilig" jaar geweest. Daarnaast waren er nog de licht en zwaar gewonden. Dat is een herinnering die me steeds bij gebleven is.

— *Deed je soms fossiele vondsten ?*

Het gebeurde dikwijls dat wij stenen kaptten waarin duidelijk sporen gegrift stonden van takken en bladeren die eeuwen geleden vergaan waren. Soms vonden we stenen met een mooie figuur en die werden opzij gelegd. Ik heb verscheidene dergelijke stenen meegebracht. De meeste gaf ik aan vrienden of kennissen of ook al eens aan een verzamelaar. Een vijftal die ik de mooiste vind, bewaar ik zorgvuldig, als een souvenir aan mijn mijnwerkerstijd. Want de tijd van de Aalterse mijnwerkers is definitief verleden tijd !

In naam van onze leden en lezers dank ik u van harte vriend Gilbert De Bruyne. De vlotte en enthoesiaste manier waarop hij vertelde over zijn harde leven als Vlaams mijnwerker in het Walenland, maakte grote indruk.

André DE KÉ

DE OUDSTE HEREN VAN SCHUURVELDE

De heerlijkheid van Schuurvelde is waarschijnlijk vrij laat ontstaan. De naam zelf wijst op het oorspronkelijk heidekarakter van deze zuidelijke hoek van Lotenhulle. Wellicht bouwde men tijdens de grote ontginningsbewegingen in Vlaanderen in het begin van de 13e eeuw een hoeve te Schuurvelde om de omliggende heide en vijvers te ontginnen. Daaruit kan dan een heerlijkheid zijn ontstaan, waaraan dan, onder impuls van de eerste heren, talrijke rechten werden verbonden. Zo werd Schuurvelde een belangrijk leenhof waarvan veel lenen afhingen, gelegen te Ruiselede, te Kanegem, te Aalter, te Bellem, te Lotenhulle, te Hansbeke en te Poeke (1). De renten, pachten, reliefgelden, boeten, beste hoofden en marktgelden brachten in 1484 bijna 210 p. par. op (2).

De oudste vermelding van een heer van Schuurvelde heeft betrekking op een dame ! In 1331 houdt een zekere Yzabel, dochter van Ernoul de le Huus, *le lieu à Scheurvelt avoec le signorie de Bellem* in leen van de Vlaamse graaf (3). In 1365 verschijnt dan Jan van Schuurvelde als leenhouder van de heerlijkheid van Schuurvelde (4). Zijn zuster Jacquemine van Rosenbach wordt in datzelfde jaar als bezitster van de heerlijkheid Bellem vermeld (5). Opmerkenswaard is wel dat Jan van Schuurvelde zijn achternaam nog ontleent aan zijn hoeve. Dit wijst erop dat de oorspronkelijke familie nog steeds eigenaar gebleven is van het heerlijk goed Schuurvelde.

Jan van Schuurvelde verkocht in 1372 een leenrente van 18 p. par., bezet op het goed te Schuurvelde, aan Raas van Maeyeghem (6).

Te Rijsel berust een interessant huwelijkskontraat van omstreeks 1385 betreffende Willemine van Schuurvelde. Dit kontraat werd afgesloten tussen Jan van Schuurvelde en zijn echtgenote aan de ene kant en hun toekomstige schoonzoon Jan zonder Land, bastaardzoon van graaf Lodewijk van Male, aan de andere kant (7). Daarin werd bepaald dat na de dood haar ouders Willemine de eigendommen van wijlen Jacques van Drinckam zou krijgen als huwelijksgift. In afwachting daarvan beloven zijn ouders aan Willemine een jaarlijkse dotatie van 300 p. par. te geven. Uit deze tekst blijkt duidelijk dat Jan van Vlaanderen door zijn huwelijk met Wil-

lemine van Schuurvelde in het bezit kwam van *la terre de Drinckam* en de heerlijkheid van Schuurvelde. Het is dus onjuist te beweren dat Lodewijk van Male de heerlijkheden van Drinckam en Schuurvelde had gekonfiskeerd van Jan van Schuurvelde (8). Jan van Vlaanderen sneuvelde samen met zijn broers Lodewijk van Vlaanderen alias de Haze, heer van Wessegem, en Lodewijk van Vlaanderen alias de Fries, heer van Woestijne en Praet in 1396 tijdens de ongelukkige kruistocht van Nikopolis (9).

Jan van Vlaanderen had minstens twee zonen : Jacob en Jan. Deze Jacob was de vader van Jacob van Drinckam, die op het Hof te Houtem bij Veurne woonde, waaraan hij de naam van Drinckam heeft gegeven. Deze kleinzoon van Jan van Vlaanderen was van 1451 tot 1459 hoogbaljuw van het Veurne-Ambacht (10).

Zijn andere zoon, Jan van Drinckam genaamd, erfde van zijn vader de heerlijkheid van Schuurvelde. Die kocht omstreeks 1406 een leenrente van Jehan van Maeyghem gelegen te *Loepouke* (11). Dat was een stuk van de leenrente van 18 pond van zijn grootvader Jan van Schuurvelde in 1372 had verkocht. Het betrof slechts 12 pond, want de overige zes pond van de leenrente was in handen geraakt van Lodewijk van Maeyghem, een broer van Jan (12).

Op 20 maart 1413 verpachtte Jan van Drinckam, *ruddere, heere van Schuervelt*, alias Alix Vander Vennen een waterloop *commende ende spruutende uute Luceweedayhe*, die een vijver was, en een *ryoelkin dat compt uuter Gavere ende uuten viverkine datter onder licht*. Deze beide vijvers lagen in de buurt van het Goed te Kromeke (13). Jan van Drinckam moet omstreeks 1420 gestorven zijn want Jehan de Schote verheft in die periode in naam van diens zoon het renteleen van 12 p. par. (14).

Een dochter van Jan van Drinckam, Marie, was gehuwd met ridder Montfrant Acket van Houtem bij Veurne. Op haar grafsteen stond het volgende : *hier leghet vrouwe Marie van Vlandre, mer Jans van Vlandre gheseit Drinckam dochter, Montfrants wijf was, die starf int jaer 1466 up Sinte Catelinedach* (15).

Jan van Drinckam had dus blijkbaar een zoon, die volgens wijlen Arthur Verhoustraete, Filips van Drinckam werd genoemd. Na de dood van deze Filips zou de heerlijkheid teruggekeerd zijn naar het domein van de graaf van Vlaanderen (16). Wanneer dat gebeurde,

heb ik niet kunnen achterhalen. De oudst bewaarde rekening van Schuurvelde loopt over de jaren 1471-1472. Daarin vinden we opnieuw de leenrente van 18 p. par. Zij werd toen uitbetaald *à madame et les enfants de Drinckam* (17). We weten niet wie deze vrouwe en kinderen van Drinckam zijn. Anderzijds staat in het begin van deze rekening dat Jan van Drinckam slechts ten persoonlijke titel de heerlijkheid van Schuurvelde in zijn bezit had! (18) Begrijp wie kan ...

Onze oogst aan heren en dames van Schuurvelde is dus eerder mager uitgevallen. Enkel het ontdekken van nieuwe bronnen kan ons opnieuw vooruit helpen.

Luc STOCKMAN

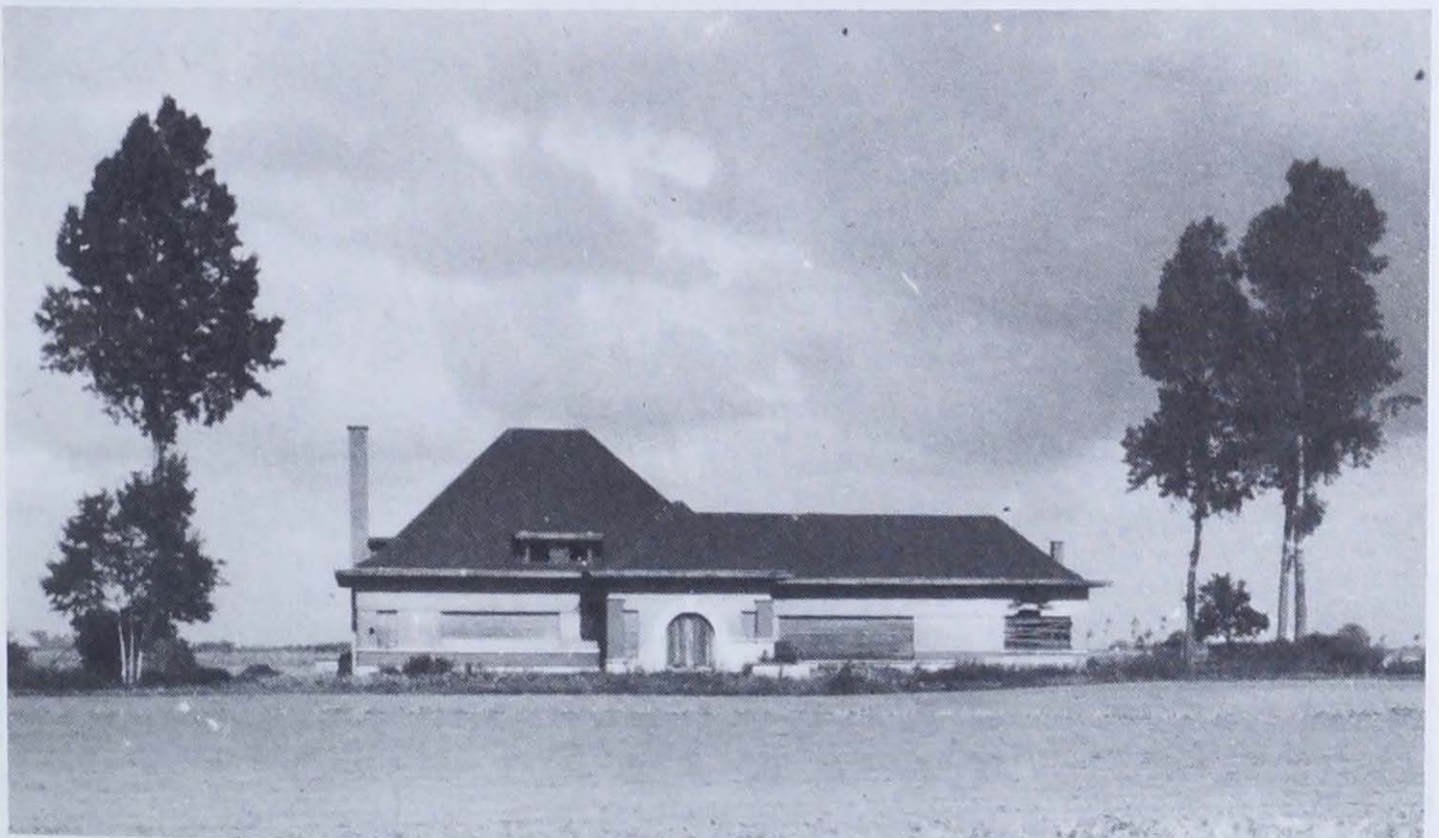
- (1) L. STOCKMAN, *Het Domein Bellem-Schuurvelde te Lotenhulle*, in : Appeltjes van het Meetjesland, nr. XXIX, 1979, blz. 81-83.
- (2) L. STOCKMAN, a.w., blz. 75-76.
- (3) Algemeen Rijksarchief (ARA), Rolrekening (RR), nr. 1897.
- (4) ARA, Rekenkamer (RK), nr. 1059, f° 61 v°.
- (5) L. STOCKMAN, a.w., blz. 72-73.
- (6) ARA, RR, nr. 1901.
- (7) Archives Départementales Lille, Rekenkamer, B 421.
- (8) A. VERHOUSTRAETE, *Leenroerig overzicht van Aalter*, Maldegem, 1965, blz. 60.
- (9) A. VERHOUSTRAETE, a.w., blz. 60.
- (10) A. VIAENE, *Vlaamse Jeruzalemvaarders in de Bourgondische eeuw*, in : Vlaamse pelgrimstochten, Brugge, 1982, blz. 197.
- (11) ARA, RR, nr. 1915.
- (12) ARA, RK, nr. 1091, f° 58 r°.
- (13) Archives Départementales Lille, nr. 33 H 133, pachtbrief van 1413.
- (14) ARA, RR, nr. 1923
- (15) PAUWEL HEINDERYCX, *Beschrijving van Houtem*, Biekorf LXIII, 1962, blz. 357-358.
- (16) A. VERHOUSTRAETE, *Over de heerlijkheden van Lotenhulle*, Appeltjes van het Meetjesland, nr. IX, 1958, blz. 156.
- (17) ARA, RK, nr. 13.661, rek. 1471-1472, f° 3 v°.
- (18) ARA, RK, nr. 13.661, rek. 1471-1472, f° 1 v°.

HERINNERINGEN 1939-1945

Wat ik hier wil neerschrijven zijn herinneringen over feiten die plaatsvonden in de jaren 1939 tot 1945, dus de tijd van de Tweede Wereldoorlog; dingen die ikzelf heb beleefd en indrukken die ik heb opgedaan gedurende die bewogen jaren. Wat mij soms is ontgaan zijn de juiste data van enkele gebeurtenissen maar dat verandert daarom niets aan de feiten.

Het eerste wat ik nog weet — ik was toen amper 11 jaar — was de inval van de Duitsers in Polen (1 september '39). Dat was voor ons een beangstigende gebeurtenis, want iedereen leefde hier met de vrees dat het ook bij ons tot een oorlog zou komen. Mijn broer Julien en ik waren toen zanger in de kerk van Aalter-Brug en 's avonds was er lof. Daar werd toen gesproken over de gebeurtenissen in Polen en Fiel Engels zei dat er al veel doden waren. Tijdens het lof werd het toepasselijk lied "O God, de zee verheft haar woeste baren" gezongen en we trokken dan stil en bedrukt naar huis.

In die tijd was er een paar maal mobilisatie van enkele klassen en een villa bij de Brugstraat, meestal onbewoond daar de eigenaar in

*De villa Maenaut op het vliegveld, na de bevrijding.
(Verz. R. Moelaert, Knesselare).*

Brussel woonde, werd nu gebruikt door het Belgisch leger (1). Men begon tevens met de aanleg van een nieuw vliegveld vlakbij onze boerderij (waar nu Comelco zich bevindt). We woonden daar sinds 1936 en we raakten veel land kwijt dat ingenomen werd door dat vliegveld. Het liep van net achter ons "hof" tot tegen de vaart. De bomen en ginstbosjes werden verwijderd en het terrein geëffend en bezaaid met gras. Op 14 januari 1940 landden de eerste twee vliegtuigen. Het was zeer koud en we waren op de put aan 't "slieren". Natuurlijk waren we zeer nieuwsgierig naar die "vliegers". Eén ervan had een mislukte landing gemaakt; hij was tegen betonbuisen die daar nog lagen terechtgekomen, was voorover gekipt en stond met de staart in de lucht.

Op school in Aalter-Brug werd toen ook soms over de oorlog en Hitler gesproken en over de kampen die toen in Duitsland al bestonden. De hoofdonderwijzer was zeer anti-Duits.

De Jongensschool van Aalter-Brug tijdens het schooljaar 1939-1940, 4de, 5de en 6de leerjaar. Onderwijzer : Frans Verbauwen.

Rij uiterst links, van links naar rechts : ...?..., Vermeersch Gentiel en Van Hulle Valère, Engels Theofiel en Vermeire Georges, Van de Walle Maurice en Pollier Julien, Van den Heede Gerard en ...?..., en De Dobbelaere Gerard (vóór de mantel).

Tweede rij links, van links naar rechts : Mattheeuws Antoine en De Bruyne Jules, Hellebuyck Herman en Bonamie Leon, Verniest Robert en Van Acker Omer.

Rij vóór de meester, van links naar rechts : Colle Paul en De Jaeger Julien, Standaert Raymond en Mattheeuws André, Grammens Maurice en Mortier Georges.

Rij uiterst rechts, van links naar rechts : Van Damme Kamiel en Roets Gerard, Hooreweghe Leon en De Prest Leon, Verhoye Marcel en De Wulf André, Van de Keere Carlos en De Neve Maurits, Hautekeete Julien en Sucaet Julien, Hoste Leon en ...?..., en Van Hulle Georges.

(Verz. K. Van Damme, Aalter.)

Aan de vaartkant van het vliegveld waren er soldaten die in tenten woonden en die putten bezetten met afweergeschut tegen vijandelijke vliegtuigen. Op een keer zagen we een vreemd vliegtuig dat zeer hoog vloog met een kondensstreepje — 't zal wel een Duitser geweest zijn; een "spioen" noemden we dat — en er zaten twee Belgische vliegtuigen achteraan die nog veel lager waren; ze zullen hem wel niet gekregen hebben. Langs de weg naar school stond ook een machinegeweer met Belgische soldaten, in de sloot aan het "hof" van Edmond Engels (2). Op het vliegveld was er niet veel beweging, nu en dan eens een vliegtuig dat opsteeg of landde. Zo was dat al een opwindende tijd met dat wachten op wat nog komen zou en dat gepraat over de oorlog in Europa. Er werd toen veel gesproken over het versterkte Albertkanaal dat zeer goed verdedigd was en waar de Duitsers nooit over zouden komen.

Verdwenen woning in de Sint-Godelievestraat, waar Edmond Engels woonde. (Verz. M. Thys, Aalter.)

En zo kwam de 10de mei 1940. We waren die morgen opgestaan om naar school te gaan en moeder was ongerust; de hele nacht had ze vliegtuigen horen overtrekken en ze zei : "Ik peins dat er wat gaand' is dat niet zal deugen." Zo trokken we naar school en op de binnenplaats van de fabriek (3) waren veel Belgische soldaten met oefeningen bezig. Toen we op de speelplaats kwamen moesten we

wachten; de school begon nog niet. Lowie, het schoolhoofd, reed eerst met de fiets naar het hof van Sucaet; naar we hoorden vertellen was daar een hoofdkwartier van het leger. Toen hij terugkwam vertelde hij ons dat het oorlog was en dat we naar huis moesten gaan en goed oppassen. We trokken naar huis, blij dat er geen school was, en vertelden vader en moeder dat het oorlog was.

Het werd een warme dag. In de voormiddag kwam André De Wulf (een schoolmakker) op bezoek; we zouden "puiten" vangen. Naast ons hof was een grote waterput, aan de zuidkant begroeid met struiken, en daar zaten veel kikkers. Aan een stok werd een "twijndraad" gebonden, met aan het uiteinde een "teerik" (regenworm). Als je dat in het water hield beten de kikkers daarin en met een ruk trok je ze dan uit het water; ze waren niet op tijd los en we sloegen ze dan dood (zeer diervriendelijk !) Mijn vader had het echter gauw in de gaten en joeg ons weg.

Die voormiddag kwamen veel Belgische vliegtuigen aan op het

De weg van de Brugstraat naar het goed "Te Lake". Rechts de hoeve van Alfons Van Damme. (Verz. K. Van Damme.)

vliegveld. Het was al goed te zien dat het oorlog was. 's Namiddags plaatsten we een omheining aan de overkant van de weg. We zagen toen vrij veel Duitse vliegtuigen die hoog overvlogen. Op het vliegveld kwamen twee luchtafweerkanonnen aan. Ze werden vlakbij de vaart geplaatst, voorbij Lootens' hof. Het duurde niet lang vóór ze begonnen te schieten. We waren rap in huis. Door het venster zagen we die gloeiende balletjes met een scherp gefluit naar omhoog vliegen en dan heel hoog ontploffen, dan was er een klein zwart wolkje te zien. Ons huis daverde van het geweld en bang dat we waren. Die namiddag kwamen ook bommen aan op het vliegveld; ze zaten in houten kisten. Ergens in Knesselare hoorden we bommen ontplof-

fen. Nadien hoorden we vertellen dat ze aan het klooster gevallen waren. Dan hebben we met vader een "abri" gemaakt op het hof; een langwerpige put met in de lengte daarover boomstammetjes en dan dwarshout daarop en dat bedekt met een dikke laag aarde. Aan de ene kant was er een ingang.

's Avonds ging ik met vader naar het vliegveld kijken, het was al lang klaar. Dichtbij het hof van Lootens stonden er enkele vliegtuigen geladen met bommen; aan weerszijden van de romp hingen drie bommen onderaan de vleugels, ze waren geel van kleur. Wat ons opviel was dat er daar geen bewaking was. En zo verliep die eerste, onrustige dag van de oorlog.

*Het huis van de hoeve Van Damme, waar Comelco gebouwd werd.
(Verz. K. Van Damme.)*

's Anderendaags, zaterdag de 11de mei, waren we al vroeg op. Er was veel bedrijvigheid op het vliegveld. Rond een uur of acht, meen ik, zagen we zes Belgische vliegtuigen opstijgen, geladen met bommen. Mijn vader zei: "Ze gaan die Duitsers ginder ook wat geven." Na korte tijd was al één van die "vliegers" terug. Naar we hoorden was de Belgische driekleur van die vliegtuigen onzichtbaar gemaakt en werden ze zowel door eigen volk als door de Duitsers

beschoten. De bedoeling was de bruggen over het Albertkanaal te bombarderen, maar dat is vrijwel zonder resultaat geweest. (4)

Die zondag 12 mei was het Sinksen en overall heerste onrust. Moeder had karbonnades klaargemaakt maar het smaakte niemand. 's Middags hoorden we schieten aan de Schipdonkse vaart; dat kanaal werd bezet door de Belgen. 's Namiddags gingen Julien en ik wandelen. Aan Aalter-Brug kwamen al veel vluchtelingen. Ze moesten allemaal hun paspoort tonen aan de schildwachten die daar stonden.

In de loop van de week zijn we dan eens op een avond gevlucht naar nonkel Henri in de Weststraat omdat er vliegtuigen kwamen en er geschoten werd. Langs de Brugstraat liep een stroom van vluchtelingen die in de richting van Aalter-centrum trokken. Daar wij in de andere richting moesten geraakten we bijna niet door die mensenstroom. Opeens kwam er een vliegtuig aan, wellicht een Duitser, dat een keer schoot, waarschijnlijk om de mensen nog meer op te jagen. Over de brug hebben we dan nog langs de vaart een poosje bij bange mensen in een schuilkelder gezeten. Die "abri" was flauw verlicht en ik herinner me nog dat er in een nis in de wand een wit Mariabeeldje stond. We sliepen die nacht in de Weststraat bij nonkel Henri op zolder. Tijdens de nacht hoorde ik dan soms de reguleur het uur slaan. Hij had een zeer mooie klank, dat vergeet ik niet meer.

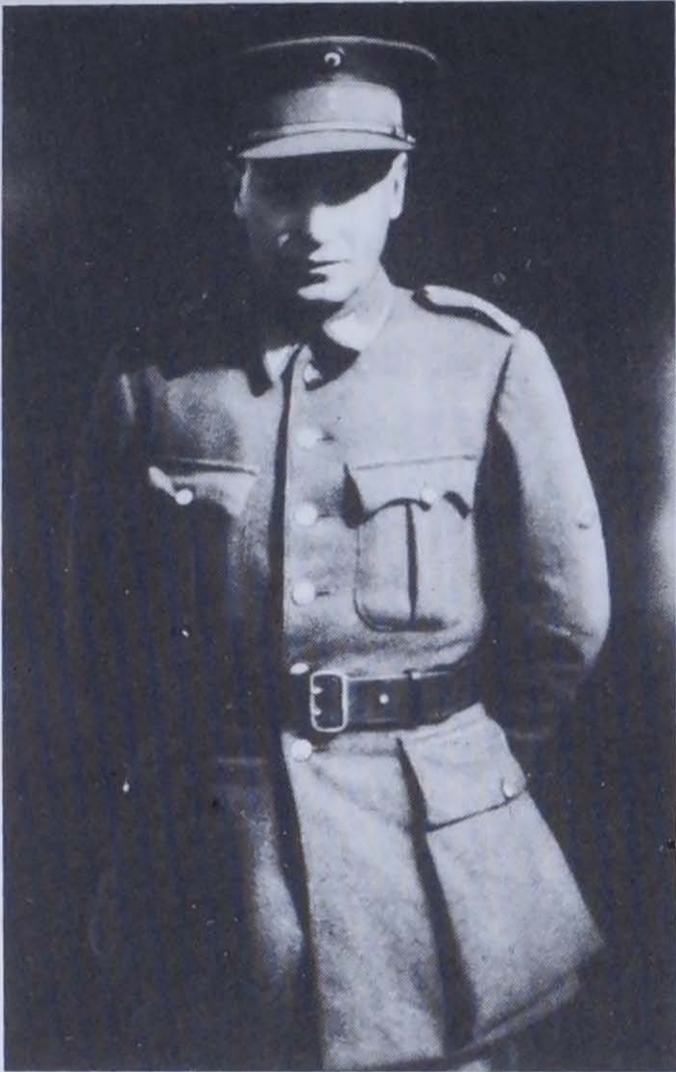
's Morgens vroeg zagen we vanop de zolder door de glazen dakpannen de vliegtuigen opstijgen van het vliegveld. We zijn dan weer naar huis getrokken en in de loop van de dag zijn we dan met vader naar Cyriel Van De Walle gereden met de kar en onze matrassen erop. We zouden daar slapen. Gedurende de hele tijd dat de Duitsers op komst waren zijn we daar gebleven. Er waren daar ook nog andere vluchtelingen, Walen. Op zekere dag had Cyriel een strooi-briefje gevonden van de Duitsers, waarin ze de Belgische soldaten opriepen de strijd te staken en zich over te geven. Ik weet nog dat er onder andere opstond : "Onze overmacht is veel te groot."

Op zaterdagmorgen 18 mei gingen we naar huis. Toen we aan de brug waren kwam er een Duits vliegtuig uit het oosten in de richting van het vliegveld. Er werd met die twee Belgische kanonnen geweldig naar geschoten, maar het trok zich daar niks van aan; het zat nogal hoog. We waren in het portaal van Fons Versluys z'n vlees-

winkel gevlucht en verstopten ons daar tot dat vliegtuig weg was. Het was waarschijnlijk komen verkennen hoe de situatie er op het vliegveld uit zag. Daar stonden toen veel Belgische vliegmachines. Er was door het Belgisch leger een grote bovengrondse "abri" gemaakt met veel inhammen waarin telkens een vliegtuig stond. Ook lag er aan de oostelijke kant van het vliegveld een grote zandberg (van een vroegere verbreding van de vaart) met daarin uitgravingen gemaakt voor vliegtuigen. Die vliegtuigen stonden allemaal bloot en dus goed zichtbaar vanuit de lucht. Dan gingen we vlug naar huis want we vertrouwden dat daar niet.

Vader was bezig met karnen en moeder had eieren gekookt. We waren nog niet lang thuis toen er uit het oosten een groep zwarte Duitse bommenwerpers kwam (ik meen 18). De Belgische luchtafweer schoot onophoudelijk. Vader riep: "Ze gaan 't plein bombarderen!". En toen begon het. Het geschuifel van de bommen kwam zo snel naderbij net of de wereld zou vergaan. En dan die ontploffingen, zo een lawaai en gedaver. Toen het een moment wat stiller was riep vader: "naar den abri". We vluchtten daarheen en toen begon het weer. Er zat ook een soldaat in de abri (er waren er enkele die bij ons sliepen) en 'k weet nog goed: hij zat op zijn knieën met de handen op de grond geleund te schudden. 'k Weet niet of het van schrik was of door het daveren van de grond. Toen het geweld eindelijk ophield kwamen we boven gekropen en van het vliegveld was niets te zien. Het was als een zwarte muur van stof en rook. Dan zijn we naar de vliegtuigen gaan kijken; alles was verwoest. Er was een soldaat gestorven in een barak aan de zandberg (5). De vliegtuigen rond de zandberg waren allemaal verbrand. Die aan de grote abri waren vernietigd door scherfbommen, dat waren "Fairy Battles" en ze waren nog met bommen geladen. In totaal waren meer dan 20 vliegtuigen vernield. Het vliegveld zelf was volledig onbruikbaar door de bomputten. Aan de Schipdonkse Vaart werd het ook rumoerig. Daar werden door het Belgisch leger versterkingen gemaakt; het kanaal zou verdedigd worden.

En zo naderde stilaan het einde van die onzekere tijd, in afwachting van de Duitsers die zouden komen. Ze waren toen dicht genaderd en aan de Schipdonkse Vaart werd al gevochten. Aan Stratem stond een zwaar kanon dat regelmatig schoot in de richting van Veldekens-brug. We hoorden het zoeven van de zware obus door de lucht en daarna in de verte de ontploffing.

815

TER NAGEDACHTENIS VAN WIJLEN
DEN HEER
LODEWIJK CEUPPENS
Sergeant-Mekaniker bij 't 1° Luchtvaartregiment
echtgenoot van Mw **JEANNE STRUYS**
geboren te Tienen, den 28 November 1903 en gesneu-
veld op het veld van eer, te Aalter, den 18 Mei 1940,
bij het vervullen van zijn vaderlandsche plicht.

—

Gij allen die hem hebt gekend en gij die met hem hebt meegeliefd, hebt zijn uitzonderlijke hoedanigheden als echtgenoot, vader, wapenbroeder en vriend kunnen hoogschatten en waardeeren. Zijn edele gaven wonnen hem aller harten.

Zijn aandenken blijve u heilig.

—

Diep getroffen door de talrijke en welgemeende blijken van deelneming danken Mevrouw L. CEUPPENS en hare kinderen, oprecht.

238 / 143
cht / 143

Drukkerij F. Cailloux, Tienen.

Eén der slachtoffers van het bombardement op het vliegveld op 18 mei 1940. Louis Ceuppens uit Tienen. (Verz. M. Thys.)

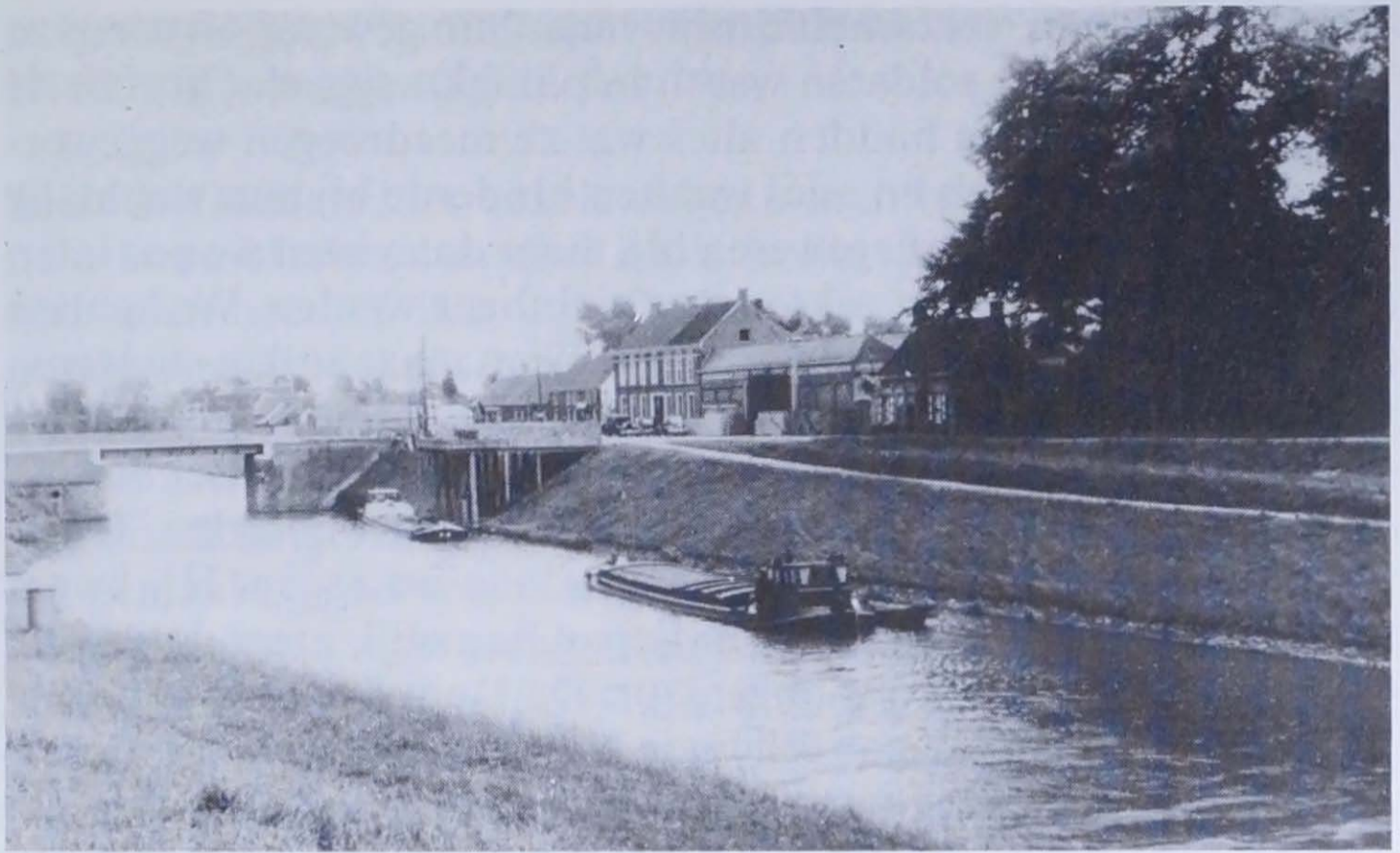
De "Nationale Gendarmerie" te Aalter vóór 1940. Het gebouw werd vernield door het bombardement van 18 mei 1940. (Copyright A.C.L. Brussel.)

Op maandag 27 mei was het voor de Belgen aan de vaart hopeloos geworden en moesten ze wijken. Er kwam een stroom van soldaten westwaarts langs het kanaal van Gent naar Brugge. Af en toe schoten de Duitsers met kanonnen om ze nog meer op te jagen. Van bij ons zagen we in de richting van Zomergem een ballon hangen van de Duitsers. In de mand zat dan iemand die de situatie op de grond zag en zo de kanonniers kon inlichten om het vuur te richten. De stroom Belgen verliet aan Lootens dan ook de vaart en nam een binnenweg om zo het vuur wat te ontwijken. Die weg liep vlak langs ons huis. De soldaten zagen er zeer vermoeid en angstig uit. Er kwamen ook "brankardiers" voorbij die een karretje voortduwden waarop een soldaat lag met een volledig afgeschoten voet. Ik weet nog goed dat hij zeer bleek zag en triest naar mijn moeder keek.

Het goed "Te Lake" waar landbouwer Karel Lootens woonde. De gebouwen werden opgericht in het jaar 1700 en gesloopt in 1969 om er de Comelco te bouwen. (Foto : M. Thys.)

Toen de meeste soldaten dan weg waren kwam de familie van Omer Mortier (Omer zelf was soldaat) bij ons aan. Die woonden nogal dicht bij de brug en ze zeiden dat de Belgen de brug in de lucht zouden laten vliegen. Er werd nog altijd door de Duitsers met kanonnen geschoten, meest langs de vaart en omdat we vrij dicht bij de vaart woonden trokken we verder weg door onze grote boomgaard naar een klein bosje dat daarachter lag. Mijn broer Leon droeg het kleine kindje van de Mortiers — Gerard heette het — en het deed niks dan huilen; 't was maar enkele maanden oud. Door een gat in de haag kwamen we aan dat bosje en we staken ons daar weg in een

De brug van Aalter in 1938. Ze werd opgeblazen door de terugtrekkende Belgische troepen op 27 mei 1940. (Verz. M. Thys.)

diepe sloot. Er was ook een oude grootmoeder bij die heel de tijd jammerde en klaagde. Hier en daar in de omgeving hoorden we nog een obus ontploffen. Dan opeens was er een geweldige knal; dat zal wel de brug geweest zijn die in de lucht vloog. Wanneer dan het geweld stilgevallen was zijn we naar huis teruggekeerd. In de schuur was een kasseisteen gevallen die van de brug afkomstig was. Zo te zien moest hij van zeer hoog gekomen zijn want het gat in het dak dat hij gemaakt had was bijna vlak boven de plaats waar hij lag. Er kwamen drie Belgische soldaten bij ons die waren achtergebleven en grote dorst hadden. Van mijn moeder kregen ze dan verse karnemelk en ze hadden nog nooit iets zo goeds gedronken zeiden ze, en zoveel. Ze waren van plan zich over te geven. Ze zouden naar de Nieuwendam gaan en daar over de spoorwegbrug over de vaart de Duitsers afwachten. (Die brug lag daar voor het maken van het nieuwe stuk vaart, om aarde weg te voeren). En zo werd het weer avond en was het wachten op de komst van de Duitsers.

We waren al gaan slapen maar moeder was nog buiten en toen ze binnenkwam vroegen we waar ze geweest was. Ze had aan 't hek gestaan en ze had ergens in het donker mensen horen praten, zei ze. 's Anderendaags vertelde ze ons dat het Duitsers geweest waren; ze had het gehoord aan de taal (ze waren hier immers nog maar iets meer dan 20 jaar weg). Diezelfde avond, toen de Belgische soldaten

vertrokken waren, verzamelde mijn vader hun geweren en wierp ze in de waterput. Die soldaten waren in paniek weggevlucht voor de Duitse kanonnen en hadden alles wat ze meedroegen weggeworpen : geweren, ransels en alles wat hen hinderde bij hun vlucht. Er waren ook twee machinegeweren bij, maar dat wisten we pas later, toen het water in de put zakte en ze zichtbaar werden. We hebben ze er toen ook nog uitgehaald om te bekijken maar ze dan snel terug in dieper water gegooid want de Duitsers mochten het niet weten. Die morgen dan, de 28ste mei, kwam er opeens een Duitser binnen in huis en zei : "Tag Mutti", en mijn moeder antwoordde : "Ha ge zijt daar". Dat was "den eersten Duits" die we zagen. Hij kwam water vragen voor de paarden; er liepen namelijk meer dan zestig paarden op de weide vóór onze deur. De Duitse genie was op het hof van Mr. Thienpont aangekomen met vrachtauto's en veel paarden. Ze hadden daar gauw een gat in de haag gemaakt en hun paarden op onze weide gelaten. Die soldaten moesten een noodbrug maken over de vaart. Ze hadden ook twee luchtafweerkanonnen geplaatst langs de aardeweg van ons huis naar 't vliegveld. We vertrouwden dat daar niet al te best met al die Duitsers rond ons hof. Het was ook die dag dat we vernamen dat het Belgisch leger zich overgegeven had en dat was maar best ook want het westen van ons land zat opgehoopt met Belgische soldaten en vluchtelingen en daar tegenover stond dat sterke Duitse leger waartegen toen toch niets te beginnen viel. Het was een opluchting dat het gedaan was.

De morgen na de overgave vertoonde mijn vader zich niet. Hij was kwaad op de Duitsers en vertrouwde hen niet. Hij was in de Eerste Wereldoorlog soldaat geweest aan de IJzer. Die Duitser, hij heette Kurt Littau, kwam soms nog eens bij ons langs om eten klaar te maken of om te "stoefen". Ze zouden naar Engeland "fahren" en hij zou voorgaan met een belletje om te laten horen dat ze daar waren.

Die dag trokken Julien en ik op verkenning in de omgeving. Op het vliegveld waren zoals gezegd al de vliegtuigen vernield en lagen er veel bomputten. Aan de zandberg, waar de vliegtuigen verbrand waren, was er soms om de meter een brandbom gevallen; dat waren dan putjes van enkele centimeters diep en die bommetjes waren als lichtmetalen dozen die opengebarsten waren. Op een weide van Lootens bij het vliegveld lag een gesneuveld Belgisch soldaat die in de buik getroffen was (6). Ook langs de vaart vlak bij het water was

er één gestorven (7) ; we zagen een obusput en overschotten van de uitrusting van een soldaat daarbij.

Toen de Duitsers hier enkele dagen waren ben ik met Julien eens naar tante Marie en nonkel Alois in Sint-Laureins gegaan om te vernemen hoe het daar was. Onderweg waren veel sporen van de oorlog. Aan Veldekens-brug waren sommige huizen fel beschadigd door kanonvuur. Dat zwaar kanon uit Stratem zal daar ook wel schuld aan gehad hebben. We trokken dan langs de Schipdonkse Vaart naar Balgerhoeke. Overal waren door Belgische soldaten putten gemaakt, goed verscholen tussen het dichte struikgewas. De bomen langs de vaart vertoonden veel sporen van granaatscherven en kogels. Na aankomst bij nonkel en tante werd druk gepraat over de gebeurtenissen in de meidagen. 's Namiddags zijn we eens met tante Marie naar de overkant van de Leopoldsvaart geweest. Daar was een Duitse bommenwerper op een lange rij bomen gevallen. Van de eerste bomen waren enkel de toppen geraakt maar verderop waren de bomen steeds lager afgebroken. De hersenen van de bemanning hingen nog aan de takken.

Wat mij nog altijd verbaast, is, dat we altijd het nieuws wisten en zo snel van alles op de hoogte waren; dat was tijdens de hele oorlog zo. Eén van die dagen hoorden we vertellen dat de Duitsers in Vinkt zo wreed gehandeld hadden en er veel burgers doodgeschoten hadden. Bij ons waren ze toen nog menselijk. Wel kwamen ze altijd water halen voor hun paarden en de pompput was dus gauw droog. De vierde dag van de bezetting kwamen in de namiddag vier Duitsers met de fiets op ons hof gereden en ze lieten de fietsen voor ons achter. Die mochten we hebben zeiden ze. 's Anderendaags waren de Duitsers daar weg. We zijn dan natuurlijk gaan kijken waar ze die vier dagen verbleven hadden. Ze hadden van alles achtergelaten. Ze hadden in die tijd van alles genoeg of zelfs in overvloed; dat zagen we aan de sigarettenpakjes die ze hadden weggeworpen; er waren er veel bij waarin nog sigaretten zaten. Er was ook een vrachtwagen achtergebleven die niet meer kon starten en dat was natuurlijk de onze. Na lange tijd is hij dan toch weggehaald. In die eerste dagen hadden we ontdekt waar de Duitsers die fietsen vandaan hadden die ze ons hadden gebracht. Het was op een plein achter de meisjesschool, het lag er vol fietsen, waarschijnlijk achtergelaten door Belgen en verzameld door Duitsers. Er kwamen daar veel mensen om "ne velo" en wij hadden er ook nog niet genoeg. Er liep echter een wacht heen en weer langs dat plein ! Toen

hij met zijn rug naar ons gekeerd was hadden we echter gauw "ne velo" vast en waren we er mee vandoor. Dat deden we zo verscheidene keren. 't Moet wel zijn dat die soldaat dat niet zag of het niet wilde zien.

In de Weststraat en de toenmalige Schaastraat stonden allerlei auto's die door het Belgisch leger waren achtergelaten en waarvan er vele geladen waren met allerhande voorraad. Sommige mensen haalden daar van alles uit. Enkele jongens brachten na maanden nog soldatenkoeken mee naar school. De Duitsers hadden al die vernielde Belgische vliegtuigen samengebracht niet ver van ons huis en dat was een gelegenheid om die "vliegers" te onderzoeken. We haalden er alles uit wat we loskregen : hoogtemeters, kompassen, spiegels, ik weet niet wat het allemaal was. Aan de noordkant van de vaart vonden we een hoop obussen die daar achtergebleven

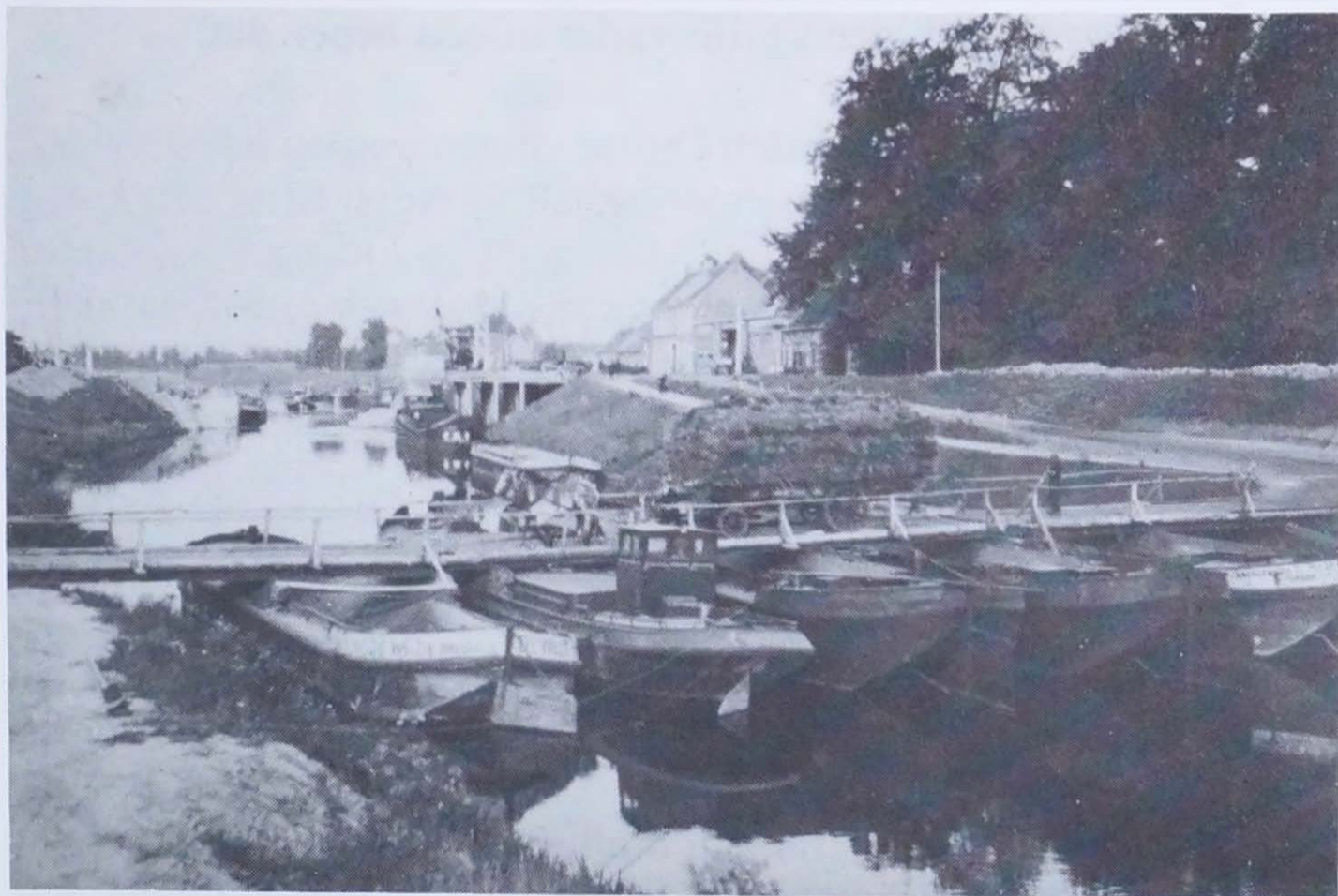

De Schaastraat te Aalter-Brug op 19 mei 1938. (Verz. M. Thys.)

waren. Die waren natuurlijk bijzonder geschikt om oorlog mee te spelen. Er was daar een hoogte waar we opklommen met een obus en die wierpen we dan met de kop voor naar beneden. Dat vonden we plezant. Een vrouw die daar woonde was er zeer kwaad om en "reklameerde" ; dat was voldoende om zeker voort te doen. We waren toen nog helden. Was dan één van die dingen ontploft, 'k zou het nu niet verteld hebben. Best dat ze dat thuis allemaal niet wisten.

Stilaan kwam het gewone leven weer op gang. Van de Duitsers hadden we toen geen last. Na enkele dagen moesten we weer naar school. Er was een noodbrug gebouwd ten westen van de vernielde brug. Omdat we zoveel velo's hadden (we hadden er een poosje 14), reden we met de fiets naar school en we plaatsten hem dan dicht bij de school aan de openbare weg. Als de school dan uit was, was die fiets verdwenen en moesten we te voet naar huis. We hebben dat niet lang gedaan. Het was ook omstreeks die tijd dat de Duitsers in Engeland zouden landen. Er kwamen zeer veel boten voorbij die in de richting van Brugge vaarden. Daarbij waren veel vissersboten, maar ook veel transportboten van bij ons die door de Duitsers in beslag waren genomen. De kop van die boten was afgezaagd en in plaats daarvan hadden ze een luik dat open kon. Dat waren dan landingsboten, maar ze zijn nooit gebruikt. Het gebombardeerde vliegveld werd door de Duitsers hersteld. De putten werden gevuld door soldaten. Daar was ook één bij die niet wilde werken. Het was een boer en hij noemde Emil, hij kwam zich bij ons verstoppen. Hij zei: "Die het 'kaputt' gemaakt hebben moeten het maar herstellen."

Het was ook in die zomer dat er veel Duitse vliegtuigen overkwamen om naar Engeland te gaan bombarderen en op het vliegveld van Ursel waren veel Italiaanse vliegtuigen aangekomen; Italië was

De noodbrug te Aalter in 1940. (Verz. R. Defruyt, Aalter.)

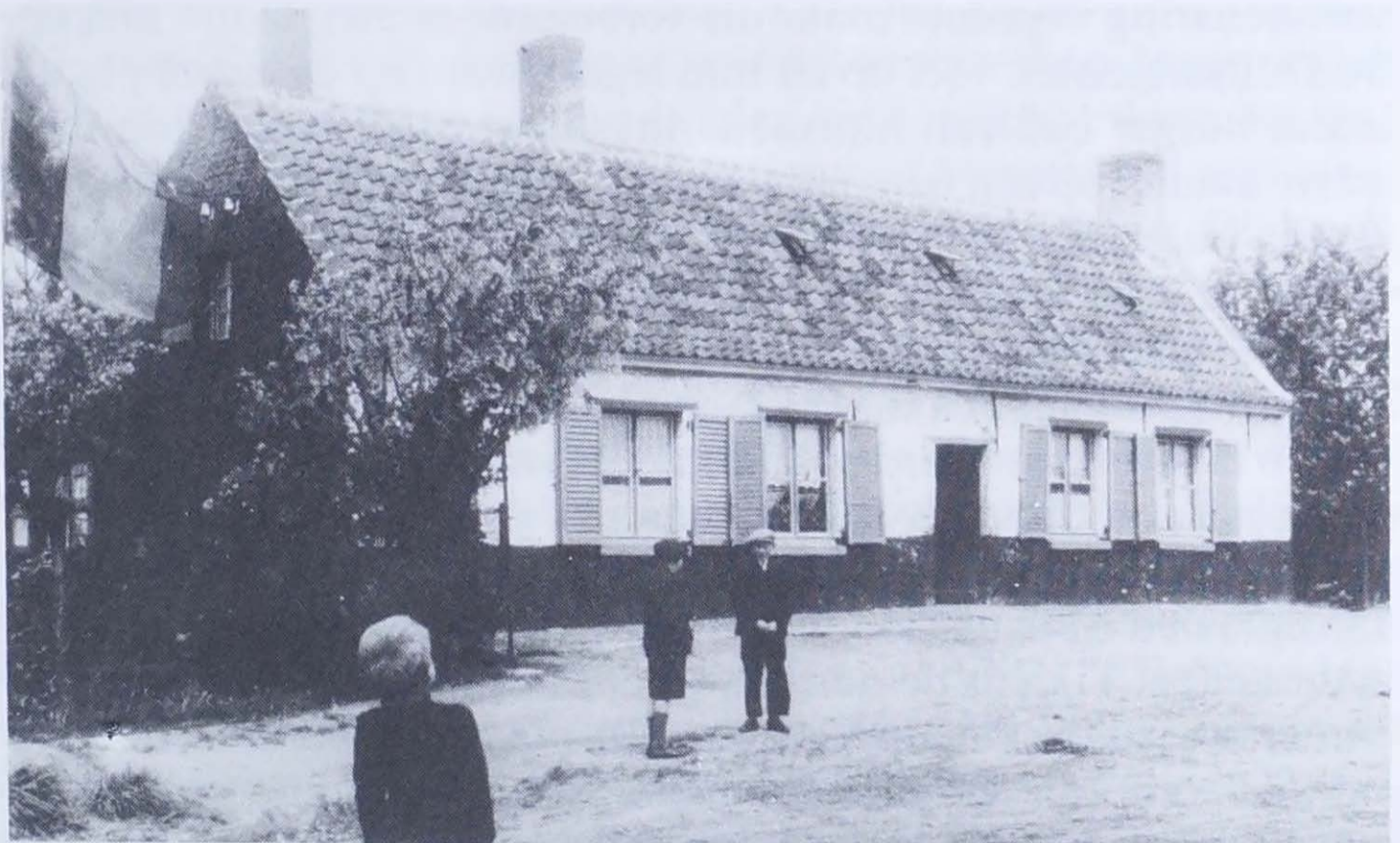
ook in oorlog met Engeland. De meeste van die vliegtuigen vlogen traag en er waren er van verschillende soorten. We zagen ze dikwijls in groepen naar Engeland trekken en tegen de avond waren ze dan terug. Op een dag, het was naar ik meen een feestdag, waren ze met een groot aantal naar Engeland getrokken maar ze zullen ze ginder opgewacht hebben want er kwamen er maar enkele terug.

In het najaar begonnen de Duitsers met het bouwen van grote "boxen" rondom het vliegveld van Aalter. Dat waren grote ruimtes waar een vliegtuig in kon. Rondom was er een aarden wal en een geraamte in hout en draad en het geheel was overspannen met een soort groen en bruin geverfde netten om te camoufleren. Aan de kant gericht naar het vliegveld konden ze natuurlijk open om de vliegtuigen binnen en buiten te laten. Ook op onze boomgaard stond zo'n box. Ze bouwden ook barakken voor de soldaten en maakten abris. Ook kwam er luchtafweergeschut. Rondom het vliegveld werd een omheining gemaakt met houten palen en veel prikkeldraad. Aan de kant van de Brugstraat werd de villa nu door de Duitsers gebruikt. We hadden wat land binnen de omheining rond het vliegveld, dat we nog mochten gebruiken. Om bij dat land te komen moesten we door een hek dat dan weer gesloten moest worden. De sleutel was bij de Duitsers in de villa en die moesten we daar gaan halen en wanneer het werk gedaan was daar weer terugbrengen. Gewoonlijk deed mijn vader of een broer dat.

Er waren verschillende soorten Duitse vliegtuigen op het vliegveld; kleine, maar ook grotere, tweemotorige bommenwerpers. Er kwam soms ook een zwaar driemotorig vliegtuig, een Junker, die soldaten of vracht vervoerde. Die had een speciale grote box aan de beuken-dreef van Lootens. Die boxen kon men ook ruiken van op afstand door de gebruikte verf. Het vliegveld bood zó wel een speciale aanblik, met al die donkere gaten van de boxen die rondom stonden. In de box op onze boomgaard stond gewoonlijk een klein vliegtuig. Op zekere dag, na de middag, waren er enkele soldaten aan 't stoeien met dat "vliegerke" en plotseling schoot het vooruit en kwam in een partij loof (rapen) naast de weg terecht; 't was rap gedaan met de "leute".

De Duitsers pakten het slim aan om het vliegveld te camoufleren. Op sommige plaatsen werd een felgekleurd huisje geplaatst, nagemaakte huisjes waren dat, die op een brede, platte wagen gemon-

teerd waren. Zo'n huisje werd dan soms naar een andere plaats getrokken en dat moest natuurlijk vanuit de lucht een verwarrend uitzicht geven. Nog zo'n rare stunt was de volgende : heel het vliegveld was één grote grasvlakte en die werd door de Duitsers volledig geschilderd. Met een soort sproeimachine werd die hele vlakte in verschillende partijen gekleurd met verf, zodat het leek alsof het landbouwland was. Het ene stuk lichtgroen, het volgende donkergroen, dan bruin, enz. Vanuit de lucht zal het er hebben uitgezien als een landbouwstreek. Er stonden ook lichten op het vliegveld die werden aangestoken wanneer er bij donker een vliegtuig moest landen. Na de landing werden die dan snel weer gedoofd want alles moest duister zijn. Die verduistering tijdens de oorlog, dat was ook nogal wat. Van zodra het donker werd mocht er nergens licht te bespeuren zijn, daar waren de Duitsers zeer streng op. Bij ons thuis werden 's avonds de vensters afgeschermd met zwarte doeken en we gingen soms buiten kijken of er geen licht meer te zien was. Openbare gebouwen waren moeilijk donker te houden. Van het station in Aalter waren de vensters allemaal donkerblauw geschilderd. Hoe donker het tijdens de oorlog 's nachts was kan men zich nu moeilijk voorstellen want nu is het nooit meer echt donker. Ik herinner mij nog dat ik eens op een avond mijn haar had laten knippen bij Raymond Wille, dat was toen een "haarsnijder". Toen ik na afloop te voet naar huis kwam via een binnenweg waarlangs

Verdwenen woning, Brug-Noord, waar "barbier" Raymond Wille woonde (19 mei 1938). (Verz. M. Thys.)

grote bomen stonden, was er geen verschil te zien tussen de boomkruinen en de lucht, zo donker was het. Je moest zeer goed de weg kennen om te komen waar je wou zijn. De lichten van de fietsen moesten ook worden afgeschermd; dat werd veel gedaan met een lichtmetalen plaatje waarin een gleufje gemaakt was, zodat er nog een beetje licht doorkwam.

We zagen eens hoe een Duitse bommenwerper brandend probeerde te landen, het moest allemaal heel snel gaan want vóór hij stilstond sprong de bemanning er al uit. Hij brandde volledig uit. Op een namiddag kwam eens een Engels vliegtuig laag aangevlogen uit het oosten en aan de zandberg liet het een bom vallen die we zagen ontploffen.

Rond het vliegveld werd wacht gelopen door burgers, die dan per twee, elk gewapend met een stok, rondom de omheining liepen. Er waren toen veel mensen die voor de Duitsers moesten werken want er was niet veel keuze en men moest toch leven. Zo waren er in '40 veel boeren die op het vliegveld werkten en met paard en kar aarde vervoerden. De Duitsers betaalden vrij goed; ze hadden toch Markken zoveel ze wilden.

Hoe langer de oorlog duurde, des te meer er gebrek aan de meeste dingen kwam. Vooral levensmiddelen werden schaars. Er was een rantsoenering ingesteld maar die verbeterde er met de tijd niet op. De Duitsers eisten veel op en hun leger kwam op de eerste plaats. Iedere burger had een rantsoeneringskaart en daarmee kon men iedere maand op een bepaalde dag en tijd zijn rantsoenzegels afhalen. Zo waren er zegeltjes voor brood (nr. 1), vlees (nr. 10), vet, peulvruchten, enz. Boeren bijvoorbeeld, kregen geen zegeltjes voor brood of vlees, die moesten daar zelf voor zorgen. Wat de mensen kregen was allemaal aan de krappe kant en velen hadden gebrek. Er kon ook gekocht worden op de zwarte markt, maar dat was voor de meesten te duur. Er is ook eens een periode zeer veel haring geweest. De mensen hadden een haringkaart en mochten daarmee haring halen en dat is voor velen een ware redding geweest, vooral in de steden. Tijdens de oorlog was er ook een actie om hongerige kinderen uit de steden op "de buiten" te plaatsen, vooral bij boeren, om niet compleet ten onder te gaan. Bij Lootens, onze buur, is er ook een meisje uit Brussel geweest. Ze was tien jaar en ze noemde Gilberte. Ik herinner me nog de eerste keer dat ze bij ons kwam; ze was zeer bleek en mager en ze had donkere randen onder haar

ogen. Dat is nadien allemaal goedgekomen. Ze is daar tot na de oorlog gebleven.

Veel nieuws kregen we de zondag na de hoogmis. Toen werd vanuit een bovenraam van het café van Emiel Van De Walle door een gemeentebeambte afgelezen wat er tijdens de week die volgde diende te gebeuren, bijv. indien er zegeltjes moesten worden gehaald of als er iets door de Duitsers beslist was. Zo was er ook een bevel dat er in ieder huis op zolder een bak met zand en een kuip water dienden te staan voor als er brand zou zijn. Dit werd regelmatig meegedeeld met de vermelding "nazicht der zolders". Wanneer het "uitlezen" (zo noemde men dat toen) gedaan was zei de man : "Elk zegge 't voort". Bij ons zijn ze nooit komen kijken maar het stond er allemaal wel.

Nadat de slag van Engeland in '40 voor de Duitsers mislukt was, was er van de oorlog niet veel te merken. De Duitsers "stoeften" veel met hun overwinningen en vooral met de schepen die ze tot zinken brachten.

Tijdens de oorlog zaaiden we zelf tarwe, waarvan vader dan brood bakte. Langs de vaart hadden we land dat goed geschikt was om die tarwe te zaaien. Als dan de tijd gekomen was dat het graan rijp werd, moest er overdag gewaakt worden om de mussen te verjagen. Die konden veel schade aanrichten door het graan uit te pikken. Het ongelukkige met die mussen was dat er voor ieder graantje dat ze opaten er wel tien op de grond vielen die dan ook verloren waren. Er werd dan voortdurend rond het tarweveld gegaan en met twee schijven op mekaar geslagen om de vogels te verdrijven. Dit werd ook door andere boeren gedaan die tarwe hadden staan. Het was natuurlijk een werkje voor de jeugd. Voor de mussen was het dus ook slechte tijd. Om brood te bakken is gist nodig en iedere week kon men op een bepaalde dag en tijd in een winkel in het centrum van Aalter wat gist bekomen. Ik ging daar ook gist halen. Je diende er wel op te letten dat je een stukje papier mee had om die gist in te stoppen. Gebeurde het soms dat er iemand geen papiertje mee had dan was de juffrouw die de gist bedeelde kwaad. Met de fietsbanden was het in die tijd ook slecht gesteld. Er was bijna aan geen buitenbanden te komen en die waren dan nog van slechte kwaliteit. Daardoor waren veel banden te zien die door de mensen zelf hersteld waren. Was er door de versletenheid een gat in een band gekomen dan werd daar aan de binnenkant een lap voorgestoken en men

fietste weer. Aan kleren was er ook gebrek en er liepen veel mensen in een overjas die gemaakt was van een deken. Dat was goed te zien, vooral wanneer hij gemaakt was van een soldatendeken. Schoenen waren ook moeilijk verkrijgbaar en werden soms gemaakt uit andere stoffen dan leder; dikwijls waren de zolen van hout. Om schoenzolen langer te laten meegaan werden ze soms aan voor- en achterkant met metalen plaatjes beslagen. Wanneer je daarmee op stenen ging maakte dat natuurlijk veel lawaai. Hoe langer de oorlog duurde, des te minder grasperkjes er waren; iedereen plantte aard-appelen of kweekte wat groenten. We waren eens bij mijn peter in Gent en toen we daar 's middags aten waren het aardappelen uit zijn "hof". Zijn tuintje achter het huis was maar enkele vierkante meters groot en toch was hij er fier op.

Stilaan kwam er verandering in de oorlogssituatie, wat hier vooral te merken was in de lucht. Er waren steeds meer Engelse en Amerikaanse vliegtuigen te zien. De eerste keer dat we goed merkten dat het zou gaan veranderen was toen Antwerpen gebombardeerd werd. Daar werd toen druk over gepraat. Ook Merelbeke werd gebombardeerd. Mijn peter, die aan de Pintelaan woonde, vertelde dat ze in hun achtertuintje lagen te schudden van het geweld. Op zekere nacht werd ook Kortrijk gebombardeerd. We zagen en hoorden dat tot bij ons. Het was ginder zeer helder in de lucht. Dat was zelfs over een zo grote afstand nog goed te zien. Ook werden soms bommen gelost door vliegtuigen die waarschijnlijk in nood waren. Zo zijn er eens op een nacht bommen gevallen op Hoekestraat in Knesselare. Een dochter van boer Goethals was uit haar bed geworpen door de ontploffingen. We zijn daar 's anderendaags gaan kijken. Er stond een Duitse wacht bij een bom die niet ontploft was. Het was een zware bom die uit zijn put gewipt was. Hij lag schuin omhooggericht en ik denk dat hij wel een diameter van zo'n tachtig centimeter had. Ik was eens in een winkel aan het station toen een vliegtuig zijn bommen loste. We zijn onmiddellijk gaan kijken. De bommen waren gevallen op een weide van De Clercq in Stratem, bijna allemaal op dezelfde plaats en die kleine weide was omgekeerd. Het was wel erg dicht bij de huizen geweest.

In Ursel, waar ook een Duits vliegveld was, stonden zoeklichten. Wanneer er 's avonds vliegtuigen kwamen werden die lichten soms aangestoken om de lucht af te zoeken, maar nooit werd naar vliegtuigen geschoten. Het gaf wel een speciaal effect wanneer die stralen de lucht afzochten. Ook stond op de Dries een sirene die bij

luchtalarm geweldig kon huilen. In de richting van Maldegem, waar ook een vliegveld was, zagen we soms heel in de verte een vliegtuig waarop de Duitsers schoten om te oefenen. Het zal natuurlijk naar iets geweest zijn dat het vliegtuig ver achter zich aan sleepte.

's Nachts vlogen steeds meer Engelse bommenwerpers naar Duitsland. Ze vlogen verspreid, waarschijnlijk omdat het te gevaarlijk was om in groep te vliegen. De lucht was soms aan alle kanten vol geronk en dat alles in het holst van de nacht. Dat kon zo lang duren. Dikwijls lag ik 's nachts naar al dat geweld te luisteren; het kon immers gebeuren dat er één zijn bommen moest lossen. De vliegtuigen die overdag naar Duitsland vlogen kwamen meestal in groepen van 36 en zaten erg hoog. Daardoor lieten ze soms kondensstrepen na waar de lucht dan vol van was. Gewoonlijk begonnen ze al in de voormiddag over te komen en dat was zo de ene groep na de andere. Meestal waren het Amerikaanse vliegende fortent (B-17) met vier motoren. Ze waren donker- of zilverkleurig. Wanneer ze dan in de namiddag terugkeerden zagen we soms dat er één of meer vliegtuigen uit die formatie van 36 verdwenen waren. Toen ze overvlogen daverden de vensters van ons huis (waar er nog inzaten) van het zwaar geronk. Zoiets kan men zich niet voorstellen indien men het niet zelf heeft gehoord. We hebben ook nog gezien, maar dat was na de bevrijding, wanneer ze veel lager vlogen, dat er grote gaten in geschoten waren waar je doorheen kon kijken. Vaak kwamen vliegtuigen terug waarvan één of twee motoren stillagen. Dat was te zien aan de schroef die niet meer bewoog. Ook hebben we een paar maal gezien dat er één terugkwam waarvan drie van de vier motoren defect waren. Die hing dan een beetje scheef en vloog veel trager naar Engeland terug. Soms kwamen er ook Mosquito's, dat waren 2-motorige vliegtuigen die zeer snel vlogen voor die tijd en een speciaal geronk hadden. Op zekere dag kwamen er tegen te avond veel vliegtuigen uit het zuidoosten. Er was iets gebeurd in Italië, wat het precies was weet ik niet meer. Het waren allemaal 4-motorige bombardementsvliegtuigen en we begonnen ze te tellen; we zijn ermee gestopt aan tweeduizend, ze bleven maar komen.

Op zekere morgen lagen overal reepjes papier. Het waren bandjes die aan de ene kant zwart en aan de andere kant zilverkleurig waren. Ze waren zo'n 25 cm. lang en een paar cm. breed en waren uitgeworpen door vliegtuigen. Er waren mensen die dachten dat, indien je dat zilverkleurige van het zwarte papiertje zou trekken

daar dan een boodschap op stond. Dat was niet zo; later hoorden we dat ze bedoeld waren om de Duitse radar te storen. Zo is het daarna nog meermaals gebeurd dat er van die papiertjes lagen, ze waren ook soms van een ander formaat.

De Engelsen zijn ook eens geland in Dieppe in Frankrijk (8). Dat is daar mislukt en voor de Duitsers was het natuurlijk een goede gelegenheid om propaganda te voeren. In het gemeentehuis van Aalter hingen grote tekeningen in felle kleuren waarop men kon zien hoe de Engelse vliegtuigen door de Duitsers neergeschoten werden. Na de Duitse aanval op Rusland in 1941 werd hier veel propaganda gemaakt om jonge kerels aan te lokken om naar Rusland te gaan vechten tegen de communisten.

Er kwamen ook soms vliegtuigen om gronddoelen te beschieten, dat waren dan schepen of treinstellen en alles wat ze verdacht vonden. Op een keer reed er een melkvoerder met paard en wagen naar de melkerij in Aalter. Juist toen hij aan het station van Aalter op de sporen was kwam een vurend vliegtuig en werd die man gedood. Aan de "nieuwe" vaart, tussen de bruggen van Aalter en Hoekestraat, was men met werken bezig. Daar kwam ook eens een aanval van vliegtuigen die op de schepen schoten en daarbij werd Michel Hutsebaut ernstig gewond. Op een zondagvoormiddag kwam Karel Lootens van de hoogmis toen daar ook een paar vliegtuigen rondcirkelden. Ze schoten op de schepen die met hout geladen waren, dat de Duitsers roofden uit de bossen van Kleit. Toen Karel in een dreef ging viel er een bom die ontplofte net achter de beuk waar Karel vóór stond. Hij kwam er met de schrik en wat aarde op zijn hoed vanaf. Als er zo van die vliegtuigen kwamen was het meestal op treinlokomotieven dat ze schoten. Julien en ik waren dan al snel achterin de boomgaard om alles goed te zien en te horen. Wanneer die vliegtuigen vuurden was dat een geweldig geknetter. Ze gebruikten kogels van 20 mm. diameter die dan nog ontploften wanneer ze iets raakten. Zo was er eens een lokomotief beschoten langs de hof van Mr. De Wulf. We waren snel ter plaatse; de machine stond flink te sissen en het water liep er uit via de gaten die erin geschoten waren (het waren destijds allemaal stoomlokomotieven). De machinist en de stoker waren er tijdig afgesprongen en in de gracht naast de spoorweg gedoken. Vanzelfsprekend waren die mensen altijd op hun hoede voor vliegtuigen. De treinen reden toen ook nog traag. Tevens dienden treinreizigers tijdens de oorlog over heel wat geduld te beschikken door de vertra-

gingen die de treinen opliepen. Vooral in de laatste maanden van de bezetting was dat zo; er werd niet snel gereden uit schrik voor vliegtuigen. Er waren ook treinen waarbij op de achterste wagen een platform was met daarop een luchtafweerkanon.

Gedurende al die tijd waren we zeer nieuwsgierig. We wilden alles zien en overal bij zijn. Maar als er dan eens gevaar was, waren we bang als muizen. 's Nachts werden door Engelse vliegtuigen dikwijls strooibriefjes uitgeworpen, die werden de dag daarna druk bekeken en besproken. Dat was natuurlijk streng verboden door de Duitsers. De hoofdonderwijzer van Aalter-Brug was een goede "vaderlander" en was ook erg nieuwsgierig naar wat er op die briefjes stond. Er waren jongens die zo'n strooibriefje meebrachten naar school en het kwam voor dat de meester daar uitleg over gaf. Op een keer echter kwamen twee Duitsers naar school, dat was in '41 en al de jongens van het 8ste leerjaar moesten er bij komen en werden één voor één ondervraagd over wat de meester vertelde over die briefjes. Ik zat toen in het 7de leerjaar en werd niet ondervraagd.

Geloofd zij Jezus-Christus. Amen.

BID VOOR DE ZIEL VAN

Pradel BOGAERT

geboren te Wachtebeke, den 19 Augustus 1894,
als burgerlijk slachtoffer gevallen te Aalter den
16 September 1943.

Vereerd met het Order van Leopold II, met de Krijgs-
medaille, met het Oorlogskruis, met de Herinnerings-
medaille en met de Overwinningsmedaille.

Als man van plicht trok hij in 1914 op als soldaat ten strijde voor zijn dierbaar Vaderland, indachtig het woord van den H. Augustinus: "Deze beoefent de volmaakte liefde, die bereid is zelf te sterven voor zijn broeders... Hij vreesde niet bij de gedachte: "Hoe zullen wij kunnen strijden tegen een leger zoo groot en zoo machtig, wij zoo weinig in getal... maar betrouwde op het woord dat Judas de Machabeer aan zijn soldaten toesprak: "De overwinning hangt niet af van het getal der legerbenden, want het is van den hemel dat de macht komt..."

Door zijn kameraden geacht en bemind, stond hij bij hen gekend als de man zonder vrees. Gebroken en versleten kwam hij na den oorlog terug, en onbekwaam nog te werken welgerde hij alle steun, zelf wilde hij in zijn dagelijksche behoeften voorzien.

In zijn leven kende hij geen vreugd, droefheid en lijden is zijn aandeel geweest.

Waarom moest hij nu zoo wreed uit het leven worden weggerukt?

Gods H. wil geschiede.

Bemide familieleden, vrienden, kennissen, kameraden oudstrijders, patronen, werkgezellen bidt voor mij.

Heer Jezus, geef zijne ziel de eeuwige rust.

(30) dagen aflaat)

Een slachtoffer van een luchtaanval op een baggerschip werkzaam op de nieuwe arm van het kanaal Gent-Brugge. (Verz. M. Thys.)

Naar we nadien vernamen heeft geen enkele jongen iets verteld dat de meester kon schaden. De Duitsers zijn toen onverrichterzake vertrokken. Op één of andere wijze moeten ze er achter gekomen zijn dat de hoofdonderwijzer over die strooibriefjes sprak. Nadien heeft Lowie nooit meer over dit soort zaken gesproken.

Er werd ook veel naar de Engelse radio geluisterd, wat door de Duitsers ten strengste verboden was. Die zender werd door hen ook zwaar gestoord en was vrijwel onverstaanbaar. Bij nonkel Henri in de Weststraat hadden ze een radio en daar gingen we dikwijls 's avonds naar luisteren. Als het dan de tijd was voor de Vlaamse uitzending werd hij stilletjes aangezet en zo konden we met het oor dicht tegen de radio het nieuws over de oorlog vernemen. Soms ging dan iemand aan de voordeur kijken of we niet werden afgeluisterd. Die uitzending in 't Vlaams begon met een kenteken; dat was zo twee maal : pom-pom-pom-pom en dan die stem : "Hier is Londen, de BBC spreekt tot de Belgen," Dan volgde het nieuws en toen op het einde zei die man : "tot straks". Na de oorlog hebben we vernomen dat het Jan Moedwil was die tot de Belgen sprak. (9) Er werd regelmatig iets uitgezonden in geheime taal dat wel bestemd was voor het verzet. Dat waren dan spreuken waarvan wij de betekenis niet kenden en die altijd tweemaal na elkaar gezegd werden. Ik herinner er mij nog één van en die luidde : "De worm heeft rode haren, ik herhaal, de worm heeft rode haren." Er kwamen toen meerdere van die spreuken in een uitzending.

Er kwam steeds meer voedselschaarste en door toedoen van "Winterhulp" werd 's voormiddags in de scholen aan soepbedeling gedaan. Iedereen ging in de rij staan en kreeg soep in een ronde pot zonder "oor". Dat kostte 1 frank per week en per leerling. Ook vitamines werden uitgedeeld, dat waren tabletten met een chocoladesmaak, goed om eten. De jongen die dat mocht uitdelen was "van de goeie" want soms waren er over.

Op zekere dag ging ik nog eens met mijn broer Julien op bezoek naar nonkel Alois en tante Marie in Sint-Laureins. We waren per fiets en net vertrokken toen we aan de brug een grote, magere hond zagen lopen. We riepen hem en hij kwam naar ons toe. We lokten hem mee en hij bleef steeds maar volgen. We mochten niet snel rijden want dan kon hij niet mee. Het gebeurde verscheidene keren dat we hem niet meer zagen, dan wachtten we wat en uiteindelijk kwam hij toch steeds weer af. Hij was echt zeer zwak. Zo belandden

we tenslotte in Sint-Laureins en daar waren we altijd welkom. Er werd natuurlijk over de oorlog gepraat. Zij woonden vlakbij de grens met Holland, daar aan die brug over het Leopoldskanaal, en er werd nogal wat gesmokkeld. Nonkel Alois kon goed vertellen over die "blauwers" (smokkelaars). Die kwamen soms 's nachts vanuit Nederland door de ondiepe vaart met een groep runderen. Die dieren waren achter elkaar aaneengebonden en werden onder begeleiding van twee mannen door het water gedreven. Hun muil werd ingewreven met zwarte zeep, dan likten ze daaraan en maakten ze geen lawaai. Alles gebeurde in stilte en 's anderendaags liepen die dieren in een weide aan de Belgische kant. Tante Marie ging ook soms over de grens om iets te halen in Holland, er was daar altijd nog wel wat te vinden : een beetje boter, een bolleke kaas of wat tarwe. Ze verstopte dat onder haar klederen en wanneer ze dan terug over de brug kwam maakte ze een praatje met de douaniers die haar goed kenden en haar door lieten zonder iets te vragen.

Die keer dan was hun zoon Albert, die in Gent studeerde, al snel bevriend met de hond, die goed afgericht bleek. We liepen er wat mee rond en stoeiden er wat mee en Albert kon niet nalaten hem een gekookte aardappel te geven. Zijn moeder was daar kwaad om en zei dat ze 's avonds geen eten zouden hebben. We zijn dan met de hond naar huis teruggekeerd en hebben er ons nog goed mee vermaakt. Enkele dagen later kwam echter een jonge man uit Eeklo bij ons die vroeg of we zijn hond hadden. Hij was met de trein naar school in Gent gereden en had Albert, die hij goed kende, verteld dat hij z'n hond kwijt was. Zo was hij bij ons terechtgekomen. Het was inderdaad zijn hond en hij was erg blij dat hij hem terug had.

Gedurende die jaren dat er aan alles gebrek was gebeurde veel "bandieterij". Er werden heel wat inbraken gepleegd, met name op boerderijen werd van alles gestolen, vooral eetwaren. De dieven vormden soms grote bendes en schrikten nergens voor terug. We kregen toen elke week het veelgelezen blad " 't Getrouwe Maldegem". Ik herinner mij nog goed dat daarin een rubriek stond "Van ver en bij" en ook een bladzijde met "Venditiën", waarvoor mijn vader zich interesseerde. Tijdens de oorlog is daar nog een rubriek bijgekomen, genaamd "Steeds bandietenstreken in ons land", waarin al die inbraken en overvallen vermeld stonden en het werden er steeds meer. Zo was er eens bij mensen die ik zeer goed ken een varken gestolen dat twee weken later zou geslacht worden en

bestemd was voor eigen gebruik. Het was een gezin van tien personen : vader, moeder en acht nog jonge kinderen. Dat varken was uit zijn hok gehaald en een eind verder in een weide geslacht; de sporen waren goed te zien. Nadien hebben ze daar op dat "hofje" nog een varken gekweekt, en iedere avond werd dat beest in een ren in de keuken gebracht en werd de deur gebarricadeerd. Na een tijd was dat varkentje dat zo gewoon dat het 's avonds klaar stond om in huis gebracht te worden.

Vader plaatste elke avond een riek naast de kast in de keuken als wapen tegen eventuele dieven. Omdat er zoveel gestolen werd, werd ook een boerenwacht opgericht. De jonge boeren moesten 's avonds optrekken naar een verzamelplaats en dan in groepjes van een viertal in stilte een ronde lopen in de gemeente. Ze waren gewapend met een stok en kregen een zaklamp mee. Ze moesten dan op een gegeven uur op een bepaalde plaats zijn voor controle. Het waren natuurlijk niet elke dag dezelfde boeren die moesten optrekken. Het is eens gebeurd dat er in een aardappelveld een man gepakt werd die bezig was aardappelen uit de grond te halen. Het was een soort kluizenaar die langs de vaart in een barak woonde. 't Zal wel niet uit rijkdom geweest zijn dat hij dat deed. Ook werden soms plantaardappelen uit de grond gehaald. Dat was dan te zien aan de lege plaatsen op het veld toen de tijd van het groeien daar was.

Op zekere nacht heb ik eens iets beangstigends beleefd. Ik sliep toen op zolder aan de oostkant van ons huis. Aan de westkant was nog een kleinere zolder waar ook de trap was. De twee zolders waren gescheiden door een muur waarin een deurtje was. Op de kleinste zolder hing ons vlees te drogen aan nagels in de balken.

Die bewuste nacht werd ik gewekt door een geluid ; men was duidelijk bezig dat vlees af te haken. Wat moest ik nu doen ? Langs de trap kon ik niet naar beneden. Via het zoldervenster in de muur kon dat wel, maar wat stond ik daar dan buiten te doen. Beneden in huis hadden ze blijkbaar nog niets gehoord. Lang mocht ik niet meer twijfelen want ik hoorde nog altijd hoe het vlees werd losgemaakt.

Achter mijn bed hing een bajonet als verweer tegen inbrekers. Met een zaklamp in de ene en de bajonet in de andere hand ging ik op het geluid af, zo stil ik kon. In het midden van de zolder was er een schouw en daarachter stak ik de lamp aan en sprong ik met de

bajonet vooruit naar de andere zolder. En daar was niets te zien. De stukken vlees hingen nog rustig aan hun nagels. Ik keerde terug en hoorde weer dat geluid. De oorzaak was gauw gevonden. Achter de schouw stond een muizeval, zo'n dubbele in metaal, en daarin zat een muis gevangen. Het diertje probeerde te ontsnappen en beet voortdurend in die metalen draden en dat gaf dat geluid.

Ik was zo kwaad dat ik die muis toen met de bajonet doodgestoken heb (in plaats van blij te zijn dat het vlees niet gestolen was).

Zo waren de oorlogsjaren voor ons dikwijls een angstige, opwindende, maar soms ook een plezante tijd. Er viel heel wat te beleven en men was steeds onzeker omtrent wat nog te gebeuren stond. Soms echter hadden we het gevoel dat er aan de oorlog nooit een einde zou komen. Vooral wanneer we zo in de eenzame, pikdonkere nacht de vliegtuigen hoorden overtrekken.

Tussen ons huis en dat van Lootens stond een rij bomen ; Amerikaanse notelaars met een dichte kruin. Onder die bomen was er op Lootens' weide door de Duitsers een legerbarak gezet die goed gekamoufleerd was in verschillende groene en bruine kleuren. Daarin zaten soldaten die de luchtafweerkanonnetjes bedienden die daar zowat 150 meter vandaan stonden aan de rand van het vliegveld. Soms kwam er alarm en dan sprintten de soldaten uit de barak naar die kanonnen, maar ik heb ze nooit weten schieten. Er waren soldaten die soms bij Lootens en ook bij ons in huis kwamen, voor hen was de oorlog niet zo erg. Sommige van hen konden erg mooi op een mondharmonica spelen. Tegen Kerstmis van '41 — dat feest werd door de Duitsers altijd goed gevierd — werden bij een boer in de buurt twee varkens gestolen. Er is dan wel een onderzoek geweest, maar de varkens waren weg en ze bleven weg. Later, toen die barak afgebroken werd, bleken daar twee varkenskoppen onder te zitten.

Het had dat najaar van '41 veel geregend, dan begon het te vriezen en het werd een strenge winter. De weiden stonden grotendeels onder water en dat werd dan een prima ijsvlakte. Karel Lootens en mijn vader hebben dan ook nog geschaatst. We hadden toen achter de stal een grote mestput liggen en wanneer het begon te dooien waren dat allemaal grote brokken ijs. Op een keer waren Julien en ik op die stukken ijs aan 't lopen en dat moest zeer snel gaan of we zaten in het water. Een paar Duitse soldaten die dat gezien hadden kwamen naderbij en gaven ons steeds geldstukjes om er nog over te lopen. Ze amuseerden zich daar ook mee ; waarschijnlijk hadden

ze ons graag in het water zien vallen maar daar konden ze blijven op wachten.

In die tijd lieten we ook graan malen, dat was voor het bakken van brood en voor het varken (dat laatste was feitelijk verboden). Voor dat malen moest men een vergunning hebben, dit om met het meel op straat te komen. De mulder moest dan tekenen als het gemalen was. Zo trok ik telkens met een zak graan in de hondekar naar de mulder en die vergat elke keer te tekenen zodat ik nog eens met een zak kon gaan.

's Zondags na de hoogmis kwam Tamboer soms op het kerkplein om zijn laatste liedjes te spelen en te zingen en hij had altijd veel bijval ; het waren liedjes over de oorlog en de slechte tijd. Er kwamen ook nogal dikwijls bedelaars langs en van mijn moeder werd nooit iemand met lege handen weggestuurd. Zo was er ook een jongen uit de buurt van Gent die regelmatig bij ons kwam. Gewoonlijk was hij rond de middag daar en wanneer hij dan mocht meeëten zette hij zich altijd tegen de muur op de vloer. Hij wou nooit aan tafel zitten. Hij las altijd luidop een "Onze Vader" en dan at hij. Nadat hij dan nog een beetje aardappelen gekregen had om mee te nemen was hij weer weg en moeder was altijd "wreed bedankt". Er kwam ook eens een bedelares en toen ze wat gekregen had en vertrokken was kwam er nog een klein kindje binnen, ik weet niet meer of het een jongen of een meisje was, en het vroeg ook om iets. Iemand zei : "Je moeder is hier net geweest", maar het antwoordde : "Dat was mijn moeder niet". Het kind kreeg dan ook wat en toen het weg was keken we het na en zagen we die twee samen verdergaan.

Ieder dier dat tijdens de oorlog geboren werd moest worden aangegeven. Er werd natuurlijk hier en daar een beetje gezeurd. Bij ons was dat ook eens het geval. We hadden twee biggetjes niet aangegeven om later zelf te slachten en die diertjes zaten natuurlijk bij de anderen. Op zekere dag kwamen twee "controleurs" op het hof om al de dieren te tellen. Dat gebeurde nogal eens. Ik was snel naar het "zwijskot" gelopen en pakte twee biggen mee want die mochten niet gezien worden. Ik liep er langs achter mee buiten rond de schuur maar wist niet goed waar ik heen moest. Biggen zijn er echter niet mee gediend dat je ze brutaal uit hun warme nest wegpakt en die beestjes tierden dat het wreed was om horen. Wanneer ik dan van achter de schuur kwam was daar al een controleur die me

tegenhield en zei dat ik ze maar beter weer bij de rest zou steken. Wat nadien gebeurd is weet ik niet meer, ik denk dat het voldoende was dat ze dan aangegeven werden.

Toen bij ons eens een varkentje geslacht werd door twee "sluikslachters" en het dan 's anderendaags gezouten werd was er één van die kerels die net zo veel vers worstevlees in zijn mond stak als in het "machientje". Hij mocht dan wel grote honger hebben, onze worst waren we toch voor de helft kwijt ! Ook hadden we tijdens de oorlog een goed paard, maar er kwam een moment waarop de paarden door de Duitsers opgeëist werden. Ze werden dan in het centrum van Aalter verzameld en gekeurd en de goede paarden werden in beslag genomen. Zo verloren we ook ons paard. Nadien heeft vader dan aan nonkel Victor in Ursel een os gekocht. Hij heette Cesar en het was een zeer sterk dier.

Gedurende de oorlog waren de meeste mensen "vaderlandsgezind". Door de daden van de Duitsers was vrijwel iedereen tegen de bezetter gekant. Er ontstond toen een mode, vooral bij de jongeren, die erin bestond een vlaggetje met de Belgische driekleur op de jas te spelden. Het waren mooie dingetjes en ze bestonden in vele vormen. Ze waren echter voor sommigen een doorn (of een speld) in het oog; vooral de "zwarten" waren er boos om. Als het ergens kermis was en ze zagen iemand met zo'n vlaggetje op zijn jas vlogen ze daar op af en "zat het er op". Veel hing er natuurlijk van af met z'n hoevelen de zwarten waren en hoeveel er waren met een vlaggetje. Er werden toen ook veel bommetjes gebruikt door de jeugd. Dat waren kartonnen bommetjes in de vorm van een sigaret maar soms ook groter en voorzien van een lont. Enkele sekonden nadat je de lont aanstak ontploften ze met een luide knal. Zo ontstond er eens op een namiddag van Aalter-Brug kermis — we waren natuurlijk ook van de partij — een kleine oorlog op het plein vóór de kerk. Men kon die bommetjes en vlaggetjes toen ook kopen in een winkel vlakbij de kerk. Een kerel in zwart uniform was ook naar de kermis gekomen en dat hadden we al gauw bemerkt; van dan af had hij geen rust meer. Stond hij ergens te kijken, dan ontplofte er achter zijn hielen een bommetje, draaide hij zich om om te zien waar dat vandaan kwam dan was het achter hem weer hetzelfde. Daar het steeds erger werd, werd hij op de duur radeloos. Hij is tenslotte met grote stappen vertrokken in de richting van de brug en we hebben hem niet meer gezien. We hadden gewonnen, maar erg moeilijk was het niet geweest.

Op zondagmorgen kwamen altijd veel mensen, vooral uit Gent, met de trein naar "de buiten". Ze trokken dan van het station te voet naar de boeren om wat aardappelen of een beetje graan te bekommen. Ze gingen zelfs naar Knesselare en Ursel om aan iets te komen. Soms gebeurde het dan dat ze de waar bij hun terugkomst in Gent door de controleurs afgenomen werden. In Tielt werden eens de rantsoenzegels op de plaats waar ze uitgereikt werden bij een overval gestolen. De plaatsen waar zegels bedeed werden moesten dan ook bewaakt worden. Wanneer op Aalter-Brug, bij "Van Clevens", bedeed werd stonden er altijd twee veldwachters buiten met een tweeloop.

Naarmate de oorlog vorderde werd steeds meer gesproken van een invasie. Iedereen, ook de Duitsers, verwachtten dat de Geallieerden vroeg of laat zouden landen en de spanning onder de mensen nam toe, vooral ook door de bijna dagelijks overkomende vliegtuigen die massaal naar Duitsland gingen bombarderen. Overal waar een wijkkapelletje stond kwamen de mensen 's avonds samen bidden om gespaard te blijven van de oorlogsgruwelen. De Duitsers maakten toen ook veel propaganda rond hun nieuwe wapens waarmee ze Engeland zouden overwinnen. Er werd gesproken van vergeldingswapens. Door de bombardementen op de Duitse steden werden veel burgers gedood. Maar dat de Duitsers in '40 Rotterdam, Londen en nog andere steden hadden gebombardeerd waren ze blijkbaar al vergeten. Ze waren ervan overtuigd dat met de V1- en V2-wapens de overwinning zeker voor hen zou zijn.

Het vliegveld van Aalter werd van in '42 niet meer door de Duitsers gebruikt en toen werden er aardappelen geplant. Dat was werk dat meest door burgers werd gedaan en daarvan werd dan ook gebruik gemaakt om een beetje voor eigen rekening te werken. Als er dan overdag meststoffen gestrooid werden gebeurde het al eens dat er een zakje in een sloot verdween om dan 's avonds wanneer het donker was weggehaald te worden. In de twee daaropvolgende jaren werden op het vliegveld ook gerst en haver gezaaid. Er kwamen ossen uit Frankrijk om het land te bewerken. Op een zeer warme zomerdag werd eens een groep van die ossen naar een andere plaats gedreven. Toen die dieren aan de vaart kwamen sprongen ze er van de warmte en de dorst in. Het heeft dan nog heel wat moeite gekost om ze d'r weer uit te krijgen.

We waren eens getuige van een luchtgevecht en daarbij kwam een

vliegtuig brandend naar beneden. Het viel in Wessegem op een rij wilgen aan een weide en brandde volledig uit. Het was een Engelse jager en de piloot was verkoold. Op een zondagvoormiddag zagen we eens een grote bommenwerper neerkomen boven Poeke. Hij kwam dwarrelend naar beneden en we zagen de bemanning aan hun parachutes afdrijven in de richting van Doomkerke. Die bommenwerper is toen naar we hoorden op een schuur terechtgekomen die afbrandde. Na de middag kwamen dan Duitse motorrijders met grote haast over de brug gereden om die bemanning in Doomkerke gevangen te nemen maar die waren "gaan vliegen".

Het was ook omstreeks die tijd dat de jonge mannen verplicht werden om naar Duitsland te gaan werken. Mijn oudste broer Leon was daar ook bij en hij moest zich in Gent aanmelden om naar Duitsland te gaan. Toen die dag kwam vertrok hij niet en van dan af begon zijn leven als "onderduiker". De Duitsers uitten bedreigingen tegen de werkweigeraars, maar velen verkozen zich te verstoppen, liever dan naar Duitsland te gaan werken. Leon heeft veel nachten elders geslapen want het was te gevaarlijk om 's nachts thuis te blijven. Hij moest dan 's avonds bij donker vertrekken en zorgen dat hij terug was vóór het klaar werd; men moest er immers altijd mee rekenen dat men verklikt kon worden. Zo heeft hij dikwijls op een hooizolder in de buurt geslapen. Elke morgen kwam daar een "paardeknecht" hooi halen maar mijn broer was dan al weg. Toch is het eens gebeurd dat Leon zich overslapen had en die brave man was zoals gewoonlijk langs de trap aan de buitenkant naar de hooizolder geklommen. Het was daarboven nog tamelijk donker en plots zag die man dat daar iemand lag. Hij kreeg de schrik van zijn leven en vluchtte zo snel hij kon de trap af en dan naar zijn huis. Mijn broer, die inmiddels wakker was geworden, liep snel achter hem aan om zich te verrechtvaardigen. De man was echter al zijn huis binnengewipt en had de deur achter zich gesloten. Leon heeft toen echt goed moeten uitzetten hoe het allemaal precies zat vóór die man hem geloofde.

Er kwamen soms twee Duitse "veldgendarmen" uit Deinze bij ons om te vragen waar Leon was, maar ze gedroegen zich vrij behoorlijk. Mijn moeder vertelde hen telkens dat hij niet thuis was en dat ze niet wist waar hij verbleef. Ze zeiden steeds dat hij zich moest aanmelden wanneer hij thuiskwam en vertrokken weer. Op een keer waren ze erg onverwacht binnengekomen en was moeder erg geschrokken omdat Leon toen thuis was. Ze vroegen weer naar

hem en ze kon niet antwoorden want ze was verstomd van de schrik en ze zag zo wit als een lijk. De Duitsers zagen dat en ze probeerden haar gerust te stellen door te vertellen dat ze hem toch niet zouden meedoen, ook al was hij thuis. Dat waren waarschijnlijk Duitsers die ook een moeder hadden. Het is echter niet altijd zo goed afgelopen. Toen kwam namelijk de Gestapo. De Duitsers hadden wellicht te weinig volk om zelf de voortvluchtige werkweigeraars op te sporen en te pakken of misschien lieten ze dit smerig werk liever aan anderen over. In de bezette gebieden waren namelijk verraders genoeg die bereid waren om voor geld en andere voordelen het eigen volk aan de Duitsers over te leveren. Ook in Aalter kwamen soms groepjes Gestapo's om de werkweigeraars te proberen aanhouden. Ook op kermissen kwamen ze opduiken, maar meestal lukte het hen niet om de "jonge gasten" te pakken. Zelfs 's nachts vonden zoekacties plaats, om de voortvluchtigen thuis te snappen. Door de vele nachtelijke overvallen en diefstallen die in die tijd werden gepleegd werd dit echter na een tijd niet meer gedaan. Daardoor was de Gestapo nog enkel overdag actief. Gedurende vele maanden is mijn broer dus opgejaagd geweest en moest hij zich bij dag en nacht verbergen. Op 6 juli 1944 was het dan zover. Leon sliep die nacht thuis en rond 5 uur werd er plots geweldig op de voordeur geslagen. We schrokken hevig maar wisten onmiddellijk dat het de Gestapo was. Ze riepen en tierden dat we de deur moesten "offen maken" en als ze dan binnen waren moesten ze Leon hebben. Die had natuurlijk niet gewacht tot ze daar waren en was langs achter weggevlucht om door de stal te ontkomen. Toen hij uit de stal kwam stonden daar echter ook een paar van die Gestapo's met de revolver in de hand en hij was erbij. Een andere broer, Armand, vluchtte door de boomgaard in de richting van de vliegtuigbox met een Gestapo achter zich aan. Toen hoorde die echter aan het roepen van die anderen dat ze Leon hadden en gaf hij het lopen op; ze hadden nu toch hun buit. Ze kwamen dan weer in huis en mijn broer moest snel wat klederen aantrekken om dan meegenomen te worden. Die kerels, er waren er vijf, liepen triomfante-lijk rond met de revolver in de hand. Moeder en grootmoeder jammerden en vader was geweldig kwaad en riep dat ze landverraders waren, maar daarvan trokken ze zich niets aan; ze zeiden dat mijn broer maar moest hebben gedaan wat de Duitsers hadden bevolen. Toch was er één bij die zich wat verlegen voelde; hij durfde niet naar ons te kijken. Nu en dan gebruikte één van hen ook een Duits woord, of iets wat erop leek om te laten horen dat hij "van dat soort" was.

Op zeker moment wilde vader door de voordeur naar buiten gaan om de vensterluiken te openen maar één van die helden wilde hem dat beletten. Vader pakte hem bij de borst en stampte hem tegen de muur dat het kraakte (wat er precies kraakte weet ik niet) en hij ging toch naar buiten om de luiken te openen. Moeder probeerde vader voortdurend in te praten dat hij zich moest kalm houden, dat het nu toch te laat was. Dan zijn ze met Leon vertrokken. Hij had niet eens voedsel of zo mogen meenemen. Nadien heeft moeder dan een pak klaargemaakt en ben ik naar hem op zoek gegaan. Aan de brug vertelde men mij dat ze langs de Nieuwendam getrokken waren, daar waren ook werkweigeraars. Ik reed met de fiets langs de vaart en aan de oude "gendarmerie" (10) stond een auto. Vooraan zat een Gestapo en achterin mijn broer. Ik mocht hem het pakje geven en er was niemand die een woord zei. Achter de rug van die Gestapo deed ik teken naar mijn broer om hem bij de keel te pakken maar dat deed hij niet. Leon vroeg dan aan die kerel of hij eens uit de auto mocht om een behoefte te doen. Dat werd hem toegestaan, al zei die Gestapo er wel bij: "Niet weglopen hé!" Leon stelde zich een eindje van de wagen en dan vroeg die kerel hem om weer in te stappen. Die Gestapo was natuurlijk zelf ook uitgestapt en naar ik kon zien had hij geen wapen bij. Plots zette mijn broer het op een lopen langs de vaart en verder naar de Nieuwendam toe. Die Gestapo er achteraan, maar hij liep niet ver; hij grabbelde in zijn zaken haalde een revolver tevoorschijn, hij had er dus toch één bij. Hij stond stil, mikte en schoot. Leon viel niet. De kerel schoot dan nog eens maar raakte hem weer niet. Leon was toen ook al tamelijk ver en liep erg snel. Ik talmde niet en reed zo snel ik kon naar huis om het nieuws te vertellen dat Leon weggelopen was. Moeder was toch niet al te gerust. Een poosje later ben ik er weer op uit getrokken om iets over mijn broer te vernemen. Ik hoorde al snel vertellen dat hij op de Nieuwendam toch weer gepakt was. Ik kon het eerst niet geloven maar naderhand bleek het toch zo te zijn. Aan de Nieuwendam was die bende Gestapo's ook naar werkweigeraars op zoek geweest en door het schieten van die kerel op mijn broer kwamen ze aan de overweg over de sporen naar de vaart gelopen, zagen daar mijn broer voorbij koersen en vlogen er huilend en tierend achteraan. Ze hadden ook een fiets die ze bij een boer hadden meegenomen omdat ze de voortvluchtige zoon niet hadden gevonden. Toevallig kwamen op dat moment ook twee Duitsers, die daar regelmatig bewaking deden en zwaar bewapend waren, met de fiets aan de vaart. Toen ze van de Gestapo vernamen dat er ginder een ontvluchte gevangene liep wou één van die Duitsers met zijn

geweer op mijn broer gaan schieten en dat zou heel gevaarlijk geweest zijn. Gelukkig kwam toen ook een landbouwer aan die hem dat uit het hoofd kon praten; ze zouden hem toch vlug te pakken hebben zei hij. Inmiddels had die Gestapo op de fiets mijn broer bijgehaald en zo werd hij dan voor de tweede maal gepakt. Hij was doodop van het lopen, werd dan gebonden, geslagen en geschopt (daarvan is nu nog een litteken te zien op zijn been), dan meegevoerd naar het marktplein in Aalter en daar in een vrachtwagen gestopt. Toen daar een Duits officier kwam voorbijgegaan, die zag dat mijn broer gebonden was, maakte hij zich daarover boos en moest men hem onmiddellijk losmaken.

Die bewuste voormiddag ben ik zelf ook eens naar het dorp gereden en zag ik daar die vrachtwagen met gevangen werkweigeraars staan. Ze zagen er maar triest uit. Er was veel Gestapo in de buurt; die waren vast gelukkig met hun buit. Nadien zijn de gevangenen dan via Ursel en Eeklo naar Gent gevoerd waar ze in een gevangenis ("het Rolleken") werden ondergebracht om dan een week later per trein naar Duitsland te worden gevoerd. Tijdens zijn verblijf in 't Rolleken hebben we mijn broer nog twee maal bezocht. Dat waren zeer moeilijke momenten voor mijn moeder.

En zo verliep de tijd. Toen de Duitsers het vliegveld van Aalter niet meer gebruikten hebben ze er nog een tijd valse houten vliegtuigen geplaatst om de Geallieerden te misleiden. Die lieten zich echter niet beetnemen want er werd nooit naar geschoten en er werd ook nooit een bom gelost. De Duitsers deden dat ook op andere plaatsen (11) en er werd verteld dat er houten bommen naar die nage maakte vliegtuigen geworpen werden.

Op 6 juni 1944 gebeurde het langverwachte en veelbesprokene. Die morgen heel vroeg werd door de Geallieerden met een sterke legermacht op de kusten van Normandië geland. Daarover werd hier druk gepraat en natuurlijk werd ook veel naar de Engelse radio geluisterd. Als na een paar dagen bekend werd dat de landing gelukt was, leefden de mensen hier met de hoop op bevrijding. Van die tijd weet ik nog dat het zeer lang leek te duren voor de Geallieerden tenslotte kwamen. Het vliegveld was dat jaar door de Duitsers bezaaid met haver en gerst. De avond van de 29ste juni, het was een heldere dag geweest, zagen we hoog in de lucht een groep bommenwerpers naderen. We stonden er naar te kijken, ze verspreidden zich wat en dan was er plots een streepje witte rook te zien. Toen

begon het. Met een scherp gehuil kwamen de bommen naar beneden. We moesten niet vragen wat gedaan. Ik zat zo dicht mogelijk tegen de muur van de stal en Julien was onder de zetel van vader gesprongen. Ik deed niks dan schudden en beven en dacht de hele tijd dat ik er aan was. Men kan zich zoiets niet voorstellen indien men het niet zelf heeft beleefd; dat gedaver en het geluid van die ontploffingen laat zich niet onder woorden brengen. Maar ook dat bleef niet duren en tenslotte kwam iedereen uit zijn schuilhoek gekropen. We zagen de vliegtuigen nog wegdrijven en aanschouwden precies hetzelfde als in '40 : er hing een zwarte muur van stof en rook over het hele vliegveld. We gingen vlug kijken waar de bommen gevallen waren. Bij ons waren er twee op de boomgaard, zowat 50 meter van de stal en dan nog twee op de weide voorbij ons huis gevallen. Overal lagen nog hete bomscherven. Op het hof van Lootens was het veel erger. Daar waren vrijwel overal bommen gevallen maar gelukkig geen enkele op het huis, de schuur of de stalgebouwen. Enkel in de muur van een stal was een gat geslagen door een bom die er net naast ontploft was. Bij Martens was een grote schuur door een bom in tweeën gedeeld. Ook was daar een dochter bedolven onder de aarde van een ontploffende bom; die moet wel heel dicht in haar buurt gevallen zijn, toch is ze er ongedeerd vanaf gekomen. Wanneer alles voorbij was en we ons land na de oorlog terug hadden konden we bomputten vullen. Op ons land alleen waren er 56 en er waren flinke grote bij.

Na dat laatste bombardement was het weer gedaan met de vensters in ons huis. Op de zolder was veel plaaster afgesprongen. Het vliegveld was waarschijnlijk gebombardeerd uit voorzorg, opdat de Duitsers het dan zeker niet meer zouden kunnen gebruiken.

Het was inmiddels augustus geworden en we hadden nog enkele koeien. Er was niet veel voedsel voor de dieren en op het vliegveld stond op sommige plaatsen veel steenklaver. De boeren van de omgeving die op het vliegveld land hadden lieten hun koeien daar los rondlopen en ieder bewaakte zijn dieren. 's Avonds dreef men ze dan weer naar huis. Dat heeft zo een heel poosje geduurd en dat was nog een plezante tijd. Op zekere zondagvoormiddag, toen Dré Lootens en ik daar ook de koeien aan het "wachten" waren kwam daar een Engelse "jager" rondcirkelen en dat vertrouwden we niet. Er stond vlakbij een stromijt en we verstopten ons daarachter. We draaiden met het vliegtuig mee rond die stromijt zodat de piloot ons niet kon zien. Na een tijdje verdween hij dan toch. Van Leon,

die toen in Duitsland was, ontvingen we soms een kaartje of een brief. Hij stelde het ginder nogal goed, schreef hij, maar vroeg toch om een pakje op te sturen. Moeder heeft dan meermaals een pak verzonden en wanneer hij dan liet weten dat hij het ontvangen had was er toch een en ander uit verdwenen. Telkens er een brief uit Duitsland kwam stond er aan de buitenkant een stempel op : "geöffnet". Wanneer ginder een pak toekwam stond er niets op maar was het wel "geöffnet".

Het nieuws dat we over de oorlog vernamen was nogal verschillend; kwam het van de Duitsers dan verloren de Geallieerden en kwam het van de Geallieerden dan was het omgekeerd. Toch wist iedereen dat het niet lang meer zou duren. Er vlogen nog altijd veel bommenwerpers naar Duitsland en de Duitsers zonden hun V1 en V2-raketten naar Engeland. Van bij ons konden we goed merken wanneer vanuit Nederland een V2 vertrok. Er was een streepje rook te zien dat met grote snelheid schuin de lucht in ging en indien het weer erg helder was kon men aan de top daarvan een stipje zien; dat was dan de raket. Op een morgen kwam eens een raar geronk uit het oosten. Plots hield dat op en wisten we dat het een V1 was. Even nadien hoorden we dan in het westen de ontploffing.

En zo naderde langzaam maar zeker het grote gebeuren van de bevrijding. De 3de september, dat was een zondag, hoorden we vertellen dat de Engelsen in Doornik waren. De bevrijding van ons land was begonnen. Op maandag 4 september waren we op het vliegveld weer de koeien aan het waken. Langs de Brugstraat kwamen veel Duitsers vanuit Frankrijk op de terugweg naar Duitsland. Er waren allerlei voertuigen bij; auto's, fietsen en veel wagens getrokken door paarden. Er liepen ook veel soldaten te voet en het was hen aan te zien dat ze moe en soms zelfs uitgeput waren. Het was een heel ander schouwspel dan toen ze in '40 toekwamen en voor ons gaf het een ander gevoel, nu ze wegtrokken. Dat heeft zo drie dagen geduurd en tegen die tijd waren zeer veel Duitsers en materiaal teruggetrokken. De donderdag was het veel minder geworden en nu was het nog slechts wachten op de bevrijders. Vrijdag 8 september waren we vóór de deur aan de vaart bezig met aardappelen rooien toen we in het zuidwesten in de richting van Ruiselede hoorden schieten met machinegeweren. Het was duidelijk dat er wat aan het gebeuren was. En wij die daags te voren hadden gedacht dat de Duitsers allemaal weg waren. Nadien hoorden we dat er ginder nog erg gevochten werd. 's Namiddags zagen we in

de richting van Ruiselede verscheidene jachtvliegtuigen die aanhoudend naar omlaag doken en de Duitsers bestookten (12). Diezelfde namiddag kwamen twee Duitsers per fiets op het hof; het waren SS-mannen. We hadden toen een jonge hond, een hele kwade, en die vloog er naartoe, grommend en met het haar recht in zijn nek, maar die mannen trokken zich dat niet aan, ze waren wel meer gewoon. Ze vroegen om boter en moeder gaf ze er wat, als ze maar weg waren. Ze betaalden er 20 frank voor. Aan de overkant van de vaart moesten ze in verdediging gaan zeiden ze. Toen ze hoorden dat mijn broer in Duitsland zat zei er één aan moeder: "Uw zoon zal terugkeren, maar wij moeten allen "kaputt". Dat waren de laatste Duitsers die we gedurende de oorlog op ons hof zagen. Aan de overkant van de vaart zagen we nog wat beweging van de Duitsers die zich klaarmaakten.

Tegen de avond hoorden we in het zuidwesten een zwaar geronk dat langzaam naderbij kwam. Het waren tanks. Toen wisten we nog niet dat het de Polen waren. En plots begonnen ze te schieten, ze vuurden onophoudelijk met hun zware machinegeweren en soms ook eens met hun kanon. We zaten gauw in de kelder, te beven en te wachten op wat komen zou. Vader en Armand werkten verder in de stal, ze waren niet bang. Dat schieten heeft een lange tijd geduurd en toen het donker werd kwam vader zeggen dat we beter naar Lootens konden gaan. Hij zag aan de ontploffingen van de obussen dat het in de richting van ons huis kwam en steeds naderde. We zijn dan via de sloot naar Lootens getrokken en kropen daar in de grote kelder. Het was daar donker en koud en er was niets om op te zitten of te liggen. Aan de buitenkant van het keldergat waren een paar pakken hooi gelegd. De oudste zoon die daar ook in die kelder zat had een grote hoop zakken meegebracht en daar lag hij op. Wanneer hij dan om een of andere reden eens naar buiten ging hadden Julien en ik al snel een paar van die zakken beet en even later nog enkele, want we hadden het nog steeds koud. Hij had niks gemerkt.

Zo verliep ook die nacht. In de omgeving viel zo nu en dan een obus en aan de vaart was de hele tijd lawaai van de Duitsers, dat hoorden we aan de taal. 's Morgens zijn we dan weer door de sloot naar huis gegaan. Vader en Armand hadden op de boomgaard nog een schuilplaats gemaakt. In de voormiddag was het vrij rustig, enkel op Nieuwendam hoorden we geronk van tanks. 's Middags zijn Julien, Maria, grootmoeder en ik naar Emma De Muyt in het "Dro-

genbrood" gevlucht. Emma was een goede bekende van grootmoeder en we mochten daar blijven zolang als nodig. In de namiddag gingen we naar Aalter-station en daar waren veel Poolse soldaten (op hun mouw stond "Poland"). Er waren er die op het perron naast de spoorweg hun wapens zaten schoon te maken. Het was erg druk in die buurt en er was veel gerij van jeeps en andere legervoertuigen. Af en toe werd met kanonnen naar de vaart geschoten, waar de Duitsers zaten. Dichtbij het station was een bibliotheek waar ik een paar boeken ging halen om de tijd te doden tijdens ons verblijf op het Drogenbrood.

Op zondagnamiddag zijn we eens naar huis gegaan. Op en rond ons hof waren obussen gevallen. Ook naast de varkenshokken was er één terechtgekomen en de scherven ervan waren door de betonmuur gevlogen. Er was een zeug in de rug geraakt door één van die scherven en ze is later aan die verwonding gestorven. Op onze terugweg naar het Drogenbrood zagen we iets dat ik niet kan verklaren. Er werd door de Duitsers van ergens over de vaart met een kanon in de richting van Aalter geschoten. We hoorden het schuifelen van de obus door de lucht maar geen ontploffing. Dat gebeurde zo verscheidene malen. Ik dacht toen dat het obussen waren die later zouden ontploffen, maar nadien hebben we daar niks meer van gehoord. Nog tijdens ons verblijf bij Emma kwam een Amerikaanse bommenwerper, een "vliegend fort", laag en met een grote boog over Aalter in de richting van de vaart gevlogen. Zo te zien ging hij een noodlanding maken. Aan de vaart werd er nog door de Duitsers naar geschoten en langzaam zakte hij verder in de richting van Knesselare.

Op maandagavond werd veel geschoten in de richting van de Brugstraat en Aalter-Brug. We zaten in de kelder want het was erg rumoerig. Nadien zijn we boven door de vensters gaan kijken; er was op veel plaatsen brand. Op straat waren mensen de toestand aan het bespreken toen een vrouw in paniek kwam afgelopen die zei: "De Duitsers zijn teruggekeerd over de vaart en ze schieten alle mensen dood." Waar die vrouw dat vandaan had weet ik niet, maar zelf zou ze wachten tot ze de Duitsers zag komen en dan achterop de fiets van haar zoon springen en zo ontsnappen. Er was natuurlijk opnieuw onrust onder de mensen. Die avond en nacht vergingen echter zonder dat nog iets bijzonders gebeurde. (13)

's Anderendaags was 's morgens alles stil en hoorden we al gauw vertellen dat het gedaan was en dat de Duitsers vertrokken waren.

Veldgraven van Poolse soldaten gesneuveld op Nieuwendam op 9 september 1944. Van links naar rechts : Tadeusz Kowalczyk, Antoni Popiolek en Wladislaw Zolynski. (Verz. A. Ryserhove, Knesselare.)

We waren dus bevrijd en besloten om dan maar naar huis te gaan. Julien en ik maakten eerst nog een omweg. Op het hof van Mattheeuws in de Brugstraat waren stallen afgebrand en lagen alle koeien dood; het gaf een wrede aanblik, al die zwartverbrande dieren met opgeblazen buiken. Aan de dreef van De Wulf stond een kapotgeschoten tank. Er was een gat in de zijkant en hij was uitgebrand. Er lag ook een smeulende soldatenschoen en iemand zei dat er nog een voet in zat. Achter de lange beukenhaag van Soudan lag op het land van Omer Mortier een dode Poolse soldaat. Hij lag op zijn rug en in zijn voorhoofd was een gaatje van een kogel (14). We gingen dan naar de brug toe en overal lagen takken van bomen en afgebroken telefoondraden. Langs de vaart, in de draai van de weg aan het huis van smid Boute stonden enkele kapotgeschoten en uitgebrande Poolse vrachtwagens. Ze waren vanaf de andere kant van de vaart door de Duitsers onder vuur genomen. Overal lag er rommel en vooral veel laders met kogels die door de hitte ontploft waren. Ook de brug lag vernietigd. Zo belandden we thuis. Iedereen was er nog goed vanaf gekomen en bij ons was er weinig schade; hier en daar een obusput en wat sporen van kogels op de muren. Er waren wel verscheidene burgers gedood en het had op heel wat plaatsen gebrand. Bij Jozef Standaert, bij Mattheeuws de stallen

*De verdwenen woning van het goed "Te Walle" in de Brugstraat, waar Theofiel Mattheeuws woonde. De stallingen werden op 11 september 1944 door een brand, als gevolg van een beschieting, vernield.
(Verz. M. Thys.)*

Vernielde Poolse tank in de dreef naar Nobelstede, nabij de Brugstraat. Hier sneuvelden op 9 september 1944 Jan Czerwiec en Wladyslaw Kukulka van het 2de Poolse Pantserregiment. Links van het struikgewas sneuvelde Jozef Ruzanski van de 3de Cie van het 8ste Bataljon Jagers, eveneens op 9 september 1944.

De persoon op de tank is Karel Ryckaert. (Verz. M. Thys.)

De omgeving van "Te Walle" rond 1940. In het huis links (gesloopt rond 1959 voor de aanleg van de Knokkeweg) woonde Raymond Mortier en rechts, aan de dreef naar Nobelstede woonde Georges Janssens. (Verz. M. Thys.)

met al de dieren, in de Groendreef was ook een huis afgebrand en in de Weststraat het huis van Henri Strobbe. Bij nonkel Henri in de Weststraat waren twee obussen in huis gevlogen. Een paar dagen later ben ik eens naar Ruiselede gegaan om te kijken waar de vliegtuigen die 8ste september zo hevig naar de Duitsers geschoten hadden. Het was daar al wat opgeruimd; dode soldaten en paarden waren reeds weg, maar overal lagen nog kapotgeschoten wagens en oorlogsmateriaal. Naast de weg lag een grote hoop munitie : allerhande bommetjes, granaten en kogels.

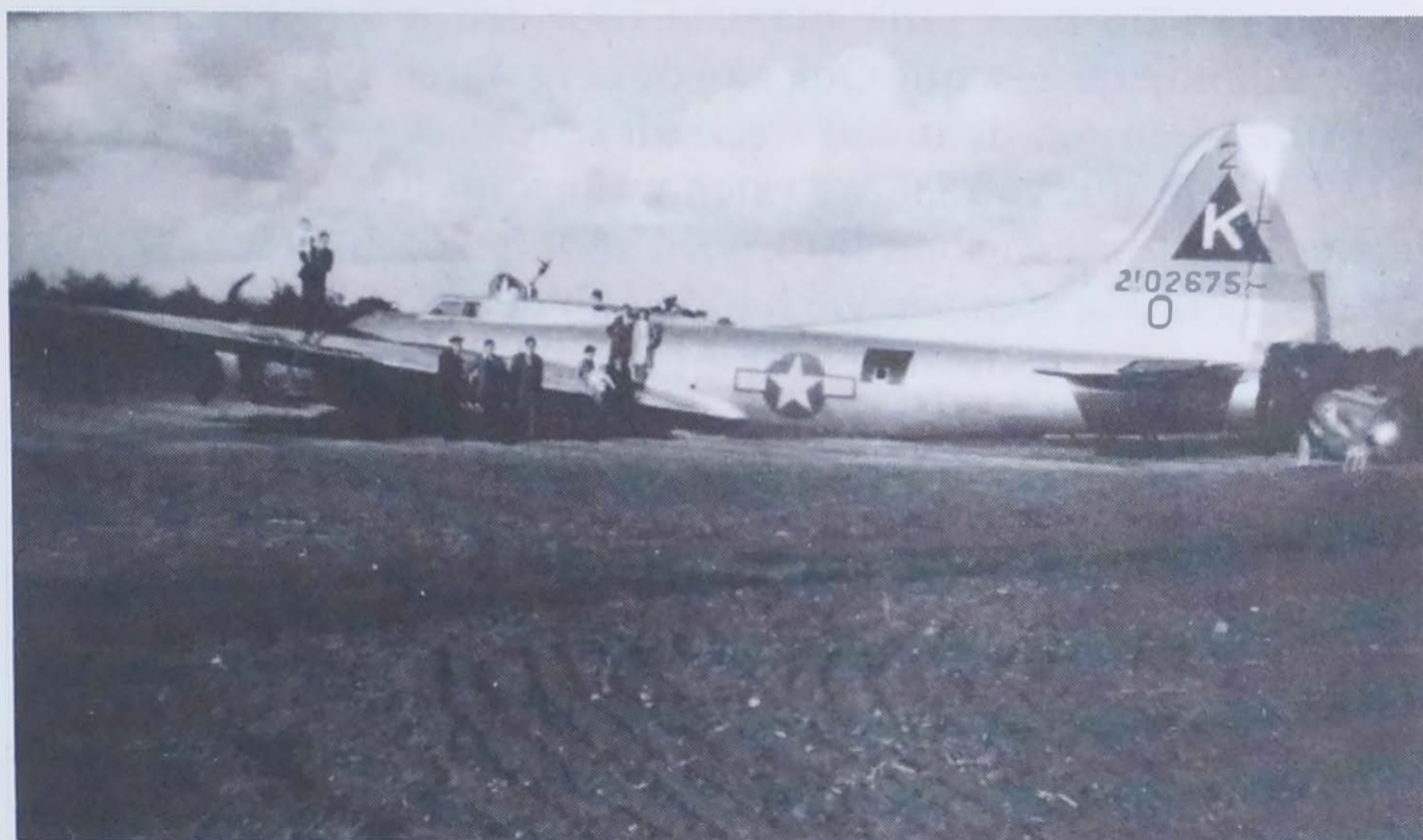
De volgende zondag, de 17de september was het Aalter kermis. Kort na de middag was er hevig geronk van vliegtuigen die in grote zwermen naar het oosten vlogen. De lucht was er vol van. Het waren Dakota's en de meesten trokken een zweefvliegtuig. Ze

*Het huis waar Henri Van Damme woonde in 1944 (nu Weststraat nr. 30).
(Verz. K. Van Damme.)*

waren bestemd voor de landing in Arnhem. Soms raakte zo'n zweefvliegtuig los en moest het landen vóór het op zijn bestemming was. Zo'n vliegtuig dat geladen was met eetwaren en andere bevoorradingsmiddelen werd dan soms door de burgers geplunderd, wat niet van het mooiste was tegenover onze bevrijders, maar ja de mensen hadden jaren aan alles gebrek gehad. Diezelfde namiddag zijn we naar Aalter kermis gegaan maar er viel niet veel te beleven. Toch was er veel volk.

De Duitsers waren weg en iedereen wilde eens op de been zijn. Wie daar toen ook op de markt verscheen was Tamboer. Hij kon bijna niet meer zingen, zo hees was hij, maar hij moest niet alleen zingen : zijn liedjes hadden veel bijval, ze gingen bijna allemaal over de oorlog en de bevrijding. Nadien zijn Julien en ik naar Knesselare geweest om die bommenwerper te zoeken die daar tijdens de bevrijding neergekomen was. Hij lag in de Zandekens op het land. Het was inderdaad een vliegend fort en hij had een buiklanding gemaakt. Hij had tamelijk ver over de grond gesleept en de schroefbladen waren daardoor naar achter geplooid. Er waren veel kijkers en er liep een man van de Witte Brigade rond met het geweer op de schouder. Toch zijn we in dat vliegtuig binnengeraakt. Ik heb dan wat op de plaats van de piloot gezeten en in mijn verbeelding met die bommenwerper gevlogen. We waren ook in de lege bommenruimte, daarin waren veel haken om bommen aan te bevestigen en onderin was een dubbel luik.

Amerikaanse bommenwerper B17 geland te Knesselare tijdens de bevrijdingsdagen van september 1944. (Verz. R. Defruyt.)

Tijdens de daaropvolgende weken was er 's nachts nog dikwijls geschut te horen vanuit Nederland. Wanneer de wind in het noorden zat was het alsof het dichtbij was, vooral de machinegeweren waren goed te horen. Van het vliegveld van Ursel stegen veel vliegtuigen, meestal zwaarbewapende Spitfires, op naar Nederland. Op het oude vliegveld van Aalter werden de koeien weer gewaakt. Dat was interessant want er kampeerden Engelse soldaten. In de voormiddag kregen ze thee en koekjes en daar deelden wij ook in mee. Ik herinner me nog dat het heel lekkere thee was. Met sigaretten waren ze ook mild en die hadden een speciale geur. Er werd begonnen met grote machines de grond te effenen voor een lange startbaan. Het vliegveld zou weer in gebruik genomen worden — nadien is daar niets van gekomen. Er waren soldaten bij die graag wat Vlaamse woorden wilden leren spreken. Met een woordenboekje voor hun neus vroegen ze dan hoe dit of dat uitgesproken werd. Zo wilden ze ook weten hoe men zei: "We gaan vanavond wandelen". Op een keer vroeg één van hen of er in de buurt ook meisjes waren (een Engels soldaat is ook maar een mens). We wisten daar dichtbij een hof waar enkele dochters waren (van die hele "serieuze") en wezen hem dat aan.

Er kwam eens een kolonne tanks vanuit Nederland en ze hielden een rustpauze in de Brugstraat. We waren er gauw bij. Het was hen aan te zien dat de oorlog hen tegenstak. Er was een tankbemanning die de rupskettingen van die kapotte tank in de dreef losmaakte en ze vooraan op haar tank plaatste voor een betere bescherming tegen vijandelijk geschut. Ook aan de berg waren soldaten die van 't front kwamen om daar een week uit te rusten.

Daar in de buurt vonden we vaten waar soms nog een kleinigheid in was. Het was een soort lijm, goed voor het dichten van gaten in fietsbanden, dachten we. We hadden al vlug een doosje gevonden en waren net bezig die lijm over te gieten toen er een soldaat kwam die dat zag. Hij maakte zich geweldig boos en we moesten die lijm onmiddellijk uitgieten en er zand over doen. Het was brandstof voor vlammenwerpers. We hadden al gezien dat ze daarmee oefenden op het vliegveld. Op een zondagavond waren we eens in de buurt van het kamp van de Engelsen toen ze eten klaarmaakten. De koks waren druk bezig en alles wat ze gebruikten kwam uit blikken. Wat mij verwonderde is dat ze zelfs gekookte aardappelen uit die blikken haalden.

In de Stationsstraat stonden op sommige huizen hakenkruisen geschilderd of werden ramen ingegooid bij mensen die met de

nazi's op goede voet hadden gestaan. Van mijn broer in Duitsland kregen we bijna geen nieuws meer. Een enkele keer via het Rode Kruis langs Zwitserland om vernamen we nog iets van hem. Er kwam eens een bode van Aalter bij ons thuis die zei dat ik naar het gemeentehuis moest komen. Daar waren enkele mannen van de

Gebed voor de afwezigen, verspreid in 1942.
(Verz. M. Thys.)

Iederen dag zullen wij die thuis zijn, dit gebed bidden voor u, opdat de goede God u zou bewaren, u zou steunen, u zou helpen, opdat wij ons spoedig in uw thuiskomst zouden mogen verkeugen.

Gij die ver van ons zijt, gelief het samen met ons te bidden, want wij hebben uw gebed nodig om in vertrouwen en met moed te volharden, zoals gij ons gebed nodig hebt om moedig de beproevingen te dragen.

Laat ons samen bidden. In de eenheid van het gebed, denken wij iederen dag aan mekaar. Gesterkt door Gods kracht, overwinnen wij biddende de moeilijkheden van dit uur. Vereenigd in gebed, smeden wij een onverbreekbaren band van eenheid der harten.

GEBED

Heer Jezus Christus, Gij die ons op den weg naar een vreemd land zijt voorgegaan, toen Gij naar Egypte moest vluchten, wees goedgunstig en verhoor onze gebeden die wij U opdragen voor Uwe dienaren, onze familieleden en vrienden;

Opdat Uwe genade en Uw steun, hen op de reis en tijdens hun afwezigheid zou vergezellen ;

Opdat zij in gezondheid en eerbare deugzaamheid, de dagen van hun afwezigheid zouden doorbrengen ;

Opdat zij weldra, zoals ze vertrokken zijn, naar het Vaderhuis zouden mogen terugkeeren ;

Opdat zij die heengingen, en zij die thuis zijn, in een voortdurend denken aan mekaar en een volhardend bidden voor mekaar, het vertrouwen zouden mogen putten, om trouw te blijven in eer, deugd en liefde.

Jezus, zachtmoedig en ootmoedig van hart, ontferm U onzer.

Heilige Maria, Moeder van Barmhartigheid, bid voor ons.

Heilige Jozef, patroon van ons Vaderland, bescherm ons.

Lohnsteuerkarte 1944/46

Gemeinde Schwarzenberg Erzgeb.		17	10135
Finanzamt Schwarzenberg Erzgeb.		Bezirk	Nr.
Familienname und Vorname Reyniers, Romain		, geb. am 23.9.24	
Stand, Beruf Lagerarbeiter		I. Steuergruppe und Familienstand <small>Zahlen in Buchstaben</small> a) Steuergruppe b) Ledig, verheiratet, verwitwet oder geschieden c) Kinderermäßig. f. minderjähr. haus-haltszugeh. Personen	
Wohnsitz Schwarzenberg Erzgeb.			
Wohnung			
Gem. L. Ochsenwiese		II. Sozialausgleichsabgabepflichtig (ja oder nein) nein	
Aalter			
(Geburtsort, Kreis, Amt)			
Belgien	Flam.	a) des Arbeitnehmers b) der Ehefrau (Stempel der Behörde, die die Lohnsteuerkarte beschreibet)	
(Staatsangehörigkeit)	(Volkszugehörigkeit)		
F. J. Lötch (Name)			

Witte Brigade die iemand van de Gestapo gepakt hadden. Het was een chauffeur en ze vroegen me of het soms die was die toen aan de vaart op Leon geschoten had. Ik had die kerel echter nog nooit gezien. Ik vroeg wat ze zouden gedaan hebben indien het die zou zijn geweest en ze antwoordden dat ze hem onmiddellijk hadden doodgeschoten.

Er werden door de Duitsers nog altijd veel vliegende bommen en raketten afgevuurd. Vooral Antwerpen had het hard te verduren. Eén van die tuigen viel op een cinema waarin net een heleboel mensen zaten. Er waren zeer veel doden. De vliegende bommen (V1's) vlogen toen sneller dan de jachtvliegtuigen. Vandaar dat de vliegtuigen ze moesten opwachten om ze te kunnen neerschieten. De meeste ervan werden nog naar beneden gehaald door het lucht-afweergeschut. Aan de V2-raketten viel niets te doen. Die kwamen met grote snelheid uit de lucht gevallen en maakten soms veel slachtoffers. Op een avond waren we bij nonkel Henri in de Weststraat aan 't kaarten toen er opeens een geweldige ontploffing was. We gingen direkt buiten kijken maar alles was stil. Bij onze terugkeer naar huis hoorden we dat er in de Schaapstraat een vliegende bom gevallen was. We gingen kijken en dichtbij het hof van Sucaet was er door de ontploffing een grote put geslagen. Bij ons thuis waren door de luchtverplaatsing de pannen op het dak omhooggeschoven. Ook een raam van zeer dik glas in de voordeur lag in scherven. Het was de eerste keer in de oorlog dat die ruit kapot was.

We zaten toen weer in angst dat er nog meer vliegende bommen zouden komen maar het is bij die ene gebleven.

Wanneer Kerstmis van 1944 naderde begonnen de Duitsers een groot offensief in de Ardennen. Het was hun bedoeling Antwerpen te heroveren. Er was weer paniek bij de burgerbevolking vooral omdat de geallieerden aanvankelijk weinig konden doen tegen die sterke Duitse aanval ; dat hadden ze van de Duitsers niet meer verwacht. Ook met de luchtmacht viel er door de dichte mist en het winterweer weinig tegen te beginnen. Dat heeft zo enkele dagen geduurd maar toen zijn de Duitsers voorgoed teruggeslagen.

Op 1 januari 1945 gingen we in de voormiddag naar de mis. Op het einde van de mis, wij waren nog in de kerk, ontstond er buiten rumoer en was er geronk van vliegtuigen, er werd ook geschoten. We waren nog in het portaal toen een Duitse jager met grote snelheid recht op het volk af dook dat net buiten kwam. Gelukkig heeft hij niet geschoten. Die voormiddag deden de Duitsers een aanval op de vliegvelden. Ze hadden toen nog een groot aantal vliegtuigen.

Van bij ons thuis konden we zien dat de Duitsers vanuit de lucht het vliegveld van Ursel aanvielen terwijl Engelse vliegtuigen landden. Die konden zich niet verdedigen want ze zaten waarschijnlijk zonder munitie na hun terugkeer uit Holland. Na die keer hebben we geen Duitse vliegtuigen meer gezien. De Engelse en Amerikaanse bombardementen op Duitsland werden nog heviger. De bommenwerpers vlogen nu ook veel lager dan voorheen.

En zo werd het 8 mei.

We hoorden vertellen dat de oorlog voorbij was. Het volk was opgetogen. In de namiddag, zagen we bommenwerpers die voor de laatste maal terugkwamen uit Duitsland. Ze vlogen zeer laag en voor iedere hindernis moesten ze wat klimmen om dan weer te zakken tot tegen de grond. Soms konden we ze, waar het land zeer laag lag, van bovenaf zien. Het was een prachtig schouwspel.

Daarmee was een einde gekomen aan de oorlog in Europa. De jonge kerels begonnen terug te keren uit Duitsland. Zo ook op Sinksenkermis aan het station. We waren ook van de partij. Telkens er uit Gent een trein kwam en er een weggevoerde uitstapte werd op een kermismolen die dicht bij het station stond het Belgisch volkslied gespeeld. Er kwam eens een trein binnen en André David

De gedeporteerden van Aalter-Brug, korte tijd na hun terugkeer uit Duitsland, tijdens de kermis in juli 1945.

Van links naar rechts, boven:

Herman Claeys, Romain Reyniers, Armand Reyniers, Leon Van Damme, Julien Boute, Maurice Vermeire, Theofiel D'Hoore en Maurice Wille.

Onder:

Cyriel Poelvoorde, André Van de Keere, Michel De Zutter, Cyriel Claeys en Antoon Reyniers.

De knaap op de paardemolen is Theofiel Engels. (Verz. K. Van Damme.)

DANKBARE HERIN-
NERING aan de blij-
de terugkomst van de
opgeëschte jongens
van de wijk Aalter-
Brug en Brugstraat.

Boute Julien
Claeys Cyriel
Claeys Herman
D'Hoore Theofiel
De Zutter Michel
Poelvoorde Cyriel
Reyniers Antoon
Reyniers Armand
Reyniers Romain
Van Damme Leon
Van de Keere André
Vermeire Maurice
Wille Maurice

die hun wijkgenooten danken voor hun gulhartige ont-
vangst en een gebed vragen voor hun gevallen makker

Boute Omer

Wel hebben wij het kartig oorlogsbrood
Als slavenbent in ballingschap gegeten ;
Maar nooit toch konden wij in bangen nood
Ons Volk en Vorst en Vaderland vergeten.

Wee hem ! die onrecht deed.

Wel hem ! die onrecht leed...

Verheugt U dan die onrecht, last en leed
te dragen hadt in 't leven menigmale.

Daarboven woont er Een die alles weet
en weegt, het goed en 't kwaad, met rechte schale.

Faut, Aalter

De vijand nam hem 't leven,
God zal 't hem wedergeven.

†

BLIJVENDE HERINNERING AAN
HEER OMER BOUTE

zoon van

Heer Maurice en Vrouw Madeleine Ginneberghe

geboren te Aalter, den 8 September 1923,
jammerlijk om het leven gekomen te Mannheim
(Duitschland) den 21 Januari 1945.

Lid van den Bond van het H. Hart.

In zijn ballingschap treurde hij over de onheilen
van zijn dierbaar Vaderland, maar de gedachte aan
de naderende verlossing sprak hem moed in.

(Boek der psalmen.)

Opgeëtscht door 's Vaderlands vijanden, vertrok
hij van huis, het hart gebroken, maar toch vol
levensmoed en onder den zegen van Vader en
Moeder: «God behoede en beware u, mijn zoon,
en tot weerziens...» Het groote offer was volbracht,
want zonder het te vermoeden was het de laatste
omhelzing en had hij voor altijd vaarwel gezegd
aan zijn geliefde Ouders en Broeder.

Hoe maatloos smartelijk voor zijn geliefden dit
afscheid en later meer en meer nog de pijnlijke on-
zekerheid nopens zijn lot, tot eindelijk de ontzet-
tende mare...

't Was als de wereld die in 't vuur verging
dat helsche bommenbarsten, heen en weer
met gruwelijk gekraak. — Een ijselijk ding
dat schrik- en doodinjagen keer op keer...

Hij stond en staarde vuur en vijand aan
onaangedaan.

Een slag... hem sloeg het bomgeweld ter neer.

Lieve Ouders, Broeder, matig uw verdriet,
Benijdt uw zoons en broeders vreugde niet,
Want op mijn grafsteen staat het Kristkruis,
Het ideaal dat gij mij hebt meegegeven:
Ik heb 't altijd in 't leven hoog geheven,
Daarom nu wuif ik zege in Vaders huis.

En gij, ontelbare Vrienden en Kennissen, laat uw
afgestorven vriend voortleven in uw aandenken,
maar bovenal in de vurigheid van uw gebed, Denkt
dat de vriend Omer zijn aandeel heeft bijgedragen
als boet- en zoenoffer om God te bewegen tot voor-
spoed en vrede voor ons Land. In het hemelsch
Vaderland zal hij over ons en ons Belgenland wa-
ken, opdat ook wij in den strijd van het bijzonder en
burgersleven de kroon der zegepraal zouden ver-
werven.

De vrede zij hem, met 't heldengeslacht,
En weze zijn naam in eere herdacht.

R. I. P.

Heer en Vrouw Maurice BOUTE-GINNEBERGHE,
Heer Urbain BOUTE,
De families BOUTE en GINNEBERGHE,

ten zeerste getroffen door uw
blijk van deelneming in den
rouw en om de gebeden,
danken U van harte.

Faut, Aalter

die bij me was riep : "Je broer zit erop." Ik had hem niet gezien. En inderdaad, hij kwam uit de trein gestapt. Het was een blij weerzien. Hij was vermagerd en ook vuil door die lange reis maar het was gelukkig allemaal nog goed verlopen. De thuiskomst was ook voor vader en moeder een hele gebeurtenis.

En hiermee waren "mijn" oorlogsjaren voorbij. Wie er het meest onder geleden had, maar toen wist ik dat zo nog niet, was onze moeder.

Kamiel VAN DAMME

- (1) De villa, nu restaurant "Ter Lake", was in 1939 eigendom van notaris Jules Maenaut uit Brussel.
- (2) In de St.-Godelievestraat.
- (3) De oude weverij van Vanderhaegen, gesloten tijdens de crisisjaren vóór 1940, thans meubelfabriek.
- (4) De doelen van deze luchtaanval waren de bruggen van Veldwezelt en Vroenhoven over het Albertkanaal en deze van Briegden over de Maas. Zes toestellen werden neergeschoten, 5 vliegeniers gedood en 6 gewond. H. DE WULF. Kwik-Zondag Nieuws van 2 juni 1976, pp. 14-15. Zó werd ons vliegwezen tijdens de 18-daagse veldtocht van de kaart geveegd.
- (5) Vermoedelijk sergeant Kamiel VAN DEN DRIESSCHE, cyclist Eerste regiment Luchtvaart uit Sint-Katherina-Lombeek. E/Sergeant Louis Eugène CEUPPENS uit Tienen, van hetzelfde regiment, werd door een voltreffer gedood in het "mansgat" waarin hij zich bevond. Soldaat Albert Leopold VANGOIDSENHOVEN werd zwaar gewond op de koer van de Meisjes-school in de Urselwegen en overleed in de Sint-Antoniuskliniek op 18 mei om 14 uur. Hij woonde te Vissenaken.
- (6) Vermoedelijk korporaal Pieter RENDERS van het 20ste Linierement uit Zaventem.
- (7) Vermoedelijk soldaat Jan Lodewijk BOULANGE, van het 14de Linierement, 2de Compagnie, eveneens uit Zaventem.
- (8) De invasiemacht bestond hoofdzakelijk uit Canadezen. De landing had plaats op 19 augustus 1942. Voor de bezette gebieden werd het één der treurigste dagen uit gans de oorlog.
- (9) Jan Moedwil, schuilnaam voor Nand Geersens. De uitzending eindigde steeds met de slogan "Wij doen ons best zonder er op te boffen, en toch, toch krijgen we ze wel, de Moffen".
- (10) De oude gendarmerie was de gewezen kazerne van de marechaussee, die stond langs de vaart op de hoek aan de dreef naar Nobelstede, daar waar nu de woning nr. 1a van de Nieuwendam staat. Zij werd gebouwd tijdens het Oostenrijks bewind.

- (11) In Aalter, op de wijk Schoonberg, gehucht Uilhoek, waar herhaaldelijk bommen werden geworpen, meestal naast het afgebakend terrein. Alles bleef beperkt tot stoffelijke schade.
- (12) Deze aanval werd uitgevoerd door een groep vliegtuigen van de 131ste Poolse Wing. De verwoesting aangericht in de achteruittrekkende Duitse kolonne op de Aalterweg, was verschrikkelijk.
- (13) Maandag 11 september 1944 werd later "Zotte maandag", "Vluchtersmaandag" of "Vliegende maandag" genoemd.
- (14) Het betrof Jozef Ruzanski (schuilnaam Antoni Paszek) van het 8ste Bataljon Jagers, geboren te Bydgoszcz op 02.10.1911 en gesneuveld langs "Soudans" haag op 9 september 1944. Voor de bevrijding van Aalter zijn zeker 17 Polen gesneuveld.

Illustratie en voetnota's : Maurice THYS

WIE KENT WIE ?

DE KANTSCHOOL TE SINT-MARIA-AALTER IN 1921.

Onderste rij van links naar rechts :

- *Vroman Maria Clara, °Aalter 23-08-1908, gehuwd met De Pré René op 30-01-1929.*
- *Van Eeghem Zulma, Bertha, °Aalter 18-05-1900.
Zuster Bonaventura, verbleef in 't klooster te Sint-Maria-Aalter van 1933 tot aan haar overlijden op 13-02-1982.
Leidde heel die periode de Kantwerkschool.*
- *De Pre Germaine.*
- *Vroman Maria, Ludovica, °Aalter 24-09-1904, gehuwd met Van Eeghem August Camiel op 01-06-1932.*
- *Lambert Regina, °Aalter 15-09-1907, gehuwd met Steyaert Leon Raymond.*
- *Vroman Clara, Maria, °Aalter 06-06-1907, gehuwd met De Buck Georges op 07-07-1937.*
- *De Cockere Alice Marie, °Aalter 15-11-1907, gehuwd met Claeys Juul op 21-03-1934.*

Bovenste rij van links naar rechts :

- *Zuster Marie-Constance (Maria Van Steenkiste), °Wingene 15-03-1892. Vertrokken naar Belgisch Kongo op 29 april 1932 en overleden te Lusambo op 2 februari 1958.*
- *De Bruyne Bertha.*
- *Van Ruymbeke Augusta.*
- *Lambert Elza.*
- *Vroman Clarisse, °Aalter 08-11-1910 (Zuster Clarisse).*
- *De Cockere Irma.*
- *Lambert Maria Magdalena, °Aalter 06-12-1899, gehuwd met Vantornout Cyriel op 04-05-1927.*
- *De Clercq Elza.*
- *Vroman Alma.*
- *Verstraete Marie.*
- *De Pre Irène.*

Foto ter beschikking gesteld door Zuster Elise, klooster St.-Maria-Aalter.

HET ONDERWIJZEND PERSONEEL VAN DE SINT-AGNESSCHOOL TE AALTER IN 1946.

Onderste rij van links naar rechts :

- *Zuster Fernanda (Marie-Leontine De Bock)*
°Antwerpen 17-07-1887, + St.-Denijs-Westrem 11-12-1972.
- *Zuster Albertine (Sidonie Dont)*
°Gent 17-10-1878, + Aalter 10-05-1952.
- *Moeder Eleonora (Marie Simoens)*
°Wingene 19-02-1893, + Aalter 06-05-1951.
- *Zuster Martha (Irma Claeys)*
°Ruisselede 24-03-1886, + St.-Denijs-Westrem 16-09-1967.
- *Zuster Cyprienne (Alberta De Bel)*
°Aalter 17-07-1900, + St.-Denijs-Westrem 29-09-1985.

Bovenste rij van links naar rechts :

- *Zuster Caritas (Marie De Coster)*
°Zevergem 09-11-1902, + Gent 01-02-1982.
- *Callant Marie-Christine.*
- *De Milde Suzanne.*
- *Ernalsteen Marie-Louise.*
- *Verstringe Margriet.*
- *Welvaert Angelle.*
- *Zuster Marie-Madeleine (Hermina Cornelis)*
°Aalter 22-03-1913, + Nukerke 20-06-1968.

Foto ter beschikking gesteld door Zuster Jacqueline, klooster Sint-Denijs-Westrem.

Aan alle medewerkers van "Wie kent wie?" hartelijk dank !

Maurice THYS

MEDEDELING

AALTERS WANDELBOEK.

Uitgegeven door VTB-VAB, 60 blz., talrijke illustraties.
Prijs : 50 fr. Te bestellen bij het gemeentebestuur van Aalter.

Roger Defruyt had de gelukkige idee de bestaande beschrijvingen van de vijf Aalterse wandelroutes te bundelen in een brochure, die door de VTB-VAB werd uitgegeven.

Dit boekje omvat :

het Kranepoelpad (R. Defruyt),
de Parkroute (Mark Gevaert),
het Schoonbergpad (Maurice Thys),
't Groene-dorppad (R. Defruyt en C. Lootens) en
het Witte-Kaproenenpad (R. Defruyt).

Deze vijf wandelpaden liggen over de vier deelgemeenten van Groot-Aalter verspreid. Het Witte-Kaproenenpad ligt gedeeltelijk op AalterBrug en op Sint-Maria-Aalter ; het Kranepoelpad en het Schoonbergpad zijn in Aalter gesitueerd ; 't Groene-dorppad loopt door Bellem ; de Parkroute doet zowel Lotenhulle als Poeke aan.

De historisch en landschappelijk geïnteresseerde wandelaar vindt in die brochure allerlei wetenswaardigheden die een wandeling niet alleen gezond, maar ook "geestesverheffend" maken. Met dit boekje van Roger Defruyt op zak, kan de wandelaar de mooiste en groenste plekjes van Groot-Aalter ontdekken en iets opsteken over het verleden van hoeven, kapellen, kastelen en kerken.

Luc STOCKMAN.

VERSLAGEN ACTIVITEITEN

UITSTAP OP 11 SEPTEMBER 1988 NAAR HET LAND VAN RODE.

Het "*Land van Rode*" werd in de loop van de 13de eeuw gevormd. Omstreeks 1400 strekte deze heerlijkheid zich over 17 parochies uit : Balegem, Bavegem, Beerlegem, Bottelare, Gentbrugge, Gontrode, Gijzenzele, Landskouter, Letterhoutem, Melle, Melsen, Moortsele, Munte, Oosterzele, Scheldewindeke, Schelderode en Vlierzele. Aanvankelijk vormde de heerlijkheid een baronnie, maar ze werd in 1682 een markizaat. Aan het einde van de 17de eeuw zette de verbrokkeling van het grondgebied in.

Op zondag 11 september trokken we met 48 geïnteresseerden naar deze, soms schilderachtige, streek. Het weer was zonnig en toch niet te warm en liet dus het beste veronderstellen.

Om 14 uur werden we door de pastoor van de Sint-Agathakerk te Landskouter ontvangen. De geestelijke wist telkens opnieuw de aandacht te trekken door op de gepaste ogenblikken de historische uitleg met een humoristische noot te doorspekken. Binnen werden we getroffen door de eenvoud, maar voornamelijk door de prachtige restauratie. De pastoor wist blijkbaar maar al te goed de nodige fondsen te vinden om zijn kerkje tot een waar pareltje om te vormen. Zijn aangename verteltrant hield ons dan ook langer op dan verwacht. Het meest verbazende voor ons, Aalternaren, was dat het huidige (nog te restaureren) orgel eertijds in de Aalterse St.-Corneliuskerk een plaatsje had. Vooral op het gezicht van Luc Stockman was de verbazing duidelijk af te lezen.

Vanuit de kerk leidde onze gids, Lucien De Smet, ons naar het eenvoudig-mooie monumentje opgericht ter ere van de Eskimopater Frans Van de Velde (of *Vinivi*).

De autokaravaan zette zich vervolgens verder in de richting van de watermolen te Moortsele. Meteen werd ook duidelijk dat Lucien ons voor de gehele tocht van deskundige uitleg zou voorzien. Over deze molen maakt een document uit 1474 reeds gewag. De hoeve en de molen zijn momenteel erg vervallen en een restauratiebeurt ware menselijk.

Vandaar trokken we naar de *Windekemolen*. De molenaar wist klein en groot zowat een uur uitermate te boeien over deze staakmolen. De Windekemolen is een beschermd monument en pas op 25 juni 1988 werd hij na de restauratie plechtig ingezegend.

Vervolgens zetten we onze tocht te voet verder. Onderweg verstrekte Lucien informatie over opgravingen te Balegem, stonden we korte tijd stil bij de stenen korenwindmolen "*De Guillotine*" en het kapelletje van Issegem, daterend van 1637.

Het weer werd echter slechter zodat we net op tijd in de jeneverstokerij Van Damme belandden. Lucien en de stoker schetsten een historiek over het distilleren en de werking van de stokerij. De graanstokerij Van Damme is de enige nog resterende ambachtelijke landbouwstokerij in ons land. Men produceert er jenever *van korrel tot borrel*. Hoe kon het ook anders dan dat dit zou worden besloten met het binnenkappen van wat geestrijk vocht. De *druppels* werden door iedereen gesmaakt. Tijdens deze degustatie gaf onze gastheer blijk van een rasechte politieker te zijn en bijtijds eens wonderdokter te spelen. Ondanks de ondertussen neergutsende regen beleefden we heel wat plezier.

De tocht werd na dit bezoek dan ook voortijdig afgebroken. Enkelen zouden toch nog de steengroeven aandoen. Een deel van de groep bleef nog een boterham eten. Al bij al een geslaagde tocht en meteen een stimulans om dit in de toekomst te herhalen. We leerden er tevens uit dat we aan de organisatie met betrekking tot de reisroute en de eigenlijke rondrit nog kunnen schaven.

Filip BASTIAEN.

VOORDRACHT D. DE REUCK
"OVER GEUZEN EN PAPEN" 14 OKTOBER 1988.

Op vrijdag 14 oktober kwamen in zaal Pax ca. 70 mensen opdagen voor de voordracht "*Over geuzen en papen*" door Dirk De Reuck. Ons bestuurslid kreeg op die manier de mogelijkheid zijn spreekvaardigheid eens aan een groter publiek te demonstreren.

In een eerste deel schetste de spreker een algemeen beeld van de Nederlanden in de eerste helft van de 16de eeuw. Dit was de goede tijd of zoals hij het zelf plastisch uitdrukte: "*Op het platteland blonken de gele korenvelden als het goud in de schatkist van de keizer*". Nochtans hoorde men hier en daar al eens een oproerig geluid of een andersdenkende stem. De sfeer, het leven ... werd hierbij prachtig geïllustreerd aan de hand van schilderijen van Breughel.

Na de pauze kwam de tweede helft van de eeuw aan bod, die in schril contrast stond met de eerste decennia. We werden geconfronteerd met oorlog, intolerantie en economisch verval. De opstandige beweging situeerde zich op meerdere terreinen. De lokale situatie kwam nu meer ter sprake: we noteerden *hagepreken* te Aalter, de "*beeldenstormende*" pastoor te Oostwinkel ("*'t en deugt al niet*") ... Het geheel werd daarbij nog verlevendigd met het citeren van de bonte uitspraken van baljuw De Cloedt, het projecteren van tijdsbeelden gezien door alweer de ogen van Breughel en de erbij aansluitende en soms aangrijpende muziek...

Het "*Vivat de geus, is nu de leus*" en andere zaken zullen de aanwezigen voorzeker een tijdlang bijblijven.

Filip BASTIAEN

LAND VAN DE WOESTIJNE

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring
"Arthur Verhoustraete", gesticht in 1977.

Uitgegeven met steun van : VTB-VAB-Aalter, het Gemeentebestuur van Aalter, het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en de adverteerders.

Dienst Wettelijk Depot nr. BD. 31.832

Oplage : 500

Sekretariaat, ruiladres en eindredakatie :

Kestelstraat 65, 9880 Aalter - tel. (091) 74 28 43

Bankrekening : nr. 442-6594361-40 — Heemkundige Kring Aalter.

Bestuursleden :

Voorzitter :	Willy STEVENS Larestraat 14 - 9890 Knesselare
Ondervoorzitter :	Maurice THYS Bierweg 29 - 9880 Aalter
Sekr.-penningmeester :	Roger DEFRUYT Kestelstraat 65 - 9880 Aalter

Leden : Dries Alyn, Filip Bastiaen, Dirk De Reuck, Marcel Saelens,
Luc Stockman, Robert Verhelst en André Verhoustraete.

Lidmaatschapsbijdrage : 350 fr. per jaar,
buitenland 450 fr.

Opzeg vóór 1 december.

Overname uit het tijdschrift toegelaten mits bronvermelding.

INHOUD

Het Vrijhof te Aalter.	Roger Defruyt	3
Een beschrijving van een oude dorpswoning te Aalter.	Kathleen LANCLUS	13
Cursiefjes.	Roger DEFRUYT	20
Oud mijnwerker Gilbert De Bruyne uit Aalter.	André DE KÉ	21
De oudste heren van Schuurvelde.	Luc STOCKMAN	26
Herinneringen 1939-1945.	Kamiel VAN DAMME	29
Wie kent wie ? - Fotorubriek.	Maurice THYS	80
Mededelingen.	Luc STOCKMAN	84
Verslagen activiteiten.	Filip BASTIAEN	85

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete”

12e jaargang • nrs. 3 en 4 1989

REDAKTIONEEL

Met het verschijnen van dit nummer zit de 12de jaargang er op. Ook 1989 behoort tot het verleden.

We wensen u een vreugdevol 1990 en veel leesgenot tijdens de lange winteravonden.

Met deze inleiding willen wij even ter overweging geven dat in de voorbije 12 jaar honderden bladzijden gevuld werden met historische informatie over ons heem. Door een verscheidenheid aan artikelen proberen wij iedereen tevreden te stellen.

De meeste teksten komen meestal na veel opzoekingswerk en inspanning tot stand.

Gelukkig krijgen wij vooral van onze trouwe leden, maar ook soms van buitenstaanders, heel positieve kritiek. Het goedkeurend schouderklopje is voor de meesten een stimulans om de spreekwoordelijke pijp niet aan Maarten te geven.

Het is en blijft de bedoeling een tijdschrift voor de "*gewone man en vrouw*" te laten verschijnen. Er wordt veel belang gehecht aan de leesbaarheid van de tekst. Toch zijn wij er ons van bewust dat meer historische artikelen eveneens in ons tijdschrift op hun plaats zijn. Het grote probleem is echter het tekort aan actieve *mede*-werkers waardoor de lasten meer verdeeld worden en de publikatie verder kan gezet worden. Wilt u iets schrijven of hebt u waardevolle aanvullingen, laat het ons dan weten.

Wij vragen met aandrang **vóór 1 maart a.s.** uw **lidmaatschapsbijdrage voor 1990** te betalen. Ingesloten vindt u hierbij een betalingsformulier. Stel het niet uit en doe het meteen. Dit is om te beginnen reeds een eerste vorm van medewerking.

De bijdrage blijft onveranderd. U zult begrijpen dat het voor ons onmogelijk is om aan huis hiervoor te komen. Na de gestelde datum niet betaald, wordt u als ontslagnemend aangezien. Wij hopen echter dat u verder trouw lid zult blijven en dat u eventueel nieuwe leden zult aanbrengen.

Veel leesgenot en dank voor uw medewerking.

Roger DEFRUYT

DE VERDWENEN VELLENPLOTERIJ TE AALTER IN DE BELLEMSTRAAT

De woningen in de Bellemstraat met de nummers 80 tot 88 worden door de oudere mensen soms nog *een huis van de vellefabriek* genoemd.

Deze benaming is afkomstig van de vellenploterij die daar van 1901 tot omstreeks 1927 aan verscheidene mensen werk verschafte.

In het zuidelijk gedeelte, nu nr. 80, woonde de meester-gast Jules Mortier met zijn echtgenote Rosalie Wieme die ook in de fabriek werkte. In het verste deel, nu nr. 88, was de eetzaal en een café. In het tussengedeelte was de ploterij ondergebracht waar hoofdzakelijk meisjes en vrouwen werkten.

Toen het bedrijf omstreeks 1927 stopte, ging een deel van de werknemers naar de vellenploterij te Ursel werken. Edmond Blondia kocht een deel van de fabrieksgebouwen, waar hij vlas bewerkte.

De ploterij, eigendom van H. Enke uit Eeklo, werd in 1901 opgericht. Op 28 juni van dat jaar verleende de Bestendige Deputatie hem de toelating om *eene vellenploterij* op te richten in de Bellemstraat Sectie C, 554.

Ook te St.-Maria-Aalter werd door Enke een dergelijk bedrijf opgericht. Hij kreeg de toelating op 12 juni 1908. Het bedrijf stond in de Wingenestraat, toen Sectie F, 748a.

De konijnevellen, die hoofdzakelijk vanuit Australië werden ingevoerd, waren bij hun aankomst gedroogd; hierdoor waren zij hard en broos. Om ze bewerkbaar te maken werden ze met water besprenkeld; zo werd het vel soepel. Daarna werd de huid van de kop, van de poten en van de staart afgetrokken, zodat alleen de huid van het lijf overbleef. De verwijderde gedeelten werden als *vetsel* (meststoffen) op het land gebruikt. Het ploten bestond uit het afsnijden van de langste haren, zodat alleen de donshaartjes op het vel bleven staan. Hiervoor werd een mes gebruikt. Dit handwerk vereiste heel wat ervaring want de pels mocht geen inkepingen vertonen. Dit eindprodukt werd dan naar de pelzenfabriek te Eeklo overgebracht. Het afgesneden haar werd verkocht en als vulling van kussens, matrassen ... gebruikt.

Het was een heel vuil werk. Niet alleen de werknemers, maar ook de omwonenden hadden met reukhinder af te rekenen. Ook het afgesneden haar was zeer hinderlijk. Om er zich tegen te beschermen droegen de werksters een grote schort en een goed omsluitend hoofddekseel (zie foto).

Fabriekswerksters omstreeks 1924, vóór de fabriek.

Van links naar rechts:

Vooraan: Germaine De Bel (?), Margriet Van de Kerckhove.

Zittend: Suzanne Vrient, Clarisse De Ram en Irma De Bruyne.

Derde rij: Irma Steenbeke, Zulma Steenbeke, Laura De Reviere, Maria Vrient en Rosalie Wieme.

Bovenste rij: Maria De Reviere, Irène Vrient, Maria Hallaert, Alice Van Oyen en ..?..

De fabriekswerksters in volledige werkkleding.

Van links naar rechts:

Bovenste rij: Anna Boméré, Alice Van Oyen, Madeleine Van de Kerckhove, Irène Vrient en Mathilde Braet.

Zittend: De Roo ..., Suzanne Vrient, Marie Taghon, Rosalie Wieme, Alida Van Parijs en Martha De Ram.

Op de grond: Irma De Clerq, Margriet Van de Kerckhove en Andrea Vrient.

Roger DEFROYT

VAN VOORHISTORISCH HEILIGDOM TOT EEN EIGEN PAROCHIEKERK TE AALTER-BRUG

Inleiding

Tot omstreeks het midden van vorige eeuw had Aalter slechts één parochiekerk, namelijk de St.-Corneliuskerk. Bij Koninklijk Besluit van 1 oktober 1851 werd de parochie St.-Maria-Aalter (Onze-Lieve-Vrouw, Hulp der christenen) van de moederparochie afgescheiden. Zij omvat de kadastersecties G en F en het deel van sectie E, gelegen ten westen van het Hooggoed.

Volgens het register der briefwisseling van de gemeente, dd. 26 juni 1869, vernemen wij dat er toen in St.-Maria-Aalter 1.090 inwoners waren. Het bevolkingsaantal voor Aalter was 6.710, waarvan 4.615 in het centrum.

Op 31 december 1983 was de verdeling als volgt:

Aalter-centrum:	7.911	Bellem:	1.561
St.-Maria-Aalter:	2.033	Lotenhulle:	2.359
Aalter-Brug:	1.355	Poeke:	548

Tot voor ruim 50 jaar behoorde de noordkant van Aalter tot de parochie St.-Cornelius. De kerk lag voor de meesten op een vrij grote afstand en de andere parochiekerken ook. Voor ouden van dagen en de schoolgaande kinderen was dit zeker een probleem; denken wij maar aan de biechtvieringen, de eerste-vrijdagsmis, de lering en de zevenweken als voorbereiding tot de plechtige Communie, zonder te spreken over de wekelijkse zondagsmis!

Terecht groeide onder de bevolking van de Brug de wens om over een eigen parochiekerk te kunnen beschikken.

Op 18 december 1938 was het uiteindelijk zover! Aalter-Brug had een *kapel*, zoals het geformuleerd staat in het K.B. van 10 september 1938, waarbij machtiging werd verleend tot het bouwen van een kapel in het gehucht Aalter-Brug.

Een heiligdom in het verre verleden

Sedert het begin van de jaren '80 worden op de plaats Woestijne talloze archeologische sporen door luchtfotografische prospectie ge-

vonden. Het betreft een dubbele gebogen gracht waarvan noch de datering noch de functie vooralsnog duidelijk zijn, een reeks cirkelvormige structuren (vermoedelijk restanten van grafheuvels uit de Bronstijd, 2de millenium vóór onze jaartelling), en enkele grote rechthoekige sporen. Aansluitend bij onderzoek dat reeds sinds 1986 te Ursel en in Kemzeke (Waasland) gaande is, werd de mogelijkheid overwogen dat deze rechthoekige sporen resten zouden zijn van monumenten uit de IJzertijd (tussen 750 en 50 vóór onze jaartelling). In beide voornoemde gemeenten werden dergelijke (*funerair/religieuze*) monumenten aangesneden: telkens stonden ze in nauw verband met een grafveld.

De klaarblijkelijke goede bewaringstoestand van het monument van Woestijne en de geboden mogelijkheden om het integraal op te graven, werden begin augustus van dit jaar aangegrepen. Een sleuf van 3.000 m² werd uitgezet, met financiële hulp van het Gemeentebestuur van Aalter. De hier vermelde gegevens zijn uiteraard, daar de opgravingen nog niet afgehandeld zijn, louter indicatief.

Het rechthoekige monument meet zowat 50 m bij 30 m en bestaat uit een 1,5 m brede gracht die tot ca. 1,5 m diep is uitgegraven. Mogelijks was een berm aan de binnenzijde van het monument aanwezig. De binnenruimte bevat maar weinig sporen: enkele palenrijen wijzen op de aanwezigheid van bovengrondse structuren. Opmerkelijk is de vondst van een hele reeks brandvlekken, die aantonen dat men ter plaatse hevig vuur heeft gestookt. Misschien betreft het de sporen van brandstapels waarop de overledenen uit de IJzertijd werden verbrand. De graven zijn nog niet aangetroffen, maar zullen vermoedelijk in de onmiddellijke omgeving moeten gezocht worden.

De kenmerken van het monument, de aanwezigheid van deze palenrijen en het bestaan van brandvlekken zijn zoveel aanwijzingen, dat wij hier te maken hebben met een *heiligdom* of *sacrale structuur*.

Binnen dit heiligdom werd aan de doden, waarschijnlijk met een heel ceremonieel, de laatste groet betuigd. Een laatste argument speelt in het voordeel van deze interpretatie: juist buiten het heiligdom is het spoor gevonden van een zeer grote boom, die door de westenwinden omver gewaaid is. De rol van de bomen in de godsdienst van de IJzertijd in onze gewesten, is door teksten, van onder andere Latijnse auteurs, gekend. *Heiligdommen* of *tempels* uit die periode zijn in onze gewesten echter zo goed als onbekend.

Een voorlopige datering van dit *heiligdom* in de IJzertijd, de periode van de Kelten of Galliërs, lijkt ons aannemelijk. Het wordt echter wachten op verder onderzoek om dit te bevestigen (1).

De slotkapel op Woestijne

Het kerngebied van de heerlijkheid van de Woestijne, dat omstreeks 1200 zou moeten ontstaan zijn, was het Woestijnegoed op Aalter-Brug. Deze heerlijkheid strekte zich uit over grote delen van Aalter, Knesselare, Zomergem en Ruiselede. Vanuit het Woestijnegoed oefende de heer er zijn overheidsgezag uit, ver van het centrum van het grafelijk domein, dat in het centrum van Aalter gelegen was (2).

Binnen hun fort hadden de heren er, van omstreeks 1203 tot 1549, een eigen kapel met een eigen slotkapelaan. Het was de *kapelanij van de Woestijne* (3).

Een kapelanij was geen parochiale instelling, want zij stond los van de parochie. Het was een eeuwigdurende stichting, waarbij de stichter jaarlijks een som geld ter beschikking stelde aan een priester, die *kapelaan* genoemd werd. Hij moest hiervoor per week één of meerdere missen opdragen, in overeenstemming met de intenties van de stichter. Dit kon hij in een parochiekerk doen, of in een kapel, die de stichter hiervoor soms liet oprichten. In beide gevallen was die kapelaan geen parochiepriester t.t.z. dat hij aanvankelijk geen zielzorg hoefde uit te oefenen.

Kapelanijen zijn vooral in de 12de eeuw ontstaan. Voor de erkenning als kerkelijk beneficium (een geestelijke waardigheid met daaraan verbonden inkomsten), was de toestemming van de bisschop vereist. Dan mocht de kapelaan de gedoteerde goederen, onder het toezicht van de bisschop, beheren. Dit toezicht gebeurde echter niet steeds nauwzettend, zodat tal van misbruiken ontstonden, zoals: het niet resideren (verblijven) ter plaatse, het zich laten vervangen door een mercenarius (iemand die bereid was tegen een vergoeding te dienen).

Sommige kapelannen, vooral zij die hun missen aan een altaar in een parochiekerk celebreeerden, werden naderhand ook bij de zielzorg betrokken.

Het inkomen van de kapelaan, door de stichter voorzien, was afkomstig van renten, t.t.z. van de opbrengst van de gronden waar-

van de boeren één tiende moesten afstaan. Die belastingsvorm heette *tiende*.

In 1216 wordt een zekere Simoen als kapelaan van de *kapelanij van de Woestijne* vermeld. De toenmalige heer van de Woestijne was de stichter van een kapelanij, waarvan de kapel in zijn fort op Woestijne was. Van de opbrengst van de *Woestijnetiende* — dit is de opbrengst van de gronden ten noorden van de vaart — was de verdeling in 1365 als volgt: één derde ervan was voor de heer zelf, één derde voor zijn kapelaan en één derde voor de abt van de St.-Maartensabdij te Doornik. De abt had echter zijn deel in leen gegeven aan een zekere Wouter van Knesselare (zie verder).

De kapelaan kreeg dus zijn deel als vergoeding voor zijn verplichtingen. Toen de heer van Woestijne in 1549 een woning (of een kasteel?) in het centrum, op de Warande, in de omgeving van het gemeentehuis liet bouwen, was er geen kapel voorzien. De kapel op Woestijne moet toen nog bestaan hebben, want zelfs driekwart eeuw later, lezen wij in het dekanaal verslag (1623) dat de kapel nog bestaat, maar dat de kapelaan niet meer ter plaatse verbleef.

De opeenvolgende slotkapelannen celebreeerden hun missen elders of verwisselden hun opdracht met een andere priester.

In 1760 benoemde de toenmalige heer, Maximiliaan van Merode, zijn schoonbroer, Jan-Frans Ockerman. Hij verbleef hier echter ook niet.

Op het *borderel op de thiendeverpachtinge der parochie van Aeltre ter noordzijde van de vaert over den jaere 1793*, ten tijde van haere *Eccellen-tie de vrouw prinsesse van Rubempré*, lezen wij dat *1/3 aen Den Heer Priester Ockerman* toekomt, dit is 99 p. 3 sch. 4 den. Twee jaar later, in 1795, werd *de tiendebelasting* afgeschaft en verdween het bestaan van de kapelanijen.

De diverse slotkapelannen van de heer van Woestijne kunnen eventueel als verre voorlopers van de pastoors van Aalter-Brug aangezien worden.

De kapel van O.-L.-Vrouw-ter-Pieten (4)

Zoals hogervermeld had een zekere Wouter van Knesselare $\frac{1}{3}$ van de *Woestijnetiende* in zijn bezit. Hiermee stichtte hij de *kapelanij van*

O.-L.-Vrouw-ter-Pieten. Omstreeks 1365, kort na de stichting, liet hij op de Pietendries een kapel bouwen. Zij stond op het grondgebied van Aalter, vlak bij de grens waar Aalter, Knesselare en Ursel samenkomen. De aangestelde kapelaan en zijn opvolgers moesten iedere week drie missen celebreren voor de zieleliefenis van zijn ouders en vrienden. Hiervoor kregen zij 1/3 van de Woestijnetiende, die *Pietentiende* werd genoemd.

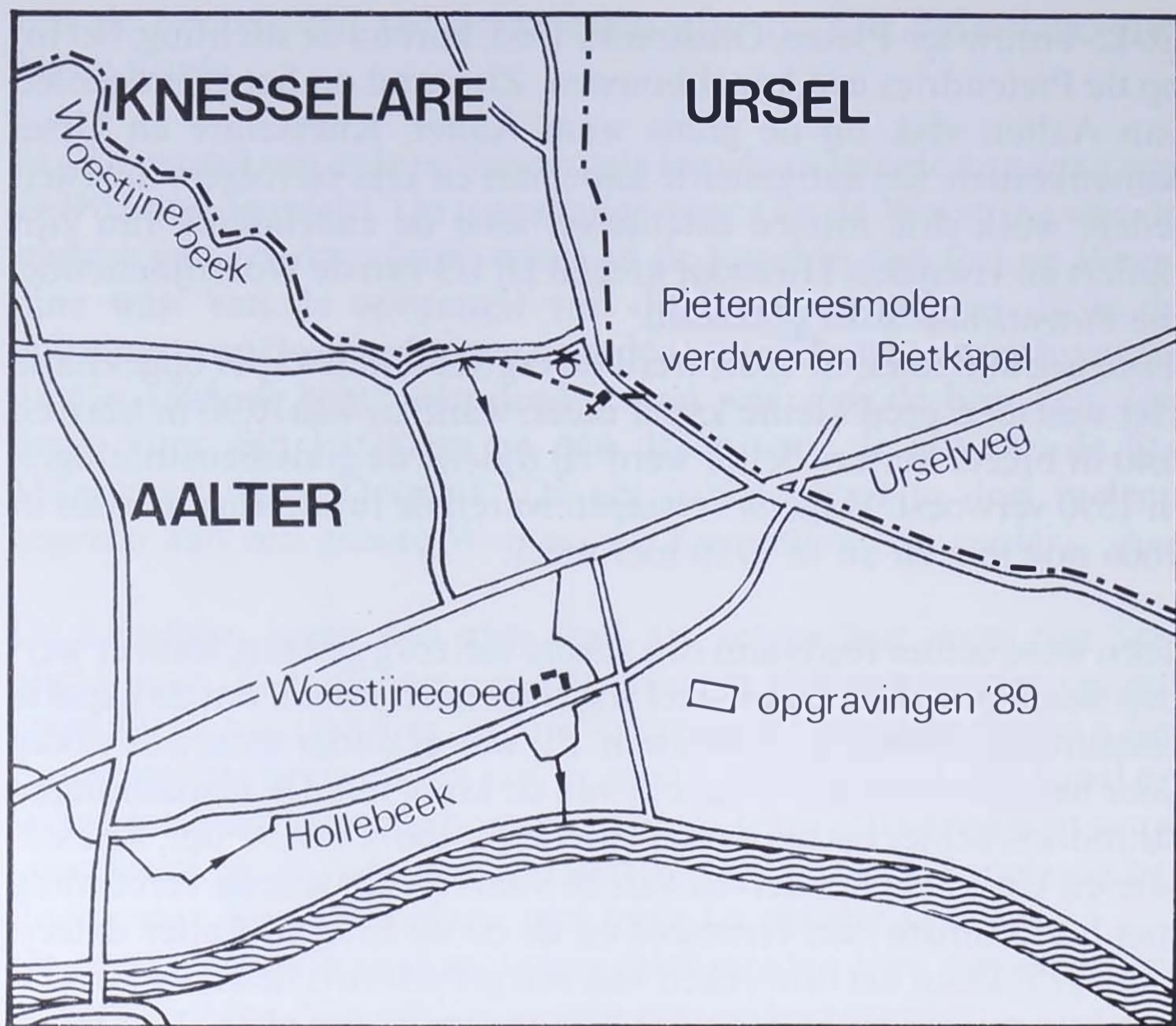
Twee eeuwen later, in 1566, werd de erg vervallen kapel opgeknapt. Het was toen geen kleine kapel meer, want zij was 10,90 m lang en 6,40 m breed. Vermoedelijk werd zij tijdens de godsdienstoorlogen in 1590 verwoest. Volgens verslagen waren de funderingen ervan in 1666 nog te zien en in 1716 niet meer.

Toen werd echter reeds aan een zekere zielzorg gedaan, want er werden door de omwonenden heel wat pogingen gedaan om de kapel te restaureren of weer op te bouwen. Zij was er onder meer ook nodig voor het catechismusonderricht van de kinderen. De inspanningen strandden echter op het verzet van de pastoors van Aalter, Knesselare en Ursel. Na het delven van de vaart (1623) was de verbinding met het centrum niet verbeterd en de eerste brug in Aalter dateert van 1775! Door het ontbreken van een gebedshuis lieten de kapelannen hun missen opdragen door kapelannen die een altaar hadden in de kerk van Aalter, Knesselare of Ursel. Die zorgden dan voor het catechismusonderricht, maar zij waren echter geen onderpastoor. Zo waren er in de kerk van Aalter, vóór de geuzenberoerten, zeker twee kapelaans, één van de kapelanij van St.-Cornelius en één van O.-L.-Vrouw, aldus Arthur Verhoustraete. Het is volgens hem moeilijk uit te maken of zij hier werkelijk dienst deden. Uit de kerkrekeningen van 1540 blijkt dat er na 1540 slechts één kapelaan in de kerk van Aalter zou verbleven hebben.

Na de godsdiensttwisten vinden wij in Aalter, rond 1660 één onderpastoor. Een tweede kwam er in 1826 en een derde in 1840. Die derde plaats werd echter in 1851 afgeschaft. Die derde onderpastoor, C.L. Van Haute, werd de eerste pastoor van Maria-Aalter.

In 1934 werd opnieuw een derde onderpastoor voorzien; die plaats werd echter nooit bezet, maar overgebracht naar de proostdij van Aalter-Brug, alwaar E.H. Den Haerynck, begin 1939, tot proost werd aangesteld.

In 1663 werd de kapelanij ter Pieten met de parochiekerk van Aalter verbonden, doordat de toenmalige pastoor beneficiant werd van

voornoemde kapelanij. Met de inkomsten ervan kon hij zijn onder-pastoor betalen. Bij de afschaffing van de tienden (1795) verdween definitief deze kapelanij.

Hiermee waren de problemen van de omwonenden, dus ook voor de mensen van de noordkant van Aalter, niet opgelost.

Een hulpkerk op Aalter-Brug

Het zal nog wel anderhalve eeuw duren vooraleer de inwoners van de Brug een eigen pastoor zullen hebben.

In België werd de leerplicht ingevoerd in 1914; de praktische uitvoering ervan kwam slechts in 1919. Het grote aantal analfabeten begon hierdoor sterk te dalen. Met de grondwetsherziening van 1919 werd het enkelvoudig algemeen kiesrecht ingevoerd, doch enkel voor mannen. Dit betekende stilaan de overwinning van de democratische gedachte. Wij zullen verder zien dat op een petitielijst alleen de gezinshoofden zullen tekenen.

Heel bevorderlijk was ook het oprichten van christelijk getinte verenigingen voor de ontwikkeling van de onmondige massa op cultureel gebied. De welvaart steeg en, tussen pot en pint in de toen nog talrijke cafés rond de Brug, werden plannen gesmeed om over een eigen kerk te beschikken. Je mocht nog zo'n diep christelijk mens zijn, en dat waren de meesten toen nog, toch was het een zware dobber, iedere week door weer en wind, te voet of met de fiets de grote trip naar de St.-Corneliuskerk of naar een andere kerk af te leggen. Maar voor alle belangrijke gebeurtenissen, zoals doopsel, huwelijk, begrafenis, ... moest men naar het centrum. Autobezit was in de jaren '20 en '30 uitsluitend voor welgestelden. Volgens een mededeling aan de Duitse bezetter, waren er in Aalter, vóór 10 mei 1940 (inval van de Duitse troepen) slechts 42 auto's.

Het openbaar vervoer bood aan de mensen van de Brug ook niet veel mogelijkheden om zich naar de kerk te begeven. De tramlijn Tielt-Aalterstation was sedert 5 december 1886 in gebruik; het jaar nadien werd de lijn tot Aalter-Brug doorgetrokken en in 1900 tot Eeklo. Het gebruik van de tram was ook niet interessant, daar de uurregeling niet aansloot met deze van de missen.

In het begin van de jaren '20 had Prosper Cocquyt, die in de Stationsstraat woonde (nu huis Margriet) een vervoerdienst. Het laadgedeelte van zijn bestelwagen, merk Ford type T, was met een zeildoek (bache) overgespannen. Hierin zaten enkele mica ruitjes en achteraan was een deur. Hij vervoerde allerlei zaken; transport naar Rijsel stond zelfs geregeld op zijn agenda.

Zijn broer Alberic had een limonadefabriek, gelegen op de noordkant van de hoek gevormd door de Stationsstraat en de Gouvernementstraat. 's Zondags verzorgde Prosper het vervoer van limonade voor zijn broer. De twee muziekverenigingen die Aalter toen rijk was, deden geregeld op hem een beroep voor hun verplaatsingen buiten de gemeente.

Voor het vervoer van personen werden in de laadruimte drie rijen banken in de rijrichting gezet. De wagen had een laadvermogen van 2,5 ton en er konden ca. 25 personen vervoerd worden.

Van omstreeks 1925 tot 1931-32 vervoerde hij 's zondags tweemaal kerkgangers van de Brug en de Brugstraat naar de kerk van Aalter. De eerste opstapplaats was bij de verdwenen herberg van de bakker Rudolf Laroy, gelegen op de zuidkant van de vaart, rechtover de brug, die toen in het verlengde van de St.-Godelievestraat (toen

Weststraat) lag. Het K.B. van 17 mei 1932 bepaalde de reglementering om een machtiging te bekomen voor het uitbaten van een openbare vervoerdienst van personen. Dit is wellicht de reden waarom Cocquyt rond die tijd die vervoerdienst beëindigde.

Kort nadien verzekert Ferdinand Vyncke die dienst; eerst met de bestelwagen van zijn werkgever, René De Vreese, en nadien met zijn eigen auto, toen hij als zelfstandige begon.

Vermoedelijk ontstonden er moeilijkheden omdat hij niet aan de wettelijke voorschriften voldeed, want bij het Gemeentebestuur doen twee chauffeurs een aanvraag tot het bekomen van een toelating om personen te vervoeren. F. Vyncke moet die toelating verkregen hebben, want op 16 februari 1937 wordt hij door het Gemeentebestuur ervan verwittigd dat het K.B. van 30 januari 1937 de vernietiging betekent van de toelating die het Gemeentebestuur hem verleend heeft om een geregelde autobusdienst binnen de gemeente te verzekeren. Verder ook dat hij die dienst moet stopzetten!

In mei doet de gemeente een uiterste poging om het K.B. te kunnen omzeilen, zodat de noodzakelijke dienst verder zou kunnen gezet worden. Burgemeester Karel Bockaert was immers van de Brug en hoopte zo iets te kunnen doen voor zijn mensen. De gemeente vroeg aan de betrokken diensten om die zondagritten niet als een regelmatige autodienst te willen aanzien en dat het enkel oude en gebrekkelijke lieden waren die, op aanvraag en alleen op zon- en feestdagen, naar de verafgelegen parochiekerk wensten vervoerd te worden. Uit informatie blijkt dat de meeste medereizigers niet tot die groepen behoorden; de meeste bejaarden bleven thuis en het aantal gebrekkelijken zal toen niet hoger geweest zijn dan nu! Als laatste argument wordt door de gemeente ook aangegeven dat die dienst hoogstens nog een jaar zal duren, daar de toelating tot het bouwen van een kerk toegestaan was. Eind juni 1937 laat de gemeente aan de gouverneur weten dat F. Vyncke zijn aanvraag intrekt en dat de zaak hiermee als gedaan mag beschouwd worden.

Volgens onze informatie blijkt dat F. Vyncke tot december 1938 toch verder heeft gereden t.t.z. tot de kerk af was. De plaatselijke rijks-wachtcommandant liet het oogluikend toe ...

Ondertussen groeide de hoop ... een kerkje moest er komen. Maar de grote vraag was wie er het initiatief zou nemen. In de herberg van bakker Achiël Delanoy, gelegen langs de vaart, Brug-Noord, werd in 1933 een eerste vergadering belegd. Er waren veel aanwezigen; de

meesten uit nieuwsgierigheid maar de anderen met de vaste overtuiging dat er een kerk moest komen. Er werd een werkgroep opgericht waarvan Emiel Thienpont, schoonbroer van burgemeester Bockaert, de stuwende kracht was. De eerste grote stap was gezet met als medewerkers Alfons Bonami, Frans Cornelis, Eduard Vlerick, Leon Colle, August De Baere, arch. August Coquyt en nog veel anderen. Vrij vlug nadien werd met petitielijsten rondgegaan waarop de meeste gezinshoofden tekenden. Zij zouden ca. 1.300 zielen vertegenwoordigen. De Brug telde toen, in 1933, zeker zoveel inwoners niet; ofwel wilde men de zaak overdrijven ofwel zag men de nieuwe parochie groter dan ze uiteindelijk geworden is. Er kwam aanvankelijk weinig schot in de zaak en enkelen hadden de moed stelling te nemen tegen de toenmalige geestelijke gezagsdragers. Pastoor Th. Neyt was niet enthousiast en de bisschop van Gent, Mgr. Honoré Coppieters, evenmin. Zij zouden in alle stilte weigeren om nog deel te nemen aan de goddelijke diensten. In plaats hiervan zouden zij iedere zondagmorgen te 9 uur, in de verdwenen toegankelijke kapel op Woestijne, samenkomen om de paternoster te bidden. Onze informant heeft verklaard dat ze met z'n twaalfven waren en dat ze het precies twaalf weken hebben volgehouden. De bisschop en de pastoor waren dit aan de weet gekomen en Alfons Bonami, één van die twaalf, werd bij de pastoor geroepen voor een *onderhoud*. Uiteindelijk beloofde de pastoor het nodige te doen, op voorwaarde dat allen tot de schaapstal zouden terugkeren, want een paternoster kon toch geen zondagsmis vervangen.

Emiel Thienpont, die zeker geen onbekende was bij het bisdom en de provincie, en Alfons Bonami kregen de toelating om persoonlijk door de bisschop ontvangen te worden. Het was een heel ernstige audiëntie maar ... met resultaten. De twee grote vragen van de bisschop waren of er grond beschikbaar was en hoe de financiële kant zou geregeld worden. Op de eerste vraag konden zij reeds met enige zekerheid een positief antwoord geven, maar op de tweede vraag niet. Men beloofde dat de nodige fondsen bijeengebracht zouden worden door het inrichten van Vlaamse kermessen, grote tombola's, geldinzamelingen aan huis, enz... Vanzelfsprekend werden gemeentelijke en provinciale toelagen verwacht en wellicht zou het bisdom er nog wel een schepje bijdoen.

De grond was geen probleem. Mevrouw weduwe René Bockaert-Matthys Eugénie, schoonmoeder van Emiel Thienpont, stelde een perceel grond van 26 are (sectie A, 291 m), gelegen langs de toenma-

TER ZALIGER GEDACHTENIS
VAN MIJNHEER

René Francies BOCKAERT

ECHTGENOOT VAN

Mevrouw Eugenie MATTHYS

Schepen der gemeente Aalter

Lid van den kerkraad en van het bureel van weldadigheid.
Prins der confrerie van den H. Cornelius. Hoofdman van het
genootschap der Xaverianen. Voorzitter van den
H. Vincentius a Paulo en van den Onderlingen Bijstand.
Lid van al de godsdienstige genootschappen.

*Geboren te Aalter, den 17 oktober 1868, en aldaar gyl-
eruchlig in den Heer ontslapen, den 20 Januari 1921,
versterkt door de troostmiddelen van onze Moeder de
H. Kerk.*

In de Vrede van de Heer ruste de ziel van

Mevrouw René BOCKAERT

geboren Eugenie MATTHIJS

te Wetteren op 11 februari 1872 en in de Heer ontsla-
pen te Gent, op 24 oktober 1964, gesterkt door de H.
Sakramenten der Zieken en de Pauselijke Zegen "in
articulo mortis".

lige Weststraat (nu St.-Godelievestraat) ter beschikking; het grootste deel als gift en het aandeel van haar zoon, E.P. Jozef Bockaert, missionaris in Congo, als verkoop. Haar echtgenoot René, was bij zijn overlijden op 20 januari 1921, schepen van Aalter en lid van de kerkfabriekraad van Aalter, St.-Cornelius.

Op de buitengewone vergadering van de kerkfabriekraad van zondag 29 augustus 1937 staat de oprichting van de kapelanijs op Aalter-Brug op de agenda. De raad brengt gunstig advies uit op de vraag van het ministerie van Justitie betreffende de oprichting van de kapelanijs. Als bijkomende informatie lezen wij er dat de bevolking van de St.-Corneliusparochie, na aftrek van het gehucht Aalter-Brug, 5.100 inwoners telt. Verder dat het gehucht ca. 1.000 inwoners heeft en dat de afstand tot het centrum ca. 3,1 km bedraagt.

Ondertussen was architect August Cocquyt reeds met zijn plannen begonnen, want op zondag 13 februari 1938 komt de kerkraad speciaal samen in verband met *het bouwen eener kapel aan Aalter-Brug*. De raad aanvaardt de grond die mevrouw wed. R. Bockaert en kinderen ter beschikking stelt. Deze grond wordt gegeven om er een kapel op te bouwen, kapel zijnde van *openbaar nut*. Op 26 februari 1938 wordt de schenking bij akte van notaris Jean Goeminne officieel. Tevens werden de plannen en het bestek van de kapel, ten

bedrage van 590.797,63 fr. voorgelegd. De geldmiddelen van de kerkfabriekraad worden als volgt voorzien:

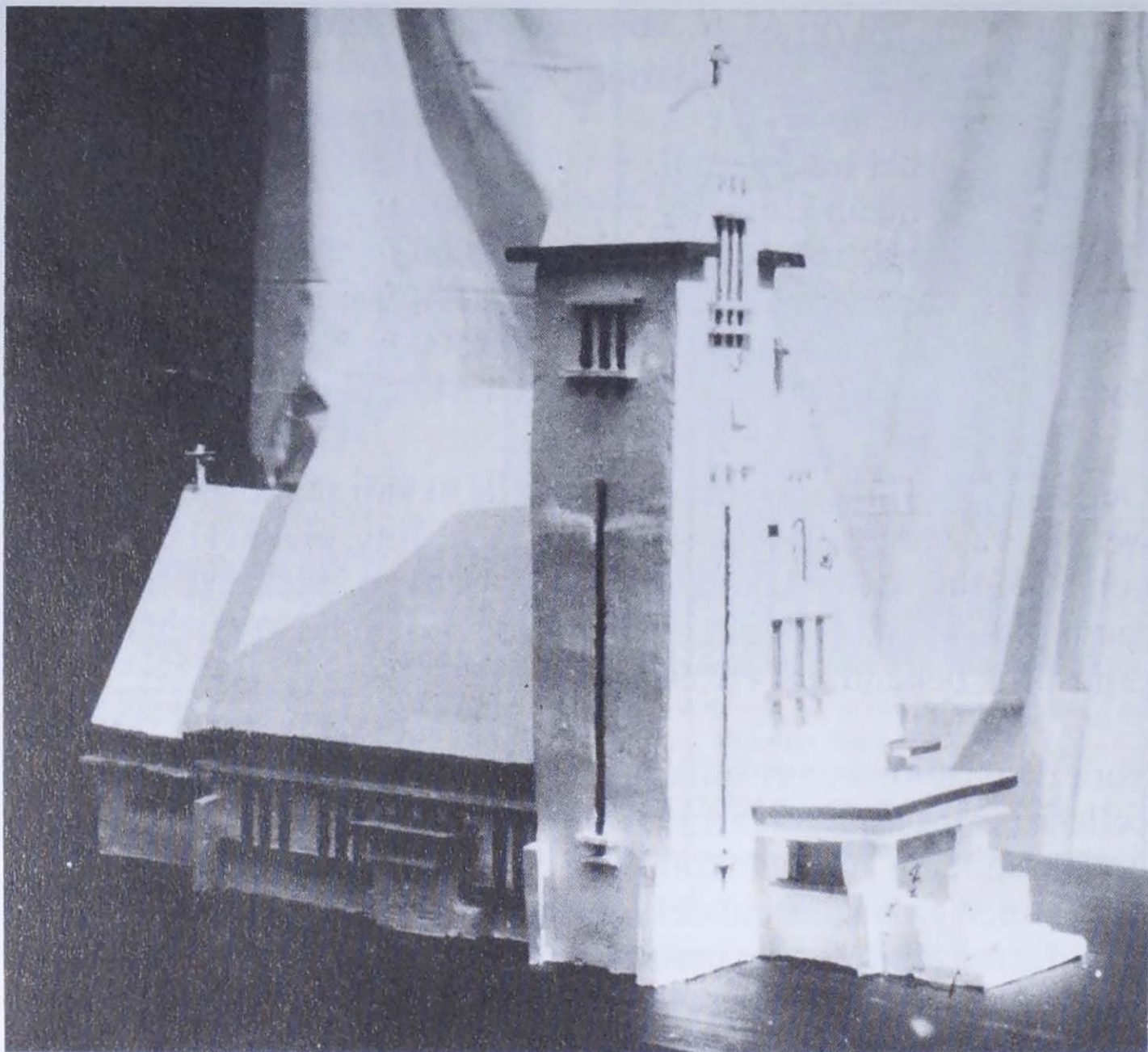
bijdrage van de gemeente	175.000 fr
het bisdom ca.	25.000 fr
inzameling	54.000 fr
bijzondere giften	50.000 fr
de provincie, 10%	44.140 fr
een lening	93.500 fr
Totaal	441.640 fr

De toelage van de provincie waarbij 1/10 van de kostprijs van de werken, vastgesteld bij openbare aanbesteding, aan het belanghebbende bestuur zou toegekend worden, werd goedgekeurd tijdens de raadszitting van 25 oktober 1938. Bij de provincie was de aanbestedingsprijs bekend als 413.500 fr.

Voor de pastoor was er blijkbaar geen haast bij, want het schepencollege beslist op 12 maart 1938 bij de pastoor aan te dringen om de nodige stukken voor aankoop van de grond en de goedkeuring van de plannen en het lastenboek, goedgekeurd door de kerkfabriek, zo spoedig mogelijk over te maken. Op 29 april keurt de gemeenteraad de plannen van de kerk goed en op 12 juni wordt een buitengewone toelage van 175.000 fr toegekend. De lening die door de kerkfabriek zal moeten aangegaan worden wordt door dezelfde raad goedgekeurd en ze verklaart eenparig dat het eerste bestek, namelijk 590.797,63 fr, *gansch onmogelijk* is om uit te voeren en houdt zich bij het lagere bedrag. Tevens wordt aangedrongen om zo vlug mogelijk tot de aanbesteding over te gaan. Na het onderzoek de commodo et incommodo van 4 mei 1938, in verband met de bestemming van de grond die de kerkfabriek verworven had, had op 27 juni 1938 de aanbesteding plaats. De kosten werden op ruim 527.000 fr geraamd. De firma E. Heene uit Eeklo deed het laagste bod, namelijk voor 531.000 fr. De werken moeten vrij vlug nadien aangevat zijn want na 122 dagen was de kerk af. Toen de bouwwerken reeds begonnen waren verscheen slechts op 10 september 1938 het K.B waarbij de toelating werd verleend. Daags voordien keurt de gemeenteraad de voorziene lening van 93.000 fr, die de kerkfabriek zal aangaan met een *bijzondere*, goed. Deze was Prosper Cocquyt, chef-piloot, wonende te Ukkel. Hij was de broer van de architect. Niet te verwarren met de chauffeur die de kerkgangers naar de kerk vervoerde!

Vanzelfsprekend was het ontwerp van de nog jonge architect niet

Maquette van het eerste ontwerp van de kerk, architect Aug. Cocquyt.

definitief. Niet alleen de vorm waarmee de provinciale architect moest akkoord gaan, maar ook de financiële kant was voor de goedkeuring van belang. Het eerste bestek was voor de kerkfabriek 150.000 fr te hoog. De bewaarde foto van de maquette van het ontwerp, toont ons aan dat dit nogal verschilt met de uiteindelijke uitvoering. Wij zien onder meer dat de kerk één travee langer was, dat de voorgevel van de ingang geen spitsboog had, dat het zadeldak zuiver driehoekig was, enz....

18 december 1938:

Inwijding van de hulpkerk van Aalter-Brug

Uit kranteknipsels van toen, die de voorbereiding tot die dag en het verloop van de inwijding weergeven, weten wij heel goed hoe de

De kerk in opbouw op 22 oktober 1938. Er is nog geen spoor van de onderbouw van de toren te zien.

mensen van de Brug, op de wijze van toen, meeleeften met de kerkelijke gebeurtenissen. Hierbij dan de onveranderde tekst.

”Zoals reeds werd aangekondigd zal de wijding plaats hebben den Zondag 18 December, ten 2 uur door Z. Exc. Mgr. Coppieters, bisschop van Gent.

Eene kerkwijding is eene zeldzame gebeurtenis. Door de gebeden der H. Kerk zal de nieuwe kerk waardig gemaakt worden om er de goddelijke diensten in te celebreren.

Na de wijding zal Z. Exc. een toespraak houden. De plechtigheid zal besloten worden met een pontificaal lof.

Het moet een hoogdag zijn voor de inwoners van Aalterbrug. Iedereen, die kan, moet aanwezig zijn! O, welk geluk voor die wijk eene kerk te bezitten! Dankbaarheid moet betuigd worden jegens onzen welbeminden bisschop, wiens vurigste wensch is dat al zijne diocesanen hun christene plicht trouw vervullen.

Dankbaarheid moet betuigd worden jegens al degenen die tot dit schoon werk meegeholpen hebben met eene volkomene onbaatzuchtigheid. Wij willen in dit artikel nog geen namen noemen; dat zullen wij in het verslag doen dat na de wijding zal verschijnen.

Den Maandag 19 December zullen de inwoners van Aalterbrug in de gelegenheid zijn den plicht van dankbaarheid te vervullen met om acht uur in de eerste H. Mis tegenwoordig te zijn, die door Eerw. Heer Pastoor (*Neyt*) in de nieuwe kerk zal opgedragen worden. Gansch de wijk moet dien dag versierd en bevlagd zijn."

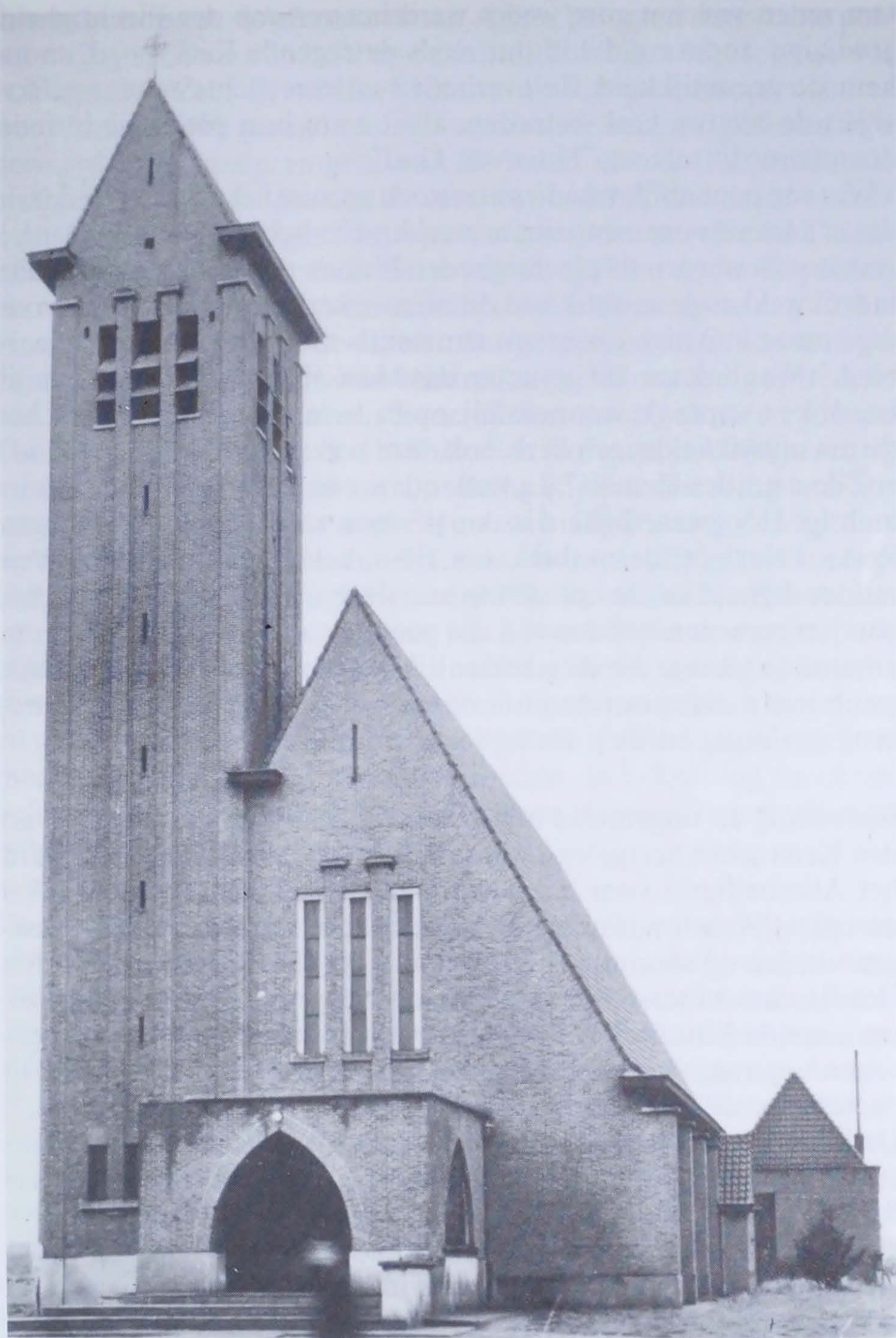
Plechtige inzegening eener hulpkerk te Aalter

"Onze bloeiende gemeente is een kerk rijker geworden. Benevens onze groote prachtige "*Moederkerk*" van het Center, de kerk van Ste Maria-Aalter, ongeveer een eeuw geleden opgericht, heeft de volkrijke wijk van "*Aalter-brug*" op Zondag 18 December de plechtige inzegening beleefd eener zeer mooie hulpkerk met de Heilige Godelieve als patroonheilige. De koortsachtige bedrijvigheid die gedurende gansch den tijd der bouwwerken opviel, en door eenieder werd bewonderd, bereikte haar hoogtepunt gedurende de week die den 18 December voorafging.

De nieuwe kerk, een juweel van modernen bouwtrant, stond er dien Zondagnamiddag te prijken, opgekuischt en uitgedischt, fier, als ware zij bewust van de waardigheid tot dewelke Bisschops zegen haar 's namiddags zou verheffen. De gejaagde zenuwachtigheid der laatste dagen was verdwenen; de kerk was gereed, de versiering van den ganschen wijk was tot in de puntjes verzorgd, alles was in orde. Kalm werd de groote stonde afgewacht.

Een koudegolf zou echter trachten de geestdriftige stemming af te koelen, doch desondanks was de belangstelling groot.

Zijn Doorluchtige Hoogwaardigheid Monseigneur Coppieters, die reeds vóór de middag door den Zeereerw. Heer Pastoor Neyt, ter zijner pastorij werd ontvangen, kwam juist te 2 uur aan op de plaats der Plechtigheid. De volksgeliefde bisschop werd er verwelkomd door Burgemeester Bockaert, omringd door de leden van de Kerken Gemeenteraad. Als bij tooverslag was Monseigneur omringd door ouders met hun kinderen die Hij minzaam zegende.

De St.-Godelievekerk van Aalter-Brug.

Om reden van het gure weder werd het verloop der Plechtigheid gewijzigd, zodat rond 2.15 uur reeds de zegende Kerkvoogd, en na hem de geestelijkheid, de overheden en een dichte schaar geloovigen de nieuwe kerk betraden, als 't ware hun plechtige intrede doende in dit nieuwe "Huis van God".

't Was een oogenblik van diepe ontroering, niet het minst voor dezen die er met een onvermoeibare werkkraft hebben voor geijverd. Aanstonds werden de plechtigheden binnen de kerk voortgezet. De indrukwekkende aanblik van dit nieuwe kerkgebouw, haar eenvoudige maar kunstige lijn stemt aanstonds tot ingetogenheid en eerbied. 't Was ook van dit gevoelen dat Monseigneur uiting gaf in zijn heerlijke toespraak, wanneer hij, op de hem meesterlijke wijze, het thema ontwikkelde: een kerk, ook deze kerk, is "Het Huis van God" en "de deur des Hemels". In treffende woorden bracht Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid in den persoon van den ieverigen jongen Pastoor Neyt, hulde en dank aan allen die door hunnen arbeid en milddadigheid tot de oprichting van deze nieuwe kerk bijdroegen, aan het gemeentebestuur van die goede en schoone gemeente, om zijn milde toelage die dit aanzienlijk werk heeft mogelijk gemaakt, en besloot met een ontroerende oproep tot de geloovigen van Aalterbrug om innig en diep Katholiek geloofsleven.

Eenvoudig en ongemerkt bijna, zoals Jezus in de gure koude van den Kerstnacht neergelegd werd in de kribbe van Bethlehem, werd het Allerheiligste voor de eerste maal in het nieuwe Tabernakel neergezet. Aanstonds nam het Pontificaal Lof een aanvang. De zangen werden op stemmige wijze verzorgd door het mannenkoor Ste Cecilia van Aalter-center. Het was een diep ontroerend oogenblik wanneer de Bisschop, voor de eerste maal in deze kerk, zijn Dioceanen zegende; voor de bewoners van Aalter-Brug beteekende dit de verwezenlijking van de zoolang betrachte gunst en weldaad. De kinderen en de toegestroomde menigte zegenende, verliet Monseigneur de kerk om zich met de Geestelijke, Kerkelijke en Burgerlijke overheden naar de woonst van den heer Emiel Thienpont, provinciaal raadslid, te begeven, waar een ontvangst voorbereid was. Gedurende dit gemoedelijk samenzijn, waarvan Zijne Exc. de Bisschop gretig gebruik maakte om zich met de aanwezigen te onderhouden, nam, op zijn beurt, de Eerwaarde Heer Pastoor Neyt het woord om zijn geluk en vreugde te vertolken.

Na eerst en vooral God te hebben geloofd om de weldaad aan de belangrijke wijk Aalter-Brug verleend, dankte Eerwaarde spreker

zijn bisschop om de groote eer aan Aalter bewezen door zijne persoonlijke tegenwoordigheid op deze indrukwekkende plechtigheid; ook aan den Zeer Eerw. Heer Kanunnik Ruys, ceremoniemeester werd inning dank gezegd om zijn vereerende aanwezigheid en zijn gewaardeerde raadgevingen; aan de leden van de Kerkraad, die eensgezind met hun pastoor de verantwoordelijkheid dezer onderneming hebben gedragen; dan en vooral aan den heer Emiel Thienpont, die als ontwerper en bezieler van de oprichting der Kapelanij en overwinnaar van de vele moeilijkheden den zegen van O.-L.-Heer toewenschte; aan de Heeren Burgemeester en Schepenen en Gemeenteraadsleden om hun eendrachtig en edelmoedig optreden; aan de familie Bockaert om haar milden steun; aan den jongen kunstigen bouwmeester den heer August Cocquyt, om zijn prachtig ontwerp, om zijn eenheid van opvatting en bewerkstelling van een artistiek en vroomstemmend "Huis van God"; aan den ondernemer, Firma Eduard Heene te Eeklo, die onder de gekende zorgvolle leiding van den heer Bertrand Heene, voorzeker een record van vlugheid heeft geslagen door in 122 werkdagen de mooie, puik afgewerkte Kerk op te trekken en volledig dienstvaardig te stellen; aan den werkleider om zijne voorbeeldige bezorgdheid; ten slotte en in het bijzonder aan allen die door giften of welkdanige hulp hun medewerking hebben verleend en heden de bekroning mochten beleven van hun innigste betrachtingen. Godes Zegen zal hen ongetwijfeld mild ten deel vallen.

Zoo is Aalter-Brug dus bepaald opgericht als *Kapelanij*. Niet als een afzonderlijke zelfstandige parochie dus, maar als hulpparochie van Aalter St.-Cornelius, toegewijd aan de heilige Godelieve. Zoals talrijke andere stichtingen in dien aard, waar reeds tientallen jaren het Kerkelijk Leven voldoening geeft, zal ook de bevolking van Aalter-Brug de weldaad van dezen hulpdienst ondervinden en er de Heere dankbaar om zijn door een groeiend innig christelijk gevoelsleven. Aan dit geschiedkundig gebeuren, dat een mijlpaal betekent in het godsdienstig leven onzer parochie, zullen ten eeuwige dage de namen gehecht blijven van twee bewerkstellers: den Zeereerwaarden Heer Th. Neyt, pastoor, en den heer Emiel Thienpont, om hun zelfverloochende toewijding, Gode ter eere en hun volk ten goede."

Een paar weken na de inwijding, namelijk op 2 januari 1939 werd een oud-misionaris van Scheut, E.P. Fedor Den Haerynck, tot proost benoemd.

HEILIGE GODELIEVE

vereerd in de kerk

van

AALTER - BRUG

bijzonderlijk aanroepen tegen

keel-, oogziekten en koorts.

GEBED UIT DE ROOMSEN BREVIER.

Almachtige God, verhoor onze gebeden, opdat wij de deugd en lijdzaamheid der H. Maagd en Martelares Godelieve godvruchtig overwegende, door haar verdiansten en voorspraak, in uw liefde mogen aatgroeien en de eeuwige loon bekomen die Gij belooft aan degene die U beminnen. Door Christus onze Heer. Amen.

H. Godelieve, vergun ons uw hulp in al onze kwellingen en bijzonderlijk in keel- en oogziekten.

Imprimatur
Gandae, 27 Julii 1941
C. Calewaert, Vic. Gen.

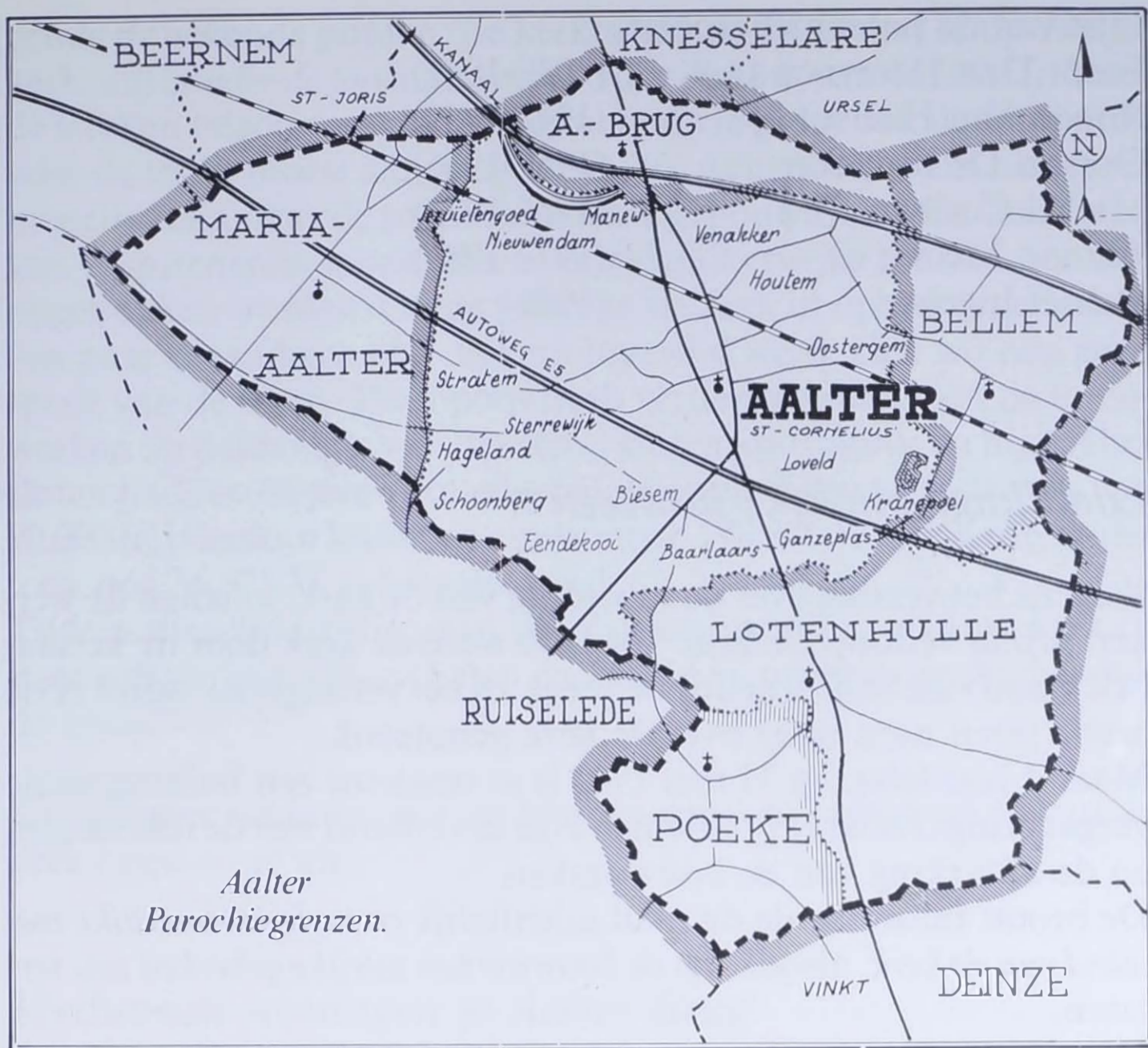
Nihil obstat
F. Blaton 1
lib. censor.

Faut, Aalter

De kerk is toegewijd aan de heilige Godelieve. Zij wordt aangeroepen tegen keel- en oogziekten en koorts. Bij de keuze van deze patrones heeft mevrouw R. Bockaert-Matthys (° 1872, + 1964) zeker een grote rol gespeeld. De voorkeur ging vanzelfsprekend uit naar een Vlaamse heilige. Maar er is meer! Een jaar na het overlijden van haar echtgenoot, overleed op 13 februari 1922 haar 11-jarig dochtertje Godelieve. Zijzelf sukkelde jaren met haar gezichtsvermogen, een ziekte waarvoor deze heilige precies wordt aangeroepen. Al deze argumenten zullen wel doorslaggevend geweest zijn om terecht aan haar vurigste wens te voldoen.

De St.-Godelieveparochie

Het was voor Emiel Thienpont echter de bedoeling de kapelanij tot een volwaardige parochie te laten evolueren. Eén van de grote problemen was het vastleggen van de parochiegrenzen. Eindelijk werd een akkoord bereikt. Tijdens de vergadering van de kerkfabriekraad van 2 oktober 1949 werd de begrenzing goedgekeurd. Op 29 oktober 1949 bracht de gemeenteraad hierover een gunstig advies uit en bij K.B. van 23 september 1950 werd de kapelanij van Aalter-Brug tot een volwaardige parochie erkend. Van de moederparochie werd 650

*Aalter
Parochiegrenzen.*

ha afgestaan aan de nieuwe parochie. In 1949 telde deze 870 inwoners, verdeeld over 219 huisgezinnen en 202 woningen.

Haar grenzen, beginnend langs de oostkant, zijn: de vaart tot aan het verdwenen goed ter Laken (Comelco), van daaraf de beide kanten van de Ter Lakenstraat en de Groendreef. Vervolgens wordt de grens gevormd door de bedding van de oude vaart tot bij Grand'mère (zwaikom). Van hieraf wordt de grens gevormd door de grens Aalter-Knesselare, Aalter-Ursel en ten slotte Aalter-Bellem tot op het punt waar deze laatste de vaart bereikt.

Dat de initiatiefnemers wel een grotere parochie beoogd hadden, blijkt uit het aantal ondertekenaars-gezinshoofden, die op de petitielijst van 1933 ca. 1.300 zielen vertegenwoordigden. Ruim 15 jaar later telde de parochie slechts 870 inwoners.

E.H. Van Haelst, tweede proost van het hulpkerkje sinds 1948, werd in september 1950 de eerste pastoor.

Lijst van de parochieherders:

Fedor Den Haerynck (+)	(1939-1947)
Robert Van Haelst (+)	(1948-1959)
Dorsan De Bruycker	(1959-1966)
Michel Coessens (+)	(1966-1972)
Antoon Meire (+)	(1972-1986)
Daniël Ingels	(1986-)

Laattijdige pijnlijke naweeën

Volgens het verslag over de inwijding van de kerk, schenen de werken prima verlopen te zijn. Tot 1950 werd de kerk door de kerkfabriekraad van St.-Cornelius beheerd. In het verslagboek wordt er de eerste jaren niets meer over de kerk genoteerd.

Maar 4 jaar later, op 31 mei 1942 is er opnieuw een buitengewone vergadering omdat er problemen zijn in verband met de rekeningen en de afwerking van de bouwwerken.

De proost informeerde de raad schriftelijk over *de jammerlijke toestand van de kerk*, alsook dat *de bouwwerken talrijke gebreken zou vertonen*.

In augustus 1943 vernemen wij dat er zonder toestemming of goedkeuring van de raad bijkomende werken uitgevoerd waren die 65.564,30 fr bedroegen. Op die werken hadden de pastoor en Emiel Thienpont samen ruim 8.000 fr betaald! Er werd besloten dat de herstellingen aan het dak en het herleggen van de pannen zouden uitbetaald worden, nadat die werken uitgevoerd waren.

In de zitting van 2 april 1944 wordt vastgesteld dat de schulden niet door gewone ontvangsten konden betaald worden. Daarom werd besloten een partij land, die de kerkfabriek in eigendom had, hier voor te verkopen. Dit kerkland was gelegen in de Kestelstraat, Sectie C, 440 met een oppervlakte van 70a 40ca. Dit goed had de kerkfabriek bij de erfenis bekomen van René Deloose, overleden te Aalter op 9 november 1864. Op de openbare verkoping van 1 augustus 1944 bracht dit perceel grond niet minder dan 210.000 fr op. De koper kon nog net met zijn zogenaamd *oorlogsgeld* weg, want in oktober 1944 had de Gutt-operatie plaats. Hierbij moesten de ongeldig verklaarde bankbiljetten ingeleverd worden. Dit drassig perceel land bracht dus ca. 1/3 van de kostprijs van de kerk op!!!

In het rapport van Emiel Thienpont lezen wij onder meer nog vol-

gende onbekende punten: de kerkraad had alleen het schip van de kerk, dus *zonder de toren* aanvaard voor de som van 441.000 fr. Toen de werken begonnen waren zag men al vlug, dat ook de fundering voor de toren moest aangelegd worden. Achteraf zou dit niet meer mogelijk zijn daar de toren in de kerk gebouwd was. De fundering van de torenspits moest dus noodzakelijkerwijze tot aan het dak opgetrokken worden. Op de foto van de kerk in opbouw, genomen een paar maand voordat de kerk ingewijd werd, zien wij nog geen spoor van de toren. Thienpont deelt verder mee dat, toen de torenwerken op dakhoogte van het schip waren, de pastoor en hijzelf besloten hadden de toren volledig te laten optrekken voor de som van 90.000 fr. Hierdoor kwam de eindsom op 598.836,12 fr. Hierop moest toen nog 56.821,37 fr betaald worden.

Tijdens diezelfde zitting van de kerkraad wordt de nieuwe kerk in haar geheel, met al haar baten en schulden, overgenomen; dus ook de toren!

En daarmee schijnen alle problemen rond de bouwwerken van de kerk opgelost te zijn.

Verdwenen woningen te Aalter-Brug

Tweewoonst staande tussen de magazijnen van Botha en de villa "Soudan", zoals die toen genoemd werd (nu Brug-Zuid nr. 19). Hier woonde Alfons Bonami en Cyriel De Graeve. Opname 1938.

Volgende opnamen zijn genomen op de noordkant van de vaart, ten westen van de St.-Godelievestraat, in 1938. Bij het verbreden van de vaart werden de meeste gebouwen, wegens onteigening, gesloopt. Wij geven de volgorde vanaf het begin van de St.-Godelievestraat.

Gezicht op de winkel en de herberg van Emiel De Mil en Mathilde (Tielde) Boute.

De bakkerij en herberg van Achiel Delanoy. Hij was toen "boulangier"!! Hier werden de eerste vergaderingen belegd in verband met de nieuwe kerk.

*Naast de bakkerij het
gevelhuisje, toen bewoond
door August Van Laecke.*

Ruime woning van het kroostrijke gezin van Désiré De Kesel en Melanie De Jaeger, en hun elf kinderen.

Het eerste huisje was bewoond door Henri Van Hecke en Marie Louise (Wiezeke) Vyncke. Daarnaast schipper Jozef Marquini en Hortense De Kesel.

Als laatste in de rij het huis met zoutziederij van Leon Colle.

Voor een overzicht van de verdwenen gebouwen, op de noordkant van de vaart, ten oosten van de St.-Godelievestraat: zie *Verdwenen herbergen langs de vaart te Aalter-Brug, Land van de Woestijne*, 8ste jaargang, nr. 4, (1985), p. 17-27.

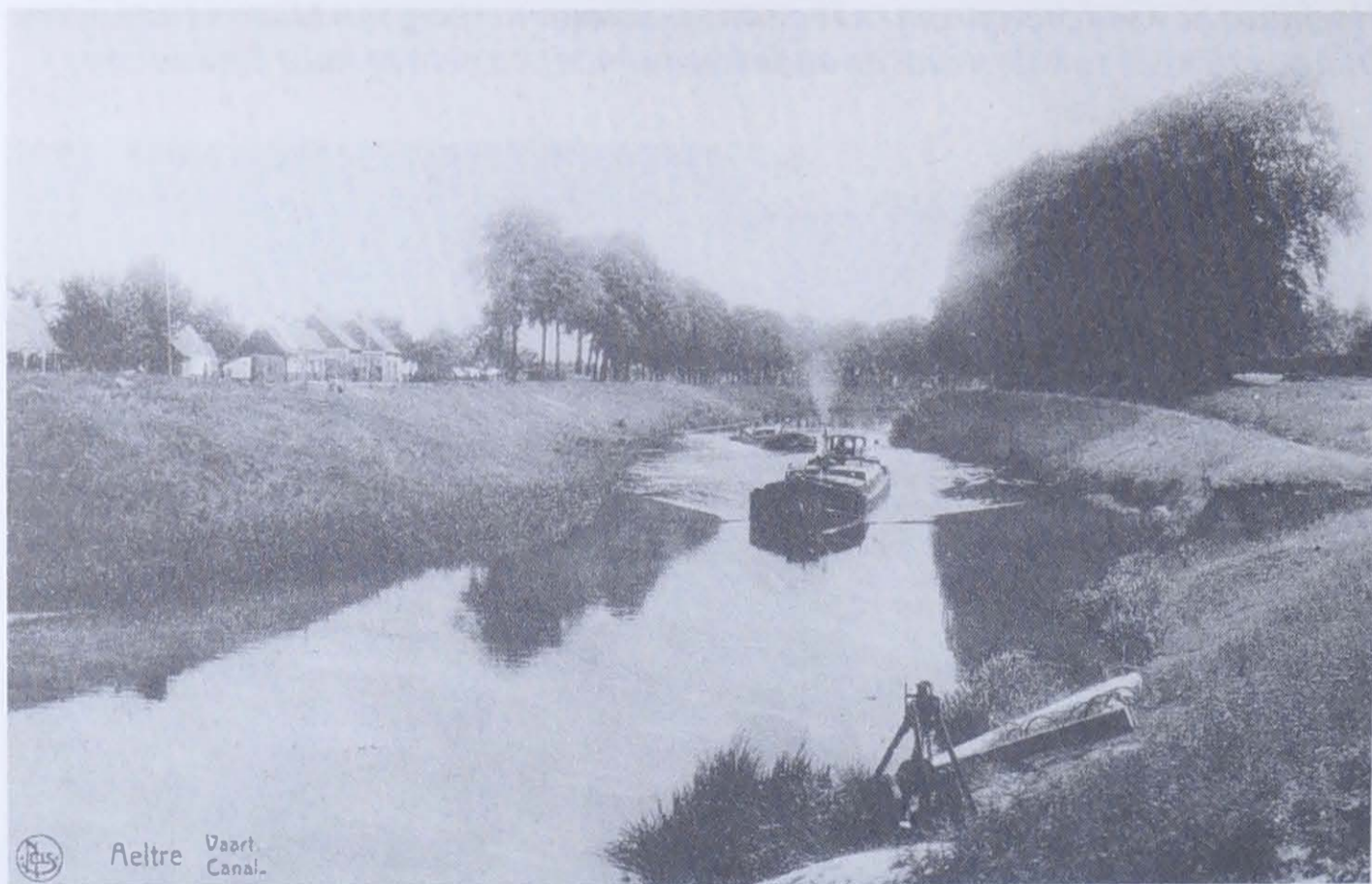
Hoekhuis St.-Godelievestraten Weststraat. Dit is de herberg van Marcel Van Cleven. In het verlengde van de straat de oude (verdwenen) kasseiweg naar Knesselare.

Het huis van Clement Coddens, op het einde van de St.-Godelievestraat op de rechterkant, komende van de kerk. Let op de tramrails, richting Ursel. Links het hek van de boerderij, die voor de aanleg van de Knokkeweg, in de jaren '50, onteigend werd.

Tweewoonst halfweg de St.-Godelievestraat rechtover de kerk. Hier woonde Maurice De Meyer-Van Nieuwenburgh Romanie. E. Zuster Cesarine De Meyer bracht hier haar kinderjaren door. Daarnaast woonde de familie Van Dommele. De grond werd door de meubelfabriek ingenomen.

De "Scheihoek" op de noordkant van de vaart, begin van de jaren '30. Gezicht genomen richting Gent, rechtover Comelco. De vaart is slechts een grote beek met links een rij populieren en rechts prachtige beuken, die bij het verbreden geveld werden. Rechts de aanlegkaai van de verdwenen firma Soudan (bouwmaterialen). De meeste huisjes van die "hoek" zijn verdwenen.

Met medewerking van Maurice Thys en mevrouw Quintyn-De Meyer Cyriel voor het ter beschikking stellen van de foto's, waarvoor hartelijk dank. Eveneens dank aan Ferdinand en Marie Louise Vyncke voor de informatie bij de foto's.

HET KERKKOOR VAN DE ST.-GODELIEVEPAROCHIE (AALTER-BRUG) OMSTREEKS 1954.

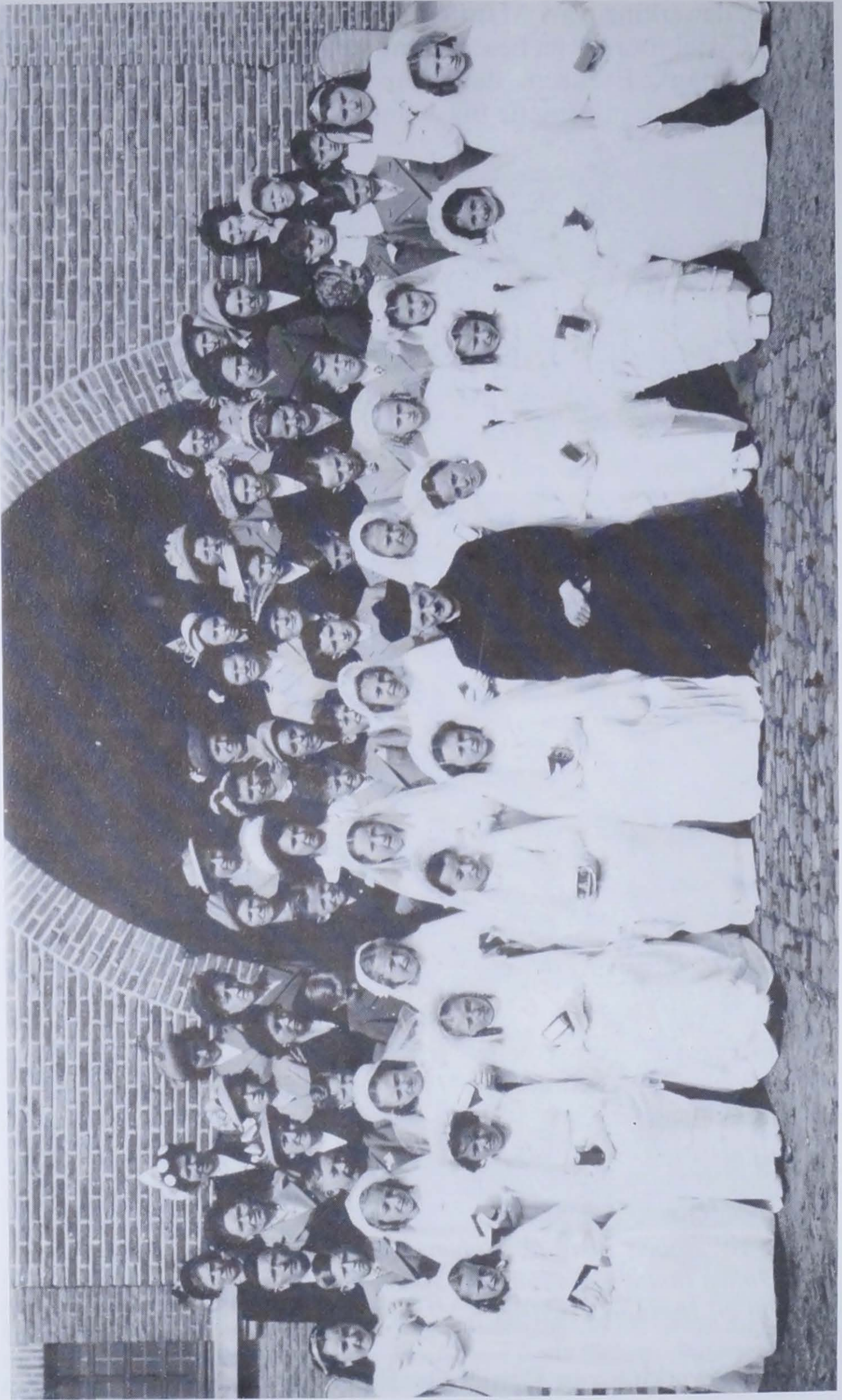
Van links naar rechts: eerste rij: *Daniël Ornelis, Maurice Claeys, Alfons Bonami, E.H. Robert Van Haelst, Gabriël Versele, Marcel Verhoye en Gerard Roets.*

Tweede rij: *Noël Boute, Julien Vermeire, Gerard Mortier, Gerard Mortier (+), Arnold De Sutter, Willy Lambrecht, Roger De Jaeger, Julien De Jaeger en André Laroy.*

Derde rij: *Robert Bonami, Hubert Boute, Gustaaf Boute, Herman De Neve, Julien Boute, Leon Bonami, Julien Van Damme, Gerard Van Maldeghem en Herman Coddens.*

Met medewerking van Daniël Ornelis, waarvoor hartelijk dank.

PLECHTIGE COMMUNIE TE AALTER-BRUG 23 MEI 1950

Pastoor Van Haelst, toen nog proost, samen met zijn communicanten en hun familie.

Van links naar rechts: eerste rij (zittend): *Annie Versele, Madeleine Crappé, Monique De Coster, Jeanny Ledeganck, Maria Bonami, E.H. Van Haelst, Irène Van Haver, Angèle Van Kerrebroeck, Godelieve Dierickx en Aldegonde Wittevrongel.*

Tweede rij: *Christiane De Meyer (engel), Rita Versele, Monique Santens, Godelieve De Neve, Christiane Steyaert, Andrea De Sutter, Maria Tanghe, Suzanne Plasschaert, Godelieve Veirman en Godelieve Crappé (engel).*

Derde rij: *Antoine Mortier, Michel Wille, Michel Van De Walle, Romain Steyaert, Leon Vandervennet, Gerard Mortier, André De Meyer, Roger Baeckelandt, Romain De Muynck, Romain Beirnaert, Roger Lippens, Irené De Schuyter, Julien Hallaert, misdienaars: Pierre en Paul Mortier.*

Vierde rij: *De heer en mevrouw Henri Mortier-Fermijn Germaine, mevrouw Wille-Vyncke Clara, mevrouw Van Opstaele-Van Haever Anna, mevrouw Alfred De Muynck-Van Dommele Rachel, mevrouw De Meyer-Verwilst, mevrouw De Schuyter en mevrouw Lippens-Sypré.*

Vijfde rij: *mevrouw Santens-Mattheeuw Maria, ...?..., mevrouw De Sutter-Strobbe, mevrouw Hallaert-Van Torre Alice, mevrouw Dierickx-Van Torre Marie, mevrouw Bonami-Dhoore Celina, mevrouw Beirnaert-Verwilst, mevrouw Veirman, mevrouw Tanghe-Reyniers, mevrouw Plasschaert-De Reviere Laura en mevrouw Baeckelandt.*

Zesde rij: *mevrouw De Coster, mevrouw Steyaert-Schoonaert Alexandrine, mevrouw De Neve-Verhoye, mevrouw Ledeganck-Allemeersch, ...?..., mevrouw Van Kerrebroeck-Huyvaert, mevrouw Van De Walle-Almey, mevrouw Mortier-Fermijn Madeleine en mevrouw Versele-De Milde Laura.*

Met medewerking van Laura De Reviere, Suzanne Plasschaert, Rita Versele, Annie Versele en Daniël Ornelis, waarvoor hartelijk dank.

Roger DEFBUYT

- (1) Dr. Jean BOURGEOIS, archeoloog en assistent aan de R.U. Gent, die de leiding van de opgravingen op Woestijne heeft, bezorgde mij spontaan zijn medewerking, waarvoor hartelijk dank. Hij beloofde ook een uitgebreid verslag over het resultaat van de werken, als het onderzoek volledig af is.
- (2) STOCKMAN L., *Geschiedenis van Aalter* (1979), p. 45.
- (3) STOCKMAN L., op. cit. p. 119.
- (4) MOELAERT R., *De kapelanj Onze-Lieve-Vrouw-ter-Pieten te Aalter*, Overdruk A.M. (1962).

De andere bronnen worden in de tekst vermeld. Dank aan de kinderen Verhoustraete, mevrouw Maria Bockaert, Robert Bonami, Antoin Cocquyt, Ferdinand Vyncke, mevrouw August Cocquyt en mevrouw Anna Janssens voor hun bereidwillige medewerking.

DIVERSE BODEMGEBRUIKEN UIT DE KULTUURLANDSCHAPPELIJKE OMGEVING VAN HET KASTEELDOMEIN VAN POEKE **

Inleiding

Het huidig landschap, waarvan het kasteeldomein van Poeke deel uitmaakt, is nog steeds herkenbaar als een oud kultuurlandschap. Het is door menselijke aktiviteit van een onaangeroerd natuurlandschap tot een gevarieerd kultuurlandschap getransformeerd.

"Historisch-geografisch onderzoek heeft aangetoond dat de wortels van de natuurlijke landschapsgenese van Binnen-Vlaanderen te zoeken zijn in tijden die lang de menselijke aanwezigheid zijn voorafgegaan. Het blijkt dat de invloed van de prehistorische en vroeghistorische landname van doorslaggevende betekenis is geweest in de verdere ontwikkeling van het landschap. Archeologische vondsten in de omgeving van Aalter wijzen op menselijke aanwezigheid ter plaatse tijdens de late Bronstijd. Er werden echter geen sporen van landbouwpraktijken teruggevonden.

Zelfs in de Gallo-Romeinse tijd werd slechts heel sporadisch overgegaan tot ontginning van het eikenbos. De Germaanse toponiemen Vinkt, Lotenhulle, Poeke en Kanegem tonen aan dat er waarschijnlijk geen ontginning bestond voor de Germaanse landname. In de eeuwen volgend op de Romeinse tijd werd het landschapsbeeld verstoord als gevolg van een bevolkingsafname, ondermeer veroorzaakt door de invallen van de Noormannen. Pas in de 10de en vooral de 11de eeuw wordt het bestaan van een groot aantal nederzettingen vermeld. Het waren dorpsgemeenschappen met een gesloten economie, waarbij een nabijgelegen akker werd geëxploiteerd, terwijl een houtreserve werd aangelegd, het bos eveneens dienst deed als jachtdomein en de woeste gronden als weidegebied. Op het einde van de 11de eeuw kwam dit landschappelijk neer op een mozaïek van tot akkerland omgezette vlekken rond de toenmalige kleine verspreide dorpen, die als uitgangspunt zouden dienen voor de latere kultuurname" (1).

De kastrale motte of het versterkte woonsite van de feodale heren van Poeke, die reeds in 1139 de kern van het huidige kasteeldomein omvatte, heeft meer dan waarschijnlijk een belangrijke bijdrage geleverd tot de ontwikkeling van het kultuurlandschap van Poeke, waarvan verder een aantal facetten zullen worden belicht.

1. DIVERSE BODEMGEBRUIKEN EN HUN SPECIFIEK BEHEER.

In het vroeg geokkupeerde gebied rond Poeke heeft de nagenoeg continue menselijke aktiviteit ongetwijfeld een grote invloed gehad op de uitbreiding van het kultuurlandschap. Illustratieve voorbeelden van dergelijke aktiviteit zijn weerspiegeld in een aantal kultuurrijke bodemgebruiken.

Het bewaard gebleven ikonografisch kaartmateriaal uit de tweede helft van de 18de eeuw laat voor het eerst een direkte lokalisatie van de verschillende bodemgebruiken toe. Dit hebben we in de eerste plaats te danken aan het bestaan van de sekuur opgemeten landboeken (voor Poeke dateert dit instrument uit 1763) en aan de voor die tijd onovertroffen landschapsinventarisatie van Vlaanderen die rond 1770 in de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (de z.g. Ferrariskaart) werd opgenomen.

Maar ook het geschreven archiefmateriaal uit diezelfde periode, zorgt voor een rijkelijke illustratie, zo mag blijken uit een nauwkeurig beschreven opsomming van de kasteelgoederen van Poeke uit 1782, waarin lijn na lijn en overzicht werd gegeven van de diverse bodemgebruiken daar aanwezig:

- 1782: "item alle de *boomen taillie* staende tusschen de blauwe brugge ende de dreve staende op den houck vanden buytenwal tot aen het boterstraetjen met de boomen in t selve straetjen ende gaende aende blauwe heckens."
- 1782: "item alle de *boomen taillie* beginnende aen den houck van den buytenwal tot ende met de Sluysdreve hier mede gaende, met de respective *planterijkens* daer binnen gelegen."
- 1782: "item een *boombosch* ende *struyckbosch* genaemt de waerande synde tweede leen van Poucques, Noort, Suyt, West selfs groot 1 B 181 Rn."
- 1782: "item een *boombosch* waerinne is staende den ijsput met de dreven rontomme en de coeckpanne paelende West de lindedreve daer over de beke."
- 1782: "item eene partije *bosch*, landt, planterije achter d'hofstede gebruyckt by Pieter Craeymeersch synde eenen dryhoeck met de dreve daerinne."
- 1782: "item een partije *elsbosch* daer een dreve doorloopt kommende uyt een meerdere partije van 3 Bn 95 Rn paelende Oost selfs gebruyck bij Jan Seccaet en andere."
- 1782: "item een partije *bosch* genaemt den Pouckebosch palende

Oost selfs lant gebruyckt bij Pieter Craeymeersch, Suyt selfs dreve van 't allodial West selfs parcq en Noort oock selfs parcq daer d'hermitage in staet."

- 1782: "item een leen genaemt den *castaignemeersch* groot 1 B 80 Rn paelende Noort, Oost, Suyt en West selfs de voorsyde hofstede ende lande."
- 1782: "item eene jongen eeckbosch met de dreve uit midden eertijds *bilck* alwaer den voetwegh door loopt van Ruysselede naer Lootenhulle."
- 1782: "item een *bulck* nugenaemt den elsbosch synde leen groot twee gemeten prochie Lootenhulle."
- 1782: "item twee partijen *lant*, nu bosch ende planterije ende geperceert met dreven, paelende van aende couckpanne tot jegens 't lant van Ludwin Eernaut."
- 1782: "item een partije bosch met boomen genaemt den Varisbilck synde leen paelende Suyt het *perdemeerschelcken* West selfs gebruyck by Frans Hertoge, Noort selfs meersch gebruyckt bij Frans van Paemele en Oost selfs sluytdreve van het parcq groot 228 Rn."
- 1782: "item de *vette weede* met de dreven van noorden daer aen loopende op den Varisbilck, met de Suyt dreve commende van het moerbiesenstuck en het fort binnen de beke, synde den Suyt Westkant."
- 1782: "item een *meerschelcken* nevens de wercken van het casteel paelende Noort, Oost, West selfs groot 200 Rn."
- 1782: "item eene *koeyweede* synde het tweede leen van Poucques, groot 373 Rn." (2).

Het aanwenden van specifieke termen die de specifieke bodemgebruiken in de omgeving van het kasteeldomein toelichten, stemt echter niet meer overeen met ons huidig taalgebruik, vandaar een bondige begripsverklaring:

boomen taillie: relatief laaggelegen produktiebos met vermoedelijk uitsluitend hakhoutcultuur, in hoofdzaak samengesteld uit zwarte els (*Alnus glutinosa*), gewone es (*Fraxinus excelsior*) en zomereik (*Quercus robur*), en in mindere mate uit wilg (*Salix sp.*) en kleinbadige linde (*Tilia cordata*).

boombosch: relatief hooggelegen produktiebos met opgaande bomen, in hoofdzaak samengesteld uit zomereik (*Quercus robur*) en in mindere mate uit beuk (*Fagus sylvatica*).

struyckbosch: onderbegroeiing van hakhout en eventueel middelhout in relatief hooggelegen produktiebos, ondermeer samen-

gesteld uit hazelaar (*Corylus avellana*) en haagbeuk (*Carpinus betulus*).

castaignemeersch: relatief laaggelegen produktiebos, vermoedelijk zonder onderbegroeiing, en in dit geval opgebouwd uit tamme kastanjes (*Castanea sativa*).

bilck of bulck: relatief hooggelegen akkerland-grasland wisselperceel waarvan de levende afsluiting ondermeer was samengesteld uit meidoorn (*Crataegus monogyna*) en sleedoorn (*Prunus spinosa*).

lant: relatief hooggelegen akkerland waarop zowel intensieve als extensieve teelten met ondermeer vlas (*Linum usitatissimum*), boekweit (*Fagopyrum esculentum*) en mastuluin (bijvoorbeeld *Secale cereale* en *Triticum aestivum* samen) werden verbouwd.

meersch: laaggelegen vochtig grasland dat één- tot tweemaal per jaar als hooiland werd afgemaaid, en soms éénmalig, als zogenaamde toemaat, door koeien, paarden of schapen werd begraasd.

koeyweede: relatief laaggelegen grasland dat nagenoeg permanent door koeien werd afgegraasd.

De bosbestanden:

Vooraf de relatief laaggelegen bosbestanden in het kasteeldomein kenden een zorgvuldig hakhoutbeheer met zogenaamde korte omlooptijden. Bij deze techniek werd de bosbodem ongeveer om de acht jaar op een afdoende wijze verschaald door het gezonde houtopslag — dat hoofdzakelijk als brandhout benut werd — af te zetten en te verwijderen. Bij elke hakbeurt werden de bosgreppeltjes, die in de nodige afwatering voorzagen, van bladafval geschoond, terwijl ook het dorre hout netjes werd opgeruimd. De ruime opbrengstoverschotten werden als geriefhout aangewend of aan belangstellenden verkocht (zie verder).

- 1757: "item over seven coopen bomen ingecocht by den rendant voor den heer aenhoordere de welcke te meerderen deele sijn gemaect in branthaut voor de cleijne schouwen op het casteel ende de bequaemste sijn bij order van Sijne Edelheyt doen saegen in temmerhaut" (3).
- 1776: "betaelt in het snoeyen van *wedauw*" (4) *.

- 1778: "betaelt vier daegen en alf in het cuijschen van jonge planten en het maecken van busschen en de selve op de rollijngen te leggen" (5).

De graslanden:

Van de laagstgelegen vochtige graslanden in het kasteeldomein kan een bijna identiek verhaal verteld worden, maar in plaats van een hakbeheer, paste men hier een zorgvuldig maaibeheer toe. Bij deze techniek werd de bodem op een afdoende wijze verschraald door het betreffende perceel bij het begin van de zomer te hooien.

- 1773: "Joseph Predome heeft ghemaeyt in den mersch ghenaemt de vette wee den number van dry daegen voor den Seer Edelelen heer burghgraeve van Nieupart, baron van Poucques etc. etc." (6).

Bij elke maaibeurt werden de afwateringsslootjes, die deel uitmaakten van een uitgebreid grachtenet, zorgvuldig verdiept en werd het strooisel — dat gedeeltelijk als smaakvol veevoedsel benut werd — afgevoerd. De overige opbrengstoverschotten werden uiteindelijk verkocht (zie verder). Soms liet men voor het einde van de zomer de hooilandpercelen éénmalig afgrazen, waardoor de weinig bemeste weide nogmaals verschraalde.

- 1773: "Philippus van Gelder heeft ghevrocht voor den Seer Edelelen heer burghgraeve van Nieupart, baron van Poucques etc, etc in het ophoyen van het gars in de vette wee ende het suyveren van den gracht" (7).

De akkers:

Het relatief hooggelegen akkerland in de omgeving van het kasteeldomein, kende in de loop van de 18de eeuw — toen het drieslagstelsel reeds in onbruik was geraakt — een vrij intensief bodemgebruik. Er werd immers een uitgebreid gamma van voeder-, voedings- en handelsgewassen geteeld. De wijd verspreide kennis van het gedoeseerd gebruik van natuurlijke mest heeft hier ongetwijfeld toe bijgedragen.

Wanneer de bodem door achtereenvolgende teelten te intens met meststoffen was verrijkt, werd de akker omgeploegd. In plaats van het perceel braak te laten liggen, werd het terrein eenmalig met masteluin, een mengeling van bijvoorbeeld rogge en tarwe, met klaver of met boekweit ingezaaid en geoogst, waardoor de akker opnieuw verschraalde. In het daaropvolgende jaar kon de verbouwing van intensieve teelten met halmvruchten en in mindere mate ook hakvruchten opnieuw aanvangen.

- 1773: "betaelt in 't picken en desschen van *poûcquêt*" (8). *
- 1776: "op den 8 junii 1776 is by Maximiliannus franciscus Seneu gemeten de breedte van het landt op de prochie van Lootenhulle alwaer afgemaeyt is de groene gerste voor den seer edelen heere borggraeve van Nieupart baron van Poucques etc. etc." (9).

De dreven:

Hoewel hier moeilijk als een perceelsgebonden bodemgebruik te omschrijven, was ook het drevenbestand uit de omgeving van het kasteeldomein aan een zorgvuldig beheer onderworpen. Het sterk uitgebreide stelsel van bomenrijen fungeerde immers niet alleen als ondersteuning van een creatief tuinordeningsprincipe ***, maar zorgde eveneens voor brand- en konstruktiehout.

- 1753: "item aan Jan-Baptist van Hove over van eenen eecken boom verbesight aen de ijskeldere" (10).
- 1775: "betaelt in 't vellen van drij boomen omtrent d'hermitagie om de brugge te vermaecken achter het casteel" (11).

Bovendien waren alle noemenswaardige dreven, zowel binnen als buiten het eigenlijke kasteeldomein, aan de kasteelheer — die zich op het feodale plantrecht kon beroepen — toegeschreven.

- 1782: "item al den oostkant vanden hof tusschen de beke en den selven hof alle de dreven *linden, wilde castaignen, sperren, abeelen* en *beucken*, met de haegen."
- 1782: "item de *lindedreve* en *castaignedreve* op den Oostcant vande beke."
- 1782: "item de boomen ende dreve van de plaetse tot aen het kapelleken met de *linden* op de plaetse."

- 1782: "item de drydobbel dreve beginnende aen d'hofstede van Pieter Seccaet loopende in rechte leine tot aen het landt van de heer baron van Lovendeghem."
- 1782: "item de boomen staende op het dryhoexken met het eyndeken van de dreve t'eynden de drydobbel dreve."
- 1782: "item de boomen staende achter de dorpstraete van Poucques naer Lootenhulle beginnende t'eynden het voorseyde dryhoexken tot aen d'hofstede bewoont bij Joannes Huybrecht, dan de voordere jonge boomen achter de voorseyde straete."
- 1782: "item alle de boomen in de dreve naer t'goet te Vormzeele" (12).

2. DIVERSE BODEMGEBRUIKEN IN HET KADER VAN SOCIAAL-EKONOMISCHE VERHOUDINGEN.

Zoals aangetoond, waren de diverse bodemgebruiken strikt afhankelijk van een specifiek menselijk beheer, dat als een bijna noodwendige continuïteit werd uitgebouwd. Tussen de vele vormen van agrarische bedrijfsvoering en de sociale geleding van het plattelandsdorp (pachter-landbouwer versus verpachter-landheer) bestond daartoe een onmiskenbare samenhang. De uitbating van de heerlijkheid Poeke en het kasteeldomein van de adellijke grootgrondbezitters, was immers door een feodaal systeem onderbouwd. De onderdanige pachters en de licht despotische kasteelheer waren via een eeuwenlange bestuurlijke lotsverbondenheid gebonden aan de geharnaste feodale verhoudingen.

- 1776: "François d'Hertogh pacht eene behuysde ende beschuerde hofstede grootd drij Bn twee hondert vijftig Rn voor drij, ses ofte negen jaeren ingegaen kerssavont 1775."
- 1776: "Pieter Sucaet pacht een behuyst ende beschuert hofsteden groot met lant, bosch en meersch één B drij hondert sevenenveertig Rn voor drij, ses ofte negen jaeren ingegaen kerssavont 1775."
- 1776: "Norbert Vandevoorde heeft in cheynse een drijhouxken van oudts genaemt de vierschaerplaetse vande baronnie van Poucques."

- 1776: "Ferdinand Goethals gebruyckt den windt ende waetermeulen met het woonhuys, hofstede, lant ende meersch, soo het selve gebruyckt is geweest by den afgaenden pachter Carel Bruyneel voor negen jaeren ingegaen met halfmaerte 1771."
- 1776: "Pieter Verhelst gebruyckt eene behuysde ende beschuerde hofstede genaemt het goed t'Axspoele met de landen, bosschen en meerschen" (13).

Gezien de uitgestrektheid van de adellijke eigendomsstructuur in Poeke en omgeving tijdens het zogenaamde Ancien Régime (periode vóór de Franse Revolutie van 1789), overschreed de natuurlijke bedrijfsopbrengst doorgaans de eigen behoefte. Door middel van een opgevijzelde politiek-ekonomische wetmatigheid, haalde de adel dan ook gretig profijt uit de opbrengstoverschotten die zij van hun uitgestrekte eigendommen oogstten. De kasteelheren puurden immers extra inkomsten uit notariële verkopen (vendities) en verpachtingen van ondermeer kaprijke bomen(rijen), akkervruchten, vers hooi en plantgoed, voornamelijk uit het kasteeldomein zelf.

- 1750: "item voor den inhauden vande vercoopijnghe hoij en brant-haut op het casteel tot Poucques " (14).
- 1776: "betaelt in aentoonen van dreven die moesten verpacht worden."
- 1776: "vercoopijnghe van oude *kriekelaers* ende *kesselaers* ende van de *noten* van den boom staende op den bascour van het casteel."
- 1776: "verpachtinghe van het gers in de dreven ende wercken van het casteel van Poucques.
Vercoopijnghe van het maygers in de vette wee inde wercken van het casteel van Poucques, den toemaet daer mede gaende, gehouden den thienden junii 1776" (15).
- 1778: "vercoopijnghe van eene quantitheyt *heireleire plantsoen* ende differente *groene haegen* bekwaem om te verplanten mitsgaeders menigvuldige coopen *heirenter hout* bequaam om gesaeght te worden als mede eene quantitheyt *sperreboomkens* soo om haeghen te planten als andersints" (16). *
- 1784: "extrait de la vente d'arbres montans têtes et raspe, faite a

Poucques et Lootenhulle, pour Monsieur le vicomte de Nieupart, baron de Poucques etc, etc" (17).

De juridische administratie voor deze financiële verrichtingen geschiedde — met zekerheid voor wat betreft de boomverkopingen — onder toezicht van de baljuw, de burgemeester en een aantal schepenen van de heerlijkheid Poeke. Uit de bewaard gebleven aantekeningen van diverse notariële verkopingen en/of verpachtingen blijkt bovendien dat de kopers aan een resem verplichtingen onderworpen waren, zoals het "promptelijk ende contant betaelen", het "binnen gelijke tijt vellen en weiren van hunne gecochte boomen" en het "betaelen voor het teeckenen ende het vullen van de putten" (18). Deze en nog andere schriftelijk opgestelde bepalingen tonen nogmaals op de meest duidelijke manier aan dat de omgeving van het kasteeldomein — inzake beheer van de diverse bodemgebruiken — tot in de details door een heel strikte menselijke activiteit in banen was geleid.

- 1774: "Den onderschreven Lippens bekent bij desen wel ende deughdelijk gecocht t'hebben jehens den heere burghgraeve van Nieupart etc, etc te weten de *eecken bomen* staende in vijf distinck dreven binnen de prochie ende Baronnie van Poucques als eerst de dreve beginnende van aen de capelle tot aende gone loopende van het casteel naer de plaetse."
- 1778: "alvooren de pachters van eenighe gersverpachtingen in de wercken van het casteel sullen gehouden sijn het selve af te wachten met hunne coeijbeesten, sonder t'selve af te maijen ende hunne beesten in den handt ofte koorde te houden, om geene schaede te doen aen boomen ofte haeghen op pene van schaede en interest te moeten betaelen.
Item deghene eenige dreven gepacht hebben, sullen hunne passagie ende repassagie met hunne beesten moeten nemen te naesten doenelijck sijnde ende ten minsten schaede op pene als hier vooren, iederen pachter sal sijne dreven ofte coopen gers moeten suiijveren en ruijmen van den uijtslagh van hout, *doorens, destels, braemen* ende *biesen*, alsmede van het gers dat de beesten nieten eten ofte laeten staen ende t'selve moeten afsneiijden ofte maijen sonder cenighe schaede te doen aen boomenstecken ofte aen haeghen" (19).

Besluit

Uit dit artikel mag blijken dat het kultuurlandschap in de omgeving van het kasteeldomein van Poeke, door antropogene tussenkomst, als een bijzonder gevarieerd geheel was opgebouwd. Het werd eveneens duidelijk dat de zorg voor dit sterk gemanipuleerde landschap zich in hoofdzaak uitte door het traditioneel uitoefenen van zowel intensieve als extensieve beheerspraktijken. De meeste aantekeningen hebben dan ook bevestigd dat de mens zich in de periodes voor de 19de eeuw nadrukkelijk op zijn omgeving wist af te stemmen en dat het in hoofdzaak agrarische landschap om die reden op een bijna bevoorrechte manier de geest van een (feodale) cultuur uitdrukte. "Sedert de Industriële Revolutie namen de technologische mogelijkheden van de mens sterk toe. De nood aan drastische aanpassingen van ons milieu ten gevolge van onze utilitaristische cultuur was groot. Daarom werden de meeste harmonieus gegroeide landschappen op zeer korte tijd volledig ontwricht. Zowel de natuur-als kultuurlandschappelijke elementen verloren hun onderlinge functionele en ruimtelijke samenhang. Ze werden geïsoleerde relikten" (20).

Gezien de huidige zeldzaamheid van oude kultuurlandschappen en de intrinsieke waarden ervan in Vlaanderen, is het tot slot mijn wens dat het kasteeldomein van Poeke — dat momenteel slechts als een (vergankelijk) relict van een oud kultuurlandschap bestaat — grondig geherwaardeerd mag worden.

Koen HIMPE

- (1) MARCHAND P., WAELPUT I., 1984-1988, *De landschappen van het Beneluxgebied, de Vlaamse Vallei en Binnen-Vlaanderen*, Gent, Onderzoekscentrum voor Landschapsekologie en Milieuplanning (OLM): ca. 250 p., niet gepubliceerde nota's.
- (2) RAG (Rijksarchief Gent), PDH (De Preudhomme d'Hailly), nr. 514
- (3) RAG, PDH, nr. 507
- (4) RAG, PDH, nr. 515B
- (5) RAG, PDH, nr. 8B
- (6) RAG, PDH, nr. 47
- (7) RAG, PDH, nr. 47
- (8) RAG, PDH, nr. 47
- (9) RAG, PDH, nr. 507
- (10) RAG, PDH, nr. 6

- (11) RAG, PDH, nr. 515B
- (12) RAG, PDH, nr. 514
- (13) RAG, PDH, nr. 46
- (14) RAG, PDH, nr. 6
- (15) RAG, PDH, nr. 515B
- (16) RAG, PDH, nr. 515A
- (17) RAG, PDH, nr. 510
- (18) RAG, PDH, nr. 515A
- (19) RAG, PDH, nr. 515A
- (20) KNOPS G. e.a., 1985, *De open ruimte in Vlaanderen, algemeen referentiekader, een geografisch-landschappelijke en biologische verkenning*, Brussel, Koning Boudewijnstichting i.s.m. Vereniging Leraars Aardrijkskunde en Vereniging voor het Onderwijs in de Biologie: 58 p., p. 12.

* *wedauw*: opslag van jong wilgenhout

pouquêt: boekweit

heireleire plantsoen of *heirenter hout*: haagbeuk

groene haegen: taxushaag (ook wel *spansch haute plantsoen*)

** Dit artikel vormt een bewerking van mijn graduaatsskriptie met als titel: Kasteeldomein Poeke: historische en landschappelijke verkenning met beheersvoorstel. (PHITS Anderlecht 1989).

*** In een volgend nummer zal verder worden ingegaan op een aantal specifieke cultuurhistorische waarden (waaronder enige tuinarchitecturale aspecten) van het kasteeldomein van Poeke.

EEN GESPREK MET EX-WIELRENNER ALBERT DE ROO UIT AALTER

Historisch gezien is de wielersport iets bijzonders in Vlaanderen. Wat het boksen betekende voor de Amerikaanse negers, was de wielersport voor de Vlamingen. Geen ander volk heeft zoveel kampioenen gehad, generatie na generatie. In een tijd dat Vlaanderen armoede kende, gediskrimineerd werd in zijn taal en cultuur, dat duizenden om den brode het land verlieten om ver overzee een nieuwe toekomst op te bouwen, was er plots een sport waarin de Vlamingen wel meetelden, namelijk het wielrennen. De exploiten van de Flandriens werden in geur en kleur beschreven in de kranten. We denken aan wijlen Karel van Wijnendaele, die het boek schreef: Het rijke Vlaamse Wielerleven.

De wielersport heeft een belangrijke bijdrage geleverd in een nieuw zelfbewustzijn en geloof in eigen kunnen van de Vlaamse volksmens.

In eigen gemeente hebben we verscheidene gekende renners gehad, zelfs enkele beroepsrenners. In de "prehistorie" van de wielersport was er Kamiel Haeck, later Albert De Roo en de meest recente kampioen was Roger Wijckstandt.

Praten over wielrennen van vóór en tijdens de tweede wereldoorlog, dat kan Albert De Roo als niet één.

- *Waarom wielrennen, Albert?*

Als kind voelde ik mij sterk aangetrokken tot de fiets. Ik fietste beter en vooral vlugger dan mijn broers en de jongens uit de buurt. Mijn ouders hadden geen bezwaar. In 1936, ik was toen nog geen veertien jaar oud, kocht mijn vader een koersfiets bij Anseeuw. Mijn eerste wedstrijd reed ik te Nokere, werd zesde op vijftien renners. Helaas, er waren slechts vijf prijzen voorzien. Ik had geen prijs. Omdat ik zo goed gereden had, kreeg ik van de inrichters vijf frank en een reep chocolade.

- *En je naam kwam voor het eerst in de krant?*

Zeker! En fier dat ik was. Maar ... op school werd ik bij meester Brouns geroepen. Hij hield de krant met de uitslag in zijn hand. "Ben jij dat?" vroeg hij.

"Ja meester", ik dacht dat hij me zou feliciteren, maar ... ik kreeg

vijfhonderd lijnen straf.

”Ben je niet beschaamd om als deftige jongen rond te rijden met blote benen en dijen!” zei hij nog.

Ongelooflijk, maar echt gebeurd!

- *Hoe ging het verder, Albert?*

Na de lagere school, ik behaalde de medaille na het achtste leerjaar, vond ik werk bij Torck in Deinze. Dagelijks reed ik heen en terug per fiets. Ik herinner me nog goed mijn allereerste overwinning. Dat was te Ruiselede en de aankomstlijn was getrokken voor het toenmalige café De Geit. In de spaken van mijn fiets staken nog een paar papieren rozen, ook mijn zadel was versierd. Vooraf had ik meegereden in de stoet die hulde bracht aan de opnieuw benoemde burgemeester, Karel Bockaert.

In 1939 won ik zevenenveertig wedstrijden. Wielrennen was toen mijn beroep geworden, ook al reed ik nog maar bij de junioren. Wel hielp ik mijn vader bij de reparatie van schoenen.

- *En de financiële verdiensten in 1939?*

In vergelijking met nu, lagen de prijzen toen merkkelijk hoger. Na een overwinning kon ik met mijn prijs bijna vier nieuwe tubes kopen, dat is nu uitgesloten bij de junioren. Een eerste prijs schommelde toen tussen de 220 F en 250 F.

Mijn broer werkte op fabriek en verdiende 216 F per week. Ik had al mijn prijzen samengeteld, mijn onkosten afgetrokken en kwam, zonder de premies, netto aan 368 F per week.

- *Was er toen geen sprake van speciale voeding? Medische begeleiding en dat soort dingen?*

Helemaal niet. Ik had wel een goede verzorger, namelijk Cyriel Thys. Die man had erg veel koersinzicht en gaf tal van tips voor en tijdens een wedstrijd. Hij stelde ook een schema op hoe en wanneer ik moest trainen. Ik deed alles blindelings, want eigenlijk was ik bang van hem. Zo ging ik elke dag om 9 uur slapen, stond om 6 uur op, deed een half uur turnoefeningen en dan volgde een korte trainingsrit.

Een eigenaardige gewoonte was toen wel de volgende. Vlak voor een wedstrijd begon, zopen nagenoeg alle renners een ei. Dat gaf kracht, zo heette het. In de wedstrijd at ik meestal een rijsttaartje en dronk regelmatig een slok uit mijn drinkbus, die met hete koffie gevuld was.

- *Je werd beroepsrenner!*

Gelet op mijn goede uitslagen werd ik in 1940 beroepsrenner, categorie B. In die tijd waren de beroepsrenners ingedeeld in A en B. Ik reed toen in gezelschap van bekende namen als de gebroeders Mommerency, Georges Desplenter, André Pieters, enz.

De oorlog was een ramp. Er werden heel wat minder wedstrijden ingericht en spoedig was er een tekort aan degelijk materiaal. Kwam daarbij dat ik door de bezetter opgeroepen werd voor verplichte tewerkstelling in Duitsland. Dan gebeurde iets eigenaardig. Ik was goed gekend in Aalter en omgeving. Iedereen wist dat ik weldra naar Duitsland moest vertrekken. Gedaan met koersen. Iemand van Aalter gaf me de raad een zekere dame, uit het kollaboratiemilieu en die te Gent op een kantoor van een Duitse dienst werkte, te spreken. Haar man was een supporter van me. Ik wachtte de dame op aan de uitgang van het station en vertelde haar mijn situatie. Hoe ze het klaarspeelde, weet ik niet, maar ik moest niet naar Duitsland, kreeg een job als schoenmaker op het vliegveld en kon verder koersen.

- Maar dat vliegveld bleef niet lang bestaan!

Inderdaad. Een nieuwe verplichte tewerkstelling hing me boven het hoofd. Het duurde niet lang of ik moest me voor een medische controle te Eeklo aanmelden. Ik reed er per fiets heen. Vlak voor de ingang van het gebouw stond een man in uniform, een vurige supporter van me van voor de oorlog. Hij wilde iets voor me doen. Ik werd onderzocht in een klein lokaal. Na enkele tijd kreeg ik een officieel nummer: uitstel tot 31.3.1945! De kerel in uniform gaf me het formulier en voegde eraan toe: tegen die tijd zijn de geallieerden al te Aalter!

Welke anekdote is het best bijgebleven?

Volgende bittere en wrange anekdote vergeet ik nooit. Ik reed een wedstrijd te Rollegem-Kapelle maar viel plat en was nog ver van de aankomst. Ik probeerde te herstellen maar het vlotte niet. Er kwamen twee jonge mannen aangereden. Ik vroeg of ze me wilden helpen. De ene stelde het volgende voor: Ik zal je meevoeren tot aan de aankomstlijn, mijn vriend zal je fiets bijhouden.

Zogezegd, zogedaan. Wij kwamen in het dorp, ik dankte hen voor de geboden hulp. Toen zei de eerste: waarom werk je niet in Duitsland? Die twee bereidwillige helpers bleken zwarte kerels te zijn die kermessen en koersen afschuimden op zoek naar werkweigeraars. Ik had gelukkig mijn uitstelformulier bij, zoniet ...

- Hoeveel wedstrijden heb je gewonnen?

Alles samen 131, waarvan zes bij de beroepsrenners. Ik was erg vlug in de spurt. Mijn mooiste overwinning was het Oostvlaamse kampioenschap in 1940. Was die oorlog geen spelbreker geweest, dan ... Tweemaal ontving ik startgeld, dat was zeer ongewoon in die tijd, je moest erg goed zijn.

Een nare herinnering was het kampioenschap van België te Harelbeke voor nieuwelingen. In de spurt kwamen minstens 20 renners ten val, ik lag helemaal onderaan, hield er een arm- en beenbreuk en zware verwondingen over het gehele lichaam aan over.

- *Had je veel supporters?*

Ik reed per fiets naar de wedstrijd. Naargelang je goed of minder goed reed, was je vergezeld door min of meer supporters. Soms was het een lange sliert die met me meereed. Ik herinner me een wedstrijd te Lotenhulle. Een vriend die voor een krant werkte, had me beloofd een foto te nemen na de wedstrijd. Dat nieuws was spoedig in gans Aalter bekend. Alle supporters konden niet op één foto, de man moest de supportersschare in twee verdelen. Ik moest tweemaal poseren, eens met de eerste groep supporters, vervolgens met de tweede groep.

- *Na de oorlog ben je toch nog herbegonnen met koersen?*

Dat was toevallig. In 1946 was ik "full time" schoenmaker en pas gehuwd. Er was een wedstrijd voorbehouden voor schoenmakers. Mijn vrouw moedigde me aan, ik startte zonder veel training en werd vierde. Na die wedstrijd kwam een tweede voor ambachten. Plots kwam mijn vrouw met een splinternieuwe koersfiets voor de dag. Ik ben opnieuw begonnen bij de amateurs en haalde tal van ereplaatsen. De overstap naar de beroepsrenners zat er niet meer in. De oorlog had mijn loopbaan een forse knauw gegeven.

- *Het grote verschil tussen de wedstrijden van nu en toen?*

Nu zijn er overal goede wegen, men moet echt zoeken om nog een strookje kalseide in te schakelen in een wedstrijd, toen was het net andersom. De snelheid, vooral bij de jongerenkategorieën, ligt nu heel wat hoger. Echt folkloristisch was wel het een en terug rijden langs dezelfde weg en draaien rond een bierton of rond de veldwachter. Een enkele keer stond de veldwachter zelfs bovenop een cafétafeltje. Kan men zich dat nu nog voorstellen?

Inderdaad, dat kunnen we niet meer en zulke situaties komen ook nooit meer terug.

Het was een prettige namiddag want ex-renner De Roo kan boeiend en humoristisch vertellen over het wel en wee van zijn rennerstijd.

André DE KÉ

STRO IN DE KERK TE BELLEM (1936)

Ruim 50 jaar geleden overleed mevrouw Valentine, Marie de Kerckhove d'Exaerde. Zij werd geboren te Gent op 4 december 1850 en overleed er op 18 januari 1936. Zij was gehuwd met baron Raymond Charles de Kerckhove d'Exaerde (° 1847 en + 1932) die van 1885 tot 1919 gouverneur van Oost-Vlaanderen was. De laatste jaren leefde zij teruggetrokken te Gent. Zij wenste te worden bijgezet in de familiegrafkelder te Bellem, alwaar de familie een kasteel bezat (nu Mariahove).

De overledene werd van Gent naar Bellem overgebracht. Bij de aankomst dreunde het klokkengelui over de gehele parochie. De gemeentelijke en geestelijke overheid wachtte op de aankomst; de vaandels van alle verenigingen en de schoolgaande kinderen vormden de erehaag. Heel de kerk was in rouw omhangen en volgens de gewoonte in de gemeente was de middenbeuk met stro belegd.

De lijkbaar was buitengewoon mooi opgesteld. Er boven prijken menige wapenschilden en juist er vóór een groot schild met de woorden *Nato 1850, obiit 1936* alsook de kenspreuk van de familie *Endurer pour durer*, wat betekent *Verdragen om te overleven*.

De plechtigheid duurde heel lang en de kerk was meer dan propensvol. Bij het einde van de mis was de offerande nog niet ten

einde. Na de lijkdienst werd het stoffelijk overschot in de familiegrafkelder op het kerkhof van Bellem bijgezet.

Het leggen van *stro in de kerk*, is een gebruik dat vroeger, vooral bij de adellijke families en de hogere burgerij, vaak voorkwam.

In 1934 werd te Wieze "de mavrouwe" (= mevrouw de barones de Kerckhove d'Exaerde) "begraven met stro". Volgens A. Temmerman was er "één gang stro van 1 meter breed en 8 centimeter dik, van aan de kerkdeur tot aan de katafalk in het hoogkoor. Het stro was mooi afgesneden, het was zacht gelijk een tapijt om er op te gaan ...".

Waar ligt de oorsprong van dit gebruik?

Een antwoord hierop vonden wij terug in een bijdrage hierover, verschenen in "Rond de stenen linde" 14de jaargang, nr. 1 van Adolf Temmerman. Een oorkonde, die betrekking heeft op het Gravensteen te Gent, zal de oplossing geven.

Er is spraak van de kapel op de tweede verdieping van het bijgebouw van de meestertoren, langs de zijde van de Geldmunt.

Ze staat in verbinding met de grote zaal op de eerste verdieping door een wijde opening onder een boog en door een deur.

In een rekening van 1410 wordt de aankoop vermeld van "wit stro om in de kapel te leggen ten einde de voeten tegen de koude te beschermen". Daaruit blijkt dat men in de middeleeuwen stro op de vloer van kerken en kapellen legde om de voeten warm te houden. Denk maar aan het stro dat de boeren 's winters in hun klompen staken.

In de middeleeuwen duurden de grote lijkdiensten zeer lang; alleen welgestelden konden deze betalen, alsook het stro. Die gewoonte is tot ons gekomen, maar gezien de diensten niet zo lang meer duren, is de noodzakelijkheid de voeten tegen de koude te beschermen niet meer zo dringend gebleven en zo heeft men stilaan slechts in de gangen, tussen de stoelen stro gelegd. Zo is het praktisch doel van de gewoonte vergeten geraakt. Zonder de ontdekking van hogervermelde oorkonde, zouden wij deze ook niet gekend hebben.

Ook bij huwelijksmissen werd er soms stro gelegd, wellicht om het gebeuren meer luister bij te brengen. Het verband tussen de huidige *matten* (de looper) en het vroegere stro, is voor een andere keer.

Roger DEFRUYT

MEDEDELINGEN

In memoriam Marcel Saelens

— Op 7 mei 1989 overleed te Sint-Maria-Aalter, na een pijnlijke ziekte, Marcel Saelens, imker, heemkundige en amateur-cineast. Wij hebben hem voor het eerst ontmoet tijdens de feestelijkheden van "1000 jaar Aalter" als vertegenwoordiger van het Aaltershoekje in het feestcomité. Toen onze heemkundige kring gestart werd, was hij onmiddellijk bereid lid van de bestuursgroep te worden. Als verzamelaar van oude grammofoons en grammofoonplaten

vergastte hij ons op twee bijzondere activiteiten.

Vooreerst onder de vorm van een tentoonstelling te Sint-Maria-Aalter en een tweede maal onder de vorm van een voordracht "van wasrol tot fonoplaat". Daarbij werden uiteraard de oude platen op verschillende grammofoonen gedraaid. Als bekwaam cineast was hij steeds op post om belangrijke gebeurtenissen in onze kring te verfilmen. Zijn medewerking aan het tienjarig bestaan van onze kring zou echter zijn zwanezang worden. Daarvoor haalde hij nog eens een paar oude platen uit de bestofte hoezen om aan deze viering een retro-kleurtje te geven. Op die manier bracht hij op zijn eigen bescheiden wijze een steentje bij tot de bloei en groei van de heemkundige kring "Arthur Verhoustraete".

Marcel was een man met veel gaven, die hij spontaan ten dienste stelde aan zijn medemens, in alle bescheidenheid. In woord, beeld en muziek heeft hij het leven op 't Hoekske vastgelegd.

Met hem gaat vooral voor Sint-Maria-Aalter een mens van grote betekenis weg.

Luc STOCKMAN
Roger DEFRUYT

Foto: Mathieu Thys

In memoriam Achiel De Vos

— Op 30 oktober 1989 overleed te Evergem, na een slepende ziekte, Achiel De Vos, voorzitter van het Heemkundig Genootschap van het Meetjesland en voorzitter van het Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis. Ter gelegenheid van zijn 65 jaar werd hem op 9 september 1989 nog een "Liber Amicorum" aangeboden en op 7 oktober 1989 kreeg hij te Ronse de "Frans De Potter-Jan Broeckaertprijs" voor zijn gezamenlijk historisch oeuvre. Voor zijn uitgebreide

biografie en bibliografie verwijs ik naar het "Liber Amicorum". In dit tijdschrift wil ik enkel herinneren aan een vijftal door hem uitgesproken gelegenhedsredes.

Op 5 augustus 1962 was het Heemkundig Genootschap te gast in Aalter voor een bezoek aan onze gemeente onder leiding van wijlen Arthur Verhoustraete. In naam van het Genootschap voerde Achiel De Vos het woord op het gemeentehuis en op Nobelstede, waar deze tocht eindigde. Toen Arthur Verhoustraete 75 jaar werd organiseerde het Genootschap in samenwerking met het gemeentebestuur op 2 februari 1970 een grootse huldiging van de jarige nestor van de lokale geschiedenis van het Meetjesland. Het was Achiel De Vos die de lof sprak van deze medewerker van het eerste uur.

Tijdens de openingsplechtigheid van de feestelijkheden van "1000 jaar Aalter" op 21 april 1974 hield hij de feestrede over "Zuid-Meetjesland in de greep van de Vrijbuiters (1584-1684)". Een vierde maal verscheen Achiel De Vos op het gemeentehuis van Aalter toen ondergetekende op 28 augustus 1977 een bezoek aan Bellem, Lotenhulle en Poeke, de pas gefusioneerde gemeenten met Aalter, op touw had gezet. Tenslotte nam hij op 9 augustus 1987 voor de laatste maal het woord tijdens de receptie die de speurtocht "Van Aeltre naer Aeltersch Houxken" voorafging. Deze goed geslaagde tocht werd door onze kring in samenwerking met het Heemkundig Genootschap ingericht.

Met zijn heengaan verdwijnt de bekwaamste lokaalhistoricus van Oost-Vlaanderen. Zowel in de kringen van de geschiedkundigen als in die van de heemkundigen genoot hij de hoogste waardering. Zijn huldiging met meer dan vijfhonderd aanwezigen, waaronder Monseigneur De Kesel en provinciegouverneur Balthazar, was daar een treffende illustratie van.

Luc STOCKMAN

M. Michiels jr., *Familiekroniek Bockaert*, ca. 1640-1964, Aalter, 1989, 85 blz., talrijke illustraties.

Naar aanleiding van de 25ste verjaardag van het afsterven van Maria-Eugenia Matthijs (1872-1964), weduwe van René Bockaert, heeft Maurice Michiels jr., in opdracht van de familie Bockaert een familiekroniek over deze handelaarsfamilie geschreven. Toen haar man op 20 januari 1921 op 53-jarige leeftijd overleed, bleef Maria-Eugenia Matthijs met zeven kinderen en een handelszaak achter. Deze "sterke" vrouw wist echter haar man te staan en breidde met de hulp van haar oudste kinderen en haar schoonzoon Emiel Thienpont haar zaak nog verder uit tot de alom gekende firma Botha.

De auteur was biezonder goed geplaatst om deze kroniek te schrijven want zijn vader zaliger, Maurice Michiels sr., heeft lange jaren in deze zaak gewerkt en kende dus heel goed de familie Bockaert en Thienpont. Bovendien kon hij een beroep doen op de stamboom van de Bockaerts, die door wijlen Arthur Verhoustraete was opgesteld. Dit was het basismateriaal voor deze goed gestoffeerde en vlot geschreven familiekroniek die de opgang van de familie Bockaert beschrijft van "knecht tot meester": Jan-Baptist Bockaert diende als knecht terwijl Lieven en Karel Bockaert de huidige beheerders van Botha zijn.

Deze kroniek is tevens een bijdrage tot de geschiedenis van Aalterbrug als centrum van handel en nijverheid, zodat niet alleen genealogen maar ook de geschiedkundigen er hun gading in vinden.

Luc STOCKMAN

DE KÉ A., *Pierlala*, uitgegeven bij pvba De Vries-Brouwers, Antwerpen - Amsterdam.

Pierlala, een legendarische figuur, wordt in dit boek gesitueerd in de eerste jaren van de Franse bezetting (1794-1799). Na desertie uit het Oostenrijks leger en een lange omzwerving door steden en dorpen, trekt Pierlala ten strijde tegen de bezetter en neemt deel aan de opstand van 1798.

Het hele verhaal door blijft hij echter de guit die allerhande fratsen en streken uithaalt.

Een boek vol fantasie, symboliek, historische feiten maar vooral veel volkse humor!

André De Ké werd geboren te Aalter (O.-Vl.) in 1935. Hij was vijftien jaar korrespondent van de Gazette van Detroit, schreef vele teksten voor diverse radioprogramma's, voor kranten, weekbladen en tijdschriften.

Publikaties:

- Rusthuis Bergmans (1964)
- De Fabriek (1966)
- De eerste tocht in het heelal (1968)
- Mijn jeugd onder de toren (1969)
- Er groeide geen onkruid (1972)
- Toespijs (1975)
- Koen (1979)
- Het fortuin (1985)

Evenals een tiental jeugdverhalen, verschenen in de reeks Vlaamse Filmpjes.

Een genaamtekend exemplaar kan bekomen worden door overschrijving van 395 fr op rekening:

290-0098149-06 van André De Ké - Aalter.

Roger DEFROYT

LAND VAN DE WOESTIJNE

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring
"Arthur Verhoustraete", gesticht in 1977.

Uitgegeven met steun van : VTB-VAB-Aalter, het Gemeentebestuur
van Aalter, het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en de adver-
teerders.

Dienst Wettelijk Depot nr. BD. 31.832

Oplage : 500

Sekretariaat, ruiladres en eindredactie :

Kestelstraat 65, 9880 Aalter - tel. (091) 74 28 43

Bankrekening : nr. 442-6594361-40 — Heemkundige Kring Aalter.

Bestuursleden :

Voorzitter :	Willy STEVENS Larestraat 14 - 9890 Knesselare
Ondervoorzitter :	Maurice THYS Bierweg 29 - 9880 Aalter
Sekr.-penningmeester :	Roger DEFRUYT Kestelstraat 65 - 9880 Aalter

Leden : Dries Alyn, Dirk De Reuck, Luc Stockman, Robert Verhelst
en André Verhoustraete.

Lidmaatschapsbijdrage : 350 fr. per jaar,
buitenland 450 fr.

Opzeg vóór 1 december.

Overname uit het tijdschrift toegelaten mits bronvermelding.

INHOUD

Redactioneel.	Roger DEFRUYT	3
De verdwenen vellenploterij te Aalter in de Bellemstraat.	Roger DEFRUYT	4
Van voorhistorisch heiligdom tot een eigen parochiekerk te Aalter-Brug.	Roger DEFRUYT	7
Diverse bodemgebruiken uit de kultuurlandschappelijke omgeving van het kasteeldomein van Poeke.	Koen HIMPE	37
Een gesprek met ex-wielrenner Albert De Roo.	André DE KÉ	48
Stro in de kerk te Bellem (1936).	Roger DEFRUYT	53
Medelingen.	Luc STOCKMAN Roger DEFRUYT	55